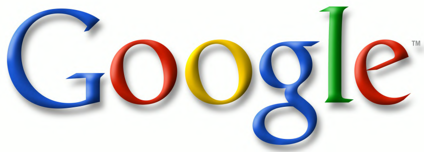
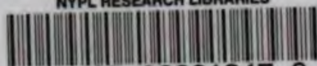
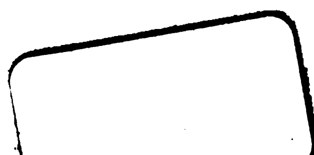

GCM

RUINERNE AF SÆLÖE KLOSTER

Norske Mindesmærker,

aftegnede paa en

Reise igjennem en Deel af det Nordenfjeldske,

og beskrevne af

Lorentz Diderich Klüwer,

Capitaine og Divisions-Adjutant, Medlem af det Kongelige Norske Videnskabers Selskab.

Udgivne af

det Kongelige Norske Videnskabers Selskab

i Trondhjem.

Med 35 Steentryk.

Christiania 1823.

Trykt i det Wulfsbergske Bogtrykkerie,

af R. Hviid.

Det

Kongelige Norske Videnskabers Selskabs høie Protector

Hans Kongelige Høihed

Joseph Frants Oscar,

Norges og Sveriges Kronprinds,

underdanigst tilegnet
af
Forfatteren.

Til Læseren.

Efter min Hjemkomst fra det Kongelige Norske Landcadetcorps — hvor jeg af min Lærer, Herr Capitaine nu Major i den Kongelige Danske Armee, C. H. Sommer, der var i Besiddelse af en ligesaa udvalgt som betydelig Samling af Antiqviteter, bibragtes Lyst til at erhverve mig nogen Kyndighed i Norges Historie og dets Oldsager — blev jeg i Aaret 1810 befalet at optage militaire Carter over en Deel af Trondhjems Stift, hvorved jeg fik den skjønneste Anledning til at optage og beskrive ethvert i antiqvarisk Henseende mærkværdigt Sted.

Disse Forretninger varede lige til de Scandinaviske Rigers Forening i 1814, da al militair Opmaaling ansaaes unødvendig, og ophørte.

Imidlertid beskrev jeg, hvad jeg i disse Aar havde samlet, og indgav alt til det Kongelige Norske Videnskabers Selskab, hvis Bifald dette mit Arbeide var saa heldigt at vinde.

De paafølgende Aar 1815, 1816 og 1817 gjennemreiste jeg den største Deel af Indherred, begge Mørerne og Sælls Præstegjeld udi Nordfjord paa Selskabets Bekostning, og indgav for hvert Aar Beskrivelse over Reisen. Nu, da jeg indseer, at jeg neppe kommer til at reise mere i denne Hensigt, har jeg her samlet mine forskjellige Beskrivelser, da jeg troer, at Læseren derved bedre kan overskue Alt.

Maatte iøvrigt dette Arbeide nogenledes svare til den Tillid, det Kongelige Norske Videnskabers Selskab har viist mig, ved at overdrage mig Udførelsen deraf, saa har jeg for den dermed forbundne Møie al den Løn, jeg ønsker mig.

Trondhjem, den 1ste Martis 1818.

L. D. Klüwer.

Til videre Efterretning anmærkes:

1) At Forfatteren Herr Capitain og Divisions-Adjutant Klüwer, efterat foreslaaende Fortale var skreven, har de beskrevne Mindesmærker angaaende erholdet adskillige Oplysninger, især af de Herrer Professor Finn Magnusen, Professor R. Nyerup, Major Sommer og Cancellieraad Thomsen, alle i Kjøbenhavn, hvilke han har benyttet, for at give Verket saa meget større Værd;

2) at Steentegningerne ere udførte af Herr Forfatteren selv, og Steentrykningen af Herr C. Müller i Stockholm; og

3) at hvis Hans Majestæt vor nu regjerende Konge ikke, med den Høistsamme egne beskyttende Iver for alt hvad der har national Interesse, havde naadigst behaget at understøtte det Kongelige Norske Videnskabers Selskab, vilde dette ikke seet sig i Stand til at bestride de med dette Verkes Udgave forbundne betydelige Omkostninger.

Christiania, den 25de November 1822.

C. Krohg,
p. t. Selskabets Præses.

Indhold.

Rettelser.

Sid. 41, Linie 10, nutzen, læs; Knutzen.
— 60, — 12, læs: Anna Colbjørnsdatter (gemeenlig Anna Colbjørnsen kaldet).
— 87, — 6, Sedde, læs: Gedde.
— 128, — 6, Rise, læs: Ritse.
— 133, — 2, (nedenfra) venstre, læs: vestre.
— 138, — 10, læs: 1808, istedetfor 1818.

Trondhjems Domkirke.

Uagtet alle de Ulykker, som dette ærværdige Monument har været underkastet ved flere Ildebrande, og den skjødesløse Behandling den efter disse, især den sidste, har maattet udholde, saa har den dog tildeels trodset Tidens og Menneskernes Vold, da den endnu — foruden sin Bygning, som af vor Schøning er saa fuldstændigen beskreven, at det bliver et forgjæves Arbeide for enhver Anden at befatte sig dermed — kan fremvise en Deel Mindesmærker, der af ham tildeels enten ere aldeles forbigaaede, eller ogsaa kun løselig berørte.

Disse ere de fra det 11te Aarhundrede og fremad, lige til Reformationen, brugelige Ligstene, samt endeel Rune- og Munke-Inscriptioner saavel inden- som uden paa Kirkens Mure, hvilke jeg i efterstaaende Tegninger, saavidt det endnu var muligt, har søgt at bevare, især da det kan befrygtes, at alt Saadant inden føie Tid vil blive aldeles ulæseligt.

No. 1. — *a.*

Ved søndre Hjørne af Alteret findes, nedlagt i Gulvet, en hvid Marmorsteen, $9\frac{1}{2}$ Qvart. lang, 20 Tommer i den brede og 12 Tommer i den smale Ende. — Denne er det Schøning formoder har ligget over Kong Magnus Olaffen (den Gode), som efter Torfæi Beretning blev nedlagt foran eller ved Høialteret i Christ-Kirken, da hans Faders Skriin blev flyttet derhen fra St. Clemens Capel.

I Schønings Anhang til Domkirkens Beskrivelse, S. 93, findes denne Steens Inscription saaledes:

†. te: videas: care: dum: me vides: hinc: meditare;
et: fias: fave: pro: me: regem: qve: precare
. . . e: me: christo: tumuloque: d . . . . r: isto — *)

Udi Afdelingen paa Stenens Overflade, findes endnu nogenledes tydelig følgende Begyndelses-Bogstaver M A, som er Begyndelsen til Navnet Magnus, og hvoraf Schøning har hentet sin Formodning; men den bekjendte Antiqvar Arendt, med hvem jeg herom talede ved hans Nærværelse i Trondhjem 1817, paastod, at Navnet var Margretha — ikke Magnus — af hvad Grund veed jeg ikke.

I Aaret 1815 lod jeg Stenen optage, og undersøgte Jorden under den paa 3 Alens Dybde; men fandt der ikke ringeste Spor til nogen Begravelse.

b.

Ud fra Alterets nordre Hjørne ligger ogsaa en Ligsteen af hvidt Marmor, $2\frac{1}{8}$ Alen lang, 1 Alen i den brede og 15 Tommer i den smale Ende, som ligeledes nævnes af Schøning i Anhanget til hans Domkirkes Beskrivelse. Allerede i hans

---

*) Professor Finn Magnúsen troer, at der efter "vide," i første Linie, skal følge "ns" og Ordet altsaa blive videns, det samme som Spectator.

a.

b.

Tid var den saa forslidt, at ingen Sammenhæng kunde findes, hverken i Inscriptionen eller de ovenpaa Stenen anbragte Figurer — nu er den ovenikjøbet slaaet istykker og forknust, følgelig saa meget vanskeligere at komme tilrette med. Ikke destomindre læser Professor Finn Magnusen den saaledes:

*) OS ORBIS TUM HIC (obit Ragn) ILDA FAMOSA **)
MATRONA, SALUS GENEROSÆ SIT!
PIO ORATU+VoTA. SI+DET BENEDICTA SANCTIS
***) VIGET ETERNA PACE CRUCIS TUÆ.
Þ VISA GEV HELOG Þ (renning?).

Det sidste Tillæg er gammel Norsk af det Indhold: Giv det (eller den = den evige Fred) o hellige Treefoldighed). Denne synes at være antydet her paa Stenen, nemlig 1) ved Christus, over Korset, med oploftet velsignende Arm; 2) Gud Faders Haand, fra Skyen, og 3) en Fugl (Due) med Menneskeansigt (for den Helligaand). En hellig Treefoldigheds Kirke havde ogsaa forhen staaet paa eller nær ved det Sted, hvor Kristkirken siden blev anlagt.

Antaget at det halvudslettede Navn læses Ragnilda, saa maa man her tænke paa Hertug Skules Gemalinde og Enke, Kong Hakon Hakonson (den Gamles) Svigermoder Ragnilda, som efter 1244 formodentligviis er bleven begraven i denne Kirke, ligesom hendes Ægtemand. Erling Skackes Datter Ragnhilde (gift med tvende Norske Stormænd i det 12te og 13de Aarhundrede), kan man neppe gjætte er begravet her.

*) Man kunde gjætte, at her foran havde staaet FL altsaa FLOS — eller og PI — (PIOS) som maatte give to forskjellige Meninger.

**) Eller FORMOSA.

***) Maaske: VINCET (ved Abbreviation), som dog neppe er den rigtigere Læsemaade.

I det nu brugelige Sprog kunde man saaledes gjengive denne gamle Indskrift:

Skjønt Jordens Svælg her gjennemgaae
Høihædret Fru Ragnilde maae,
Gid Salighed den Ædle naae.
Vil den Velsignede kun bede
Til Hellige med Andagt, saa
Dit Kors skal hende evig frede,
Giv det o hellige Treeenighed!

Eller:

Skjønt Verdens Blomst i Grav forgaa
Med skjønne Fru Ragnilde maa o. s. v.

No. 2. — a.

Ved Siden af den sidstbeskrevne Steen ligger en Anden, meget mindre, ligeledes af hvide Marmor, 1¼ Alen lang, 15 Tommer i den brede, og 9 Tommer i den smale Ende. Inscriptionen læser Professor F. Magnusen saaledes:

✝ Her hvilem Björn: Gunric (s son) Gud have Saal hans: Amen

b.

Dette Stykke findes nedlagt i Gulvet nogle Alen nedenfor Chorets Trappe. Af det, som endnu findes derpaa, sees at det er en Stump af den Steen, som Schøning i hans Beskrivelse over vor Domkirke nævner saaledes:

"Ved de nye Gravsteders Anlæggelse i den gamle Kirke (eller vestre Kors) blev der fundet en Steen med denne Paaskrift, af de saakaldte Munke-Bogstaver:"

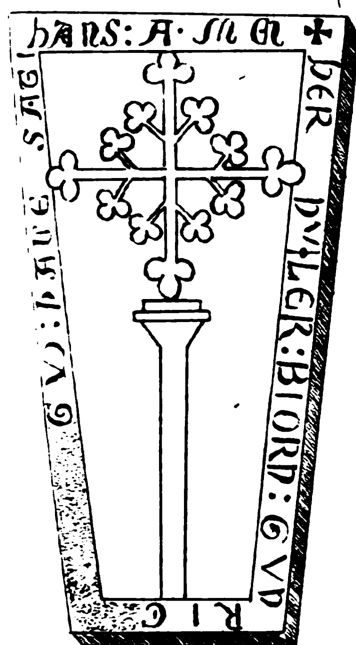
— "her: huilir: meistare: jofreyr: necula: son: bidir: fyr: hans: sal."

Bidir for bidit er (orate vos) efter ældgammel forlængende Talemaade.

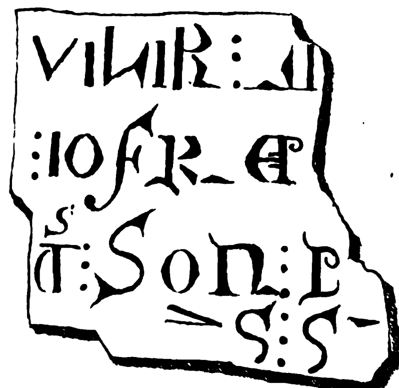
c.

Denne Liigsteen, som nu udgjør en Deel af Alterpladen i Domkirken, er ikke nævnt af Schøning. Ovenpaa den sees en Ridder ifort en Stridskappe, Ringhoser

a.

hANS:A·SUN +
PER DULER:BIORD:GUD
RIC
GUD:hAUE SAGI

b.

VILIIR
IOFR
SON

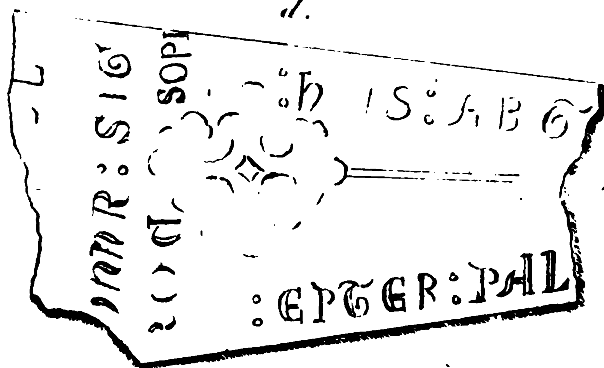
c.

e

AR:I:NIDAROS
ORGIL SQAIVS

d.

SOP
IS:AB
:EPTER:PAL

og Sporer, samt Sværdet ved Siden, og Skjoldet paa Brystet. Skjoldemærket er tvende Kroner over en Lillie. — Herr Pastor Mørch har herom meddeelt mig følgende Forklaring:

"Omskriften paa Kanterne af Stenen vil sige: Lilium Rex duas elige mihi Coronas, og viser dermed hen til Skjoldemærket, med hvilket sammenlignet Indskriften vil opdage Læseren, hvilken Ridder der ligger begraven, nemlig den, som førte dette Skjold. Stenen er neppe ældre end fra Anno 1400, da den Ridder, som har ligget under den, levede 1380, og hedte Thorod Sivardsen. See Adels-Lexicon, 2 B. S. 170".

d.

Paa Alteret ligger ogsaa denne Steen, som er saa istykkerslagen og forslidt, at der af dens Inscription intet kan samles. Professor F. Magnusen troer at finde deraf følgende: (F) innr sig Rodar son. Epter Pál kan være (lod Stenen sætte) efter ɔ: over Paul.

Endnu findes en tredie Steen, fastmuret paa Alteret, som i Kanterne er forsynet med Munke-Bogstaver, men som ikke kan copieres, førend man tillades at tage den ud.

e.

I Gulvet, bag Alteret, findes dette Stykke af en Liigsteen, hvis Inscription synes at være: Torgil Sealus (ɔ: Senescalus) döde Aar i Nidaros. Senescallus og Sacrestanus vare smaae geistlige Embedsposter i Pavedømmets Tider. Professor F. Magnusen troer at kunne læse den saaledes: (Th)orgils dacus (v)ar i Nidaros. Man den var altsaa en D(i)ac(on)us eller Degn ved Kirken, som, da han døde, var eller opholdt sig i Nidaros eller Trondhjem.

No. 3. — a.

Disse tvende Stykker, hvorpaa findes ophøiede Bogstaver, ere af blaat Marmor, og findes nedlagte i Gulvet ud fra Chorets søndre Capel. Professor F. Magnusen læser Indskriften saaledes:

"AKVINO DOMINO PD (perdilecto)

Dnus Akvinus eller Haqvinus bliver altsaa en Herra Hakon eller Haaken, rimeligviis en Konge eller Fyrste.

Det forekommer mig meget sandsynligt, at denne Akvinus, Haqvinus er ingen anden end Kong Hakon Herdabreid, som faldt i Slaget mod Erling Skacke (Aar 1162). Hans Lig blev da ført op til Romedalen og begravet der, men siden, da hans foregivne Broder, Kong Sverrer, havde sat sig fast paa Thronen, atter ført til Throndhjem, hvor det, efter Snorros Beretning, blev bisat i Muren i Christ-Kirken (Domkirken) og Chorets søndre Side.*) Efter Beskrivelsen ere disse Brudstykker nedlagte i Gulvet, paa Chorets søndre Side, og ere da rimeligviis, ved en af Kirkens Reparationer eller Plyndringer, da de først vare indsatte i Muren, nedbrudte derfra og henkastede paa Gulvet.

Liget er vel blevet flyttet og Stenen sat i et af Aarene fra 1184, da Choret netop var under Bygning**) og da Kong Sverrer først kom i Besiddelse af hele Norge efter Magnus Erlingsøns Fald, til 1199, da han sidst opholdt i Throndhjem.

*) See Snorros Norske Historie, den store Kjøbenhavnske Udgaves III Deel, S. 420. Naar Sverrer saaledes har sat Stenen, fulgte vel fratri efter perdilecto. Det var ham om at gjøre at indbilde Folk, at Kong Hakon havde været hans elskelige Broder. Som oplært Klerk, var Sverrer selv en god Latiner, og har da sandsynligviis selv forfattet Indskriften.

**) Dette viser Schøning ypperlig og udførlig i hans Beskrivelse over Throndhjems Dom-

№ 3.

c.

a.

a

b.

Efter egen nøieste Undersøgelse i Norges gamle Historie har jeg ikke kunnet udfinde, at nogen Konge eller Fyrste af Navnet Hakon er, efter den christelige Religions Indførelse og Staden Throndhjems egentlige Anlæggelse, bleven begravet her, foruden den omhandlede Hakon Herdabreid — da de andre ere begravne i Bergen, Tønsberg eller Opslo".

b.

Udi søndre Kors findes denne Steen nedlagt i Gulvet. — Uagtet Schøning fandt den ulæselig, saa har Herr Professor F. Magnusen fundet følgende Ord af Omskriften tydelige: "HER HVILIR ... D' AARNE ER ... TTE KROS KIRKIU GV. (G) (T) ✝ SUĀQVEL ......

De første fire Ord (hvorimellem et dog er udslettet) forklare sig selv, nemlig Her hviler .... Arne som; men det følgende, hvorpaa en stor Deel af Meningen beroer, er derimod alt for utydeligt. Nærmest maatte man læse det for Atte ɔ: eiede, men det følgende Kors Kirke og Gu (ifald det skulde forklares for Gods)*)

Kirke, Side 22 og 23. Snorros Beretning om Kong Hakons Bisættelse er endnu en Grund til Bekræftelse af det der anførte. Med Hensyn til hin nylig fundne Marmorsteen, har det faldet mig ind, om ikke Ulven, som der synes at række efter et Scepter, sigter allegorisk til Erling Skakke eller hans Søn Magnus? — eller er vel den 3die Figur et Roer eller Aare, da Kong Hakon faldt i et Søslag? I Kong Sverres Taler finde vi, at han har sammenlignet sine Fiender med Ulve, og at han overhoved har holdet meget af slige Lignelser og Talemaader.

*) Maaske ogsaa rv́(rr) eller ropt (Tomt, Grund); antager man, at Stenen er fra Christ-Kirkens Opbyggelse, og den ogsaa har været kaldet Korsets Kirke, kunde Ordet ǩrre beholdes, da det forudsætter, at han gav Grunden dertil; men jeg tvivler om at Stenen er saa gammel. Endelig kan man og gjætte, at Ordene virti (rc.) Kross Kirkiu gv (den) kunne forklares: gav Kirken et herligt Crucifix.

omstøder atter denne Mening. Snarest skulde jeg troe, at hint dunkle Ord bør læses VEITTI (vitti eller og bitti); nemlig: skjænkede, gav; thi da bliver Meningen klar og sandsynlig. Det har og faldet mig ind, hvis det sidste Ord bør læses TU, om det ei skulde læses bigdi byggede nemlig Tu(rn) Taarn; Korskirkens Taarn. Alt dette kunde maaskee endnu opklares ved en nærmere Undersøgelse af Indskriften paa Stedet.

† (Skjøndt det sædvanligst paa Stene er blot Adskillelsestegn) troer jeg her, som ellers i Skrift, betyder obiit (døde), da SVĀRQVEL bliver Sommer-Qveld eller første Sommerdags-Aften, omtrent 14de April efter gammel Stil.

Vi have Aarsag til at troe, især af Varianter i Snorro (III. 362), at Christ-Kirken, før dens endelige Fuldførelse af Erkebiskop Eystein, har været kaldet Kross-Kirkia (Korskirke eller det hellige Korses Kirke). I al Fald dyrkedes Christus eller Crucifixet der især, og Meningen af begge Navne blev saaledes den samme. Det synes dog, som om end en Kors-Kirke, foruden denne, ommeldes i Kong Sverrers Tid i Throndhjem. See f. Ex. hans Saga p. 88, 121. Ellers see vi, at en Kannik Arne Indridesøn har foræret Jordegods til Kirken 1309 i sit Testament. See Schøning l. c. p. 146 og Anhanget p. 13".

c.

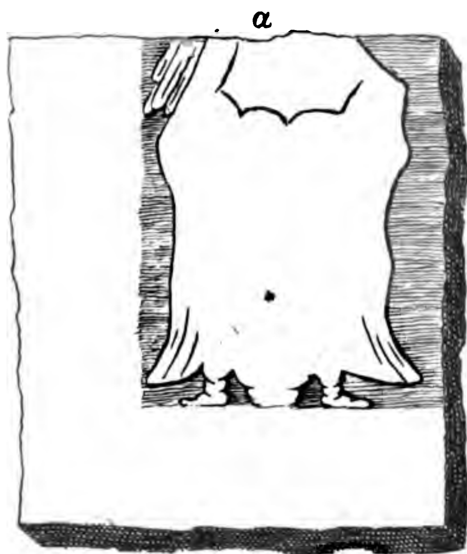
Disse Stykker, der synes at være af tvende forskjellige Stene, findes sammenlagte udi den nordre Gang af østre Kors.

I Midten af det øverste Stykke sees en Konge, siddende paa sin Throne. — Indskriften er, efter Hr. Pastor Morchs Mening:

Es Sancta Prospice plora! Sanct!

No. 4.

a

b

c.

+ HALVARDUS : SI...

d.

ᛅᛘᚢᛑᛁ✱ᛅᚱᛁᛋᛏᛁᛘᛁᚴ- ᚠᚢᚦᛋᛁ✱ᛖ

e.

ᚦᚯᚱᚢᛅᛚᚱ ᛁᚠᚢᚱᚦᚱᚱᛁ ᛏᛁᚱᚢᛁᛁᚱᚦᛁ ᛁ

f.

ᚦᛅ ᚼᛅ ᚼᚦᛅᚢᚱᚦᛁ ᛁ ᚱ ᛁ ᛁ

Paa det nederste Stykke:

† her hviler Jertrud Öystæins Dotter.

Paa den modsatte Side:

sic quod es ipsa fuit: Orm.

F. Magnusen troer, at den bør læses saaledes:

STA (prospice, plora) ligesom ellers: STA (VIATOR) &c.

Navnet Jarþrud) (IARDRUD) er endnu brugeligt i Island (ligesom Brynilde, Rannveig, Ragnilde og andre her forekommende) .... Dotter (ikke Datter) ligesom der.

No. 4 — a.

Strax ved Hovedindgangen til det nordre Kors ligger denne Steen, som er 1 Alen bred og halv saa lang, hvorpaa sees en uproportioneret Menneskefigur i halvt ophøiet Arbeide. Da hverken Arbeidet eller Stenen (som er en af de almindelige Graastene) stemmer med de øvrige i denne Kirke fundne smagfulde Arbeider, saa kunde man let falde paa den Tanke, at den er fra Hedendommet, maaske en Levning af Hlade-Borg, hvorfra Stene skal være tagne til Domkirkens Bygning.

b.

Omtrent for 16 — 20 Aar tilbage blev denne Steen funden, da der skulde opkastes en Grav udi det vestre Kors. Den er af fiint poleret hvidt Marmor, 2¾ Alen lang, 1 Alen i den brede og 14 Tommer i den smale Ende. Endskjøndt den nu er forknust, saa findes dog næsten hele Inscriptionen, som Hr. Professor F. Magnusen læser saaledes: Ies(us herra?) himirikis blezze saal Brynildar Ranveigardóttor, hver er er hér hviler oc geve henne eilifar fagnad i himirikis dyrd ɔ: "Jesus Him-

meriges (Herre) velsigne Brynildes Ranveigsdatters Sjæl, hendes som her hviler, og give hende evindelig Glæde i Himmeriges Herlighed."

Denne som alle de andre gamle norske Indskrifter m. m. stemmer ganske overeens med det Islandske.

Derpaa følger en latinsk Abbreviation SMEFIDE; hvorom man kan fremsætte forskjellige Conjecturer, saasom

S(um)ME) FI(li) DE(i)
S(alva) ME — — — —
S(anctæ) MariE F(ilius &) DEi
S(alva) ME FIDE.

Og endelig de tydelige Ord:

AMEN. AVE MARIA.

Ovenpaa bemeldte Steen sees Maria med Barnet paa Skjødet, og i den nedre Afdeling en qvindelig Figur (formodentlig den Afdøde) paa Knæ, med sprakte og sammenfoldede Hænder.

No. 5. — *a*.

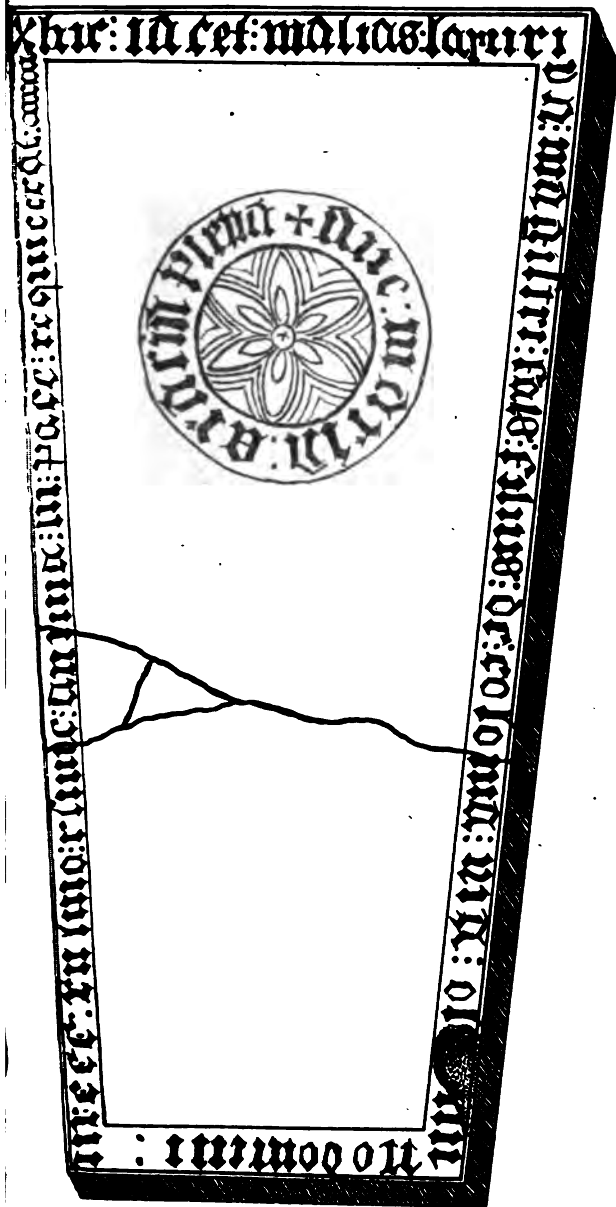
For nogle Aar siden fandtes denne Steen nede i Jorden, nogle Alen udfra vestre Kors ved Kongsgaarden. Den er af hvidt og blaat flammet Marmor, 2 Alen 15 Tommer lang, 1 Alen 10 Tommer i den brede, og 1 Alen i den smale Ende, samt 1 Spand tyk. Indskriften er følgende:

"Hic jacet Matthias Laurentii Magistri Carus Filius de Colonia (o: Borgerskab) nostra qui obiit anno domini 1317no nunc anima in pace requiescat."

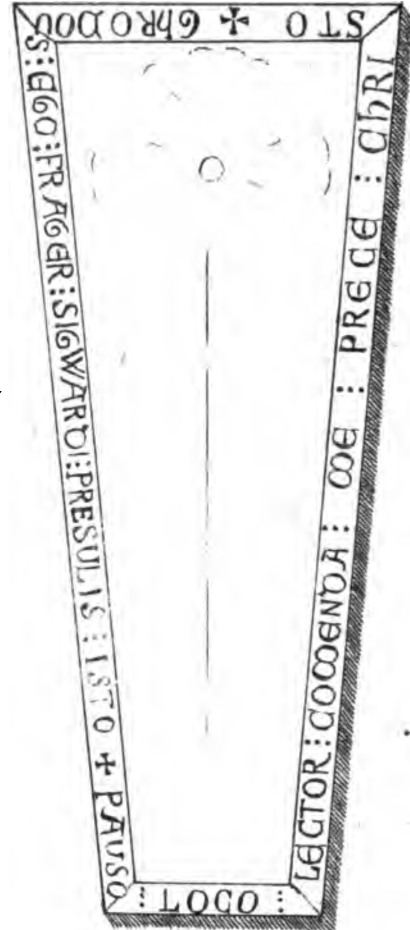
Sandsynlig er denne Laurentius den samme, som noget efter 1302 var Poenitentiarius Ecclesiæ ved Domkirken (see Schønings Beskrivelse Sid. 179 & 80.

№ 5.

a

b

STO ✠ GHRODOU
S: EGO: FRAGAR: SIGWARDI: PRESULIS: ISTO ✠ PAUSO
: LOCO :
LECTOR: COMMENDA: ME: PRECE: CHRI

Λ

b

PVRI DCOVECPA OCO

BISCVP.RE ISA.RROSS.O

b

IDP VARO.FPAPU
PVRI DCOVECPA OCO
BISCVP.R EISARROSS.O
R:TIL:SAL:OBWILPAR: UE I CO:
DGI.FARIR.SALHANS.I

a

c

R L
IR:Q
OOR:O
:SON:
WAR

b.

Denne Steen, som er af hvidt Marmor, 1½ Alen lang, 18 Tommer i den brede og 9 Tommer i den smale Ende, findes endnu paa det samme Sted, som i Schønings Tid.

I hans Beskrivelse over Domkirken Cap. 12, §. 11, findes Inscriptionen saaledes:

"✝ trondus: ego: frater: sigvardi. presulis: isto ✝
pauso: loco: lector: comenda: me: prece: christo."

det er: her ligger Trondr, Erkebiskop Sigurds Broder, begraven, som begjærer, at Læseren vil bede for ham hos Christum.

Denne Steen siger Schøning (1760) var 500 gammel.

No. 6. — *a.*

Endnu kan til disse Slags Arbeider i Trondhjems Domkirke føies: den over Hoved-Indgangen til det nordre Kors indsatte guulagtige Steenplade, hvorpaa Erkeengelen Michael i Kamp med Dragen findes indskaaret. Udi Kanterne eller Rammen er anbragt det betegnede Løvverk. Paa den nederste eller Grundrammen ere de betegnede Huller dybt indborede og ujævne i Bunden. Formodentlig have disse været forsynede med Indfatninger af kostbare Stene, som uden Tvivl have gaaet den samme Vei, som de øvrige af denne Kirkes Rigdomme og Prydelser.

b.

Fra umindelige Tider har denne Steen, som er den eneste i sit Slags jeg har truffet, tjent til en Trappe for et Huus her i Staden, hvorved meget af dens Inscription er forslidt. Nu er den i Hr. Organist Tellessens Eie, som har reddet den fra Undergang.

Den er af hvidt norsk Marmor, 1½ Alen lang og 9 Tommer i Diameter.

Paa 5 af dens 7 ulige Sider findes Inscriptionen, som af Hr. Professor F. Magnusen læses saaledes:

Inr(idi) varo(m) fræntu(r)
þurid (ur/ar) O(c) ec þá beom*)
Biscup reisa krosso
til Sálohiálpar theim.
ngi firir Sál hans.

De første Bogstaver af hver Linie (dog især af den 3die og 5te) synes at være borte, men Meningen dog denne:

"Indride og jeg vare Thyrides (?) Frænder, da vi førte Stenen (hid). Bisskoppen lod opreise Korsene, dem til Sjælefrelse (for deres Salighed). . . (Synger; at man skal synge) for hans (rimeligviis Indrides) Sjæl.

c.

Dette Stykke, som sikkerlig har tilhørt Domkirken, findes nu udenfor Choret paa Frue-Kirkegaard.

Levningerne af Inscriptionen ere:

hvilir: Z: M R: Ol: Sön: Martins.

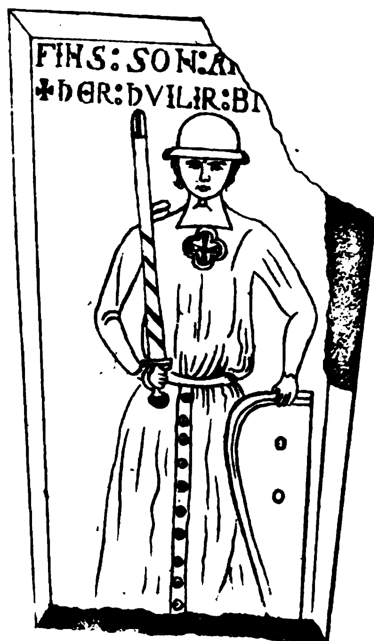
No. 7 — *a.*

Udi Familien Busch's Gravsted, østenfor Choret, paa Domkirkegaarden ligger denne Steen. Ovenpaa den sees en Ridder, iført en Stridskappe og Hue, med bra-

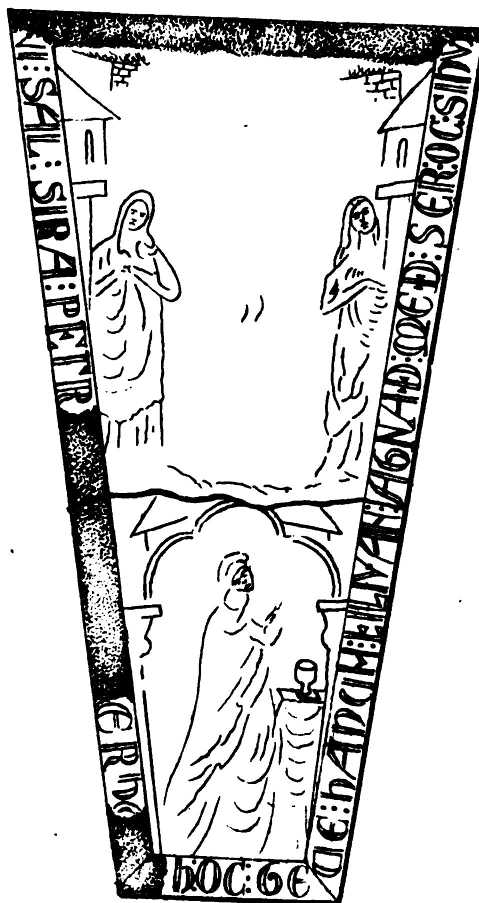
*) Muelig burde dette Ord læses let om, da Meningen blev Indride og jeg vi vare Frænder; Thyrid (eller hvorledes det halv udslettede Navn maatte hede) og jeg lode Bisskoppen o. s. v.

Nº 7.

a

b

get Sværd i den høire og Skjoldet i den venstre Haand. Indskriften: her hviler Björn Finson Ridder.

b.

Dette er den Steen, som Schøning fandt udi vestre Kors, og er beskreven i Domkirkens Beskrivelse, Sid. 225. Af Professor F. Magnusen har jeg om denne Steen faaet følgende:

"Ved Stenens bredere Ende har formodentlig staaet Gud (eller Jesus) sig-, lau- eller umbu- som fortsættes: ni sál sira Petr(s) ....er he(r hvilir) oc geve hanom eilivan fagnad med sér oc sinum."

(sig)
ɔ: Gud (beløn)ne Sira (Herr) Peters Sjæl, (hans) som her (hviler) og give ham evindelig Glæde med sig og sine.

No. 8.

I Aaret 1815 blev jeg af Videnskabernes Selskab anmodet om, at foretage Undersøgelser i Domkirken, saavel over, som under Jorden, ved hvilken Leilighed jeg erholdt Tilladelse paa flere Steder at opkaste Gulvet og foretage Gravning.

Men førend jeg begyndte dermed, tog jeg mig for at undersøge de forskjellige Hoveder under Hvælvingerne af Choret, der næsten Alle ere anbragte gabende. Hvad jeg længe havde formodet, var jeg heldig nok til at finde: at de nemlig vare Mundinger af Talerør (en god Tomme i Diameter), der ei alene gaae op igjennem Hvælvingen, men ogsaa gjennem en Deel af Sidemuren i Afslukkerne i den øvre Deel af Choret.

Disse Talerør ere ligesom en Fløite forsynede med smaae Huller paa Siderne, hvilke upaatvivleligen ere anbragte for at dæmpe eller forstærke Lyden, eftersom det

behøvedes. Det forekommer mig ikke urimeligt, at disse Talerør have været indrettede til Munkebedragerier, især da de gaae fra de skjulte Afslukker, hvor Munkene ubemærkede kunde see, hvad der passerede saavel i Kirken, som i Choret.

Ved Ildebrandene og nye Tilmuringer ere oftnævnte Rør (— paa Tvende nær lige over x og y i Choret — see Kartet over Kirken No. 8) skjulte, og da det vilde være forbundet med for stor Vanskelighed at blotte dem igjen, saa har jeg ladet mig nøie med at rense Disse, som endnu ere til Skue paa de anteguede Steder.

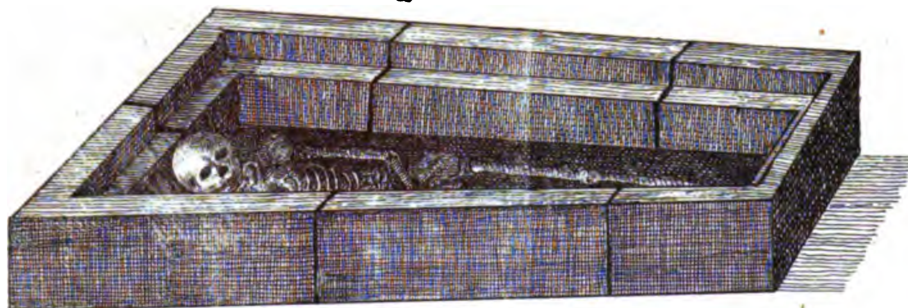
Det af Schøning i hans Domkirkes Beskrivelse Sid. 357 nævnte Jerngitter for Knæfaldet, bestaaende af sammenslyngede Bogstaver, tog jeg mig for at copiere, og fandt, at disse tilsammenlagte udgjøre følgende Ord: "Jesus renser os af alle Synder."

Udi St. Clemens Kirke lod jeg paa 4 forskjellige Steder grave 3 à 4 Alen under Gulvet, men fandt ikke ringeste Spor til nogen Begravelse. Derimod kom jeg efter, at denne Bygning staaer paa en 3 Alens bred Leerhelle, under hvilken er en Sump, som maa være foraarsaget af den Mængde Vand, der ved urigtig anlagte Render, styrter ned, og synker mellem bemeldte Kirke, Østre og Nordre Kors.

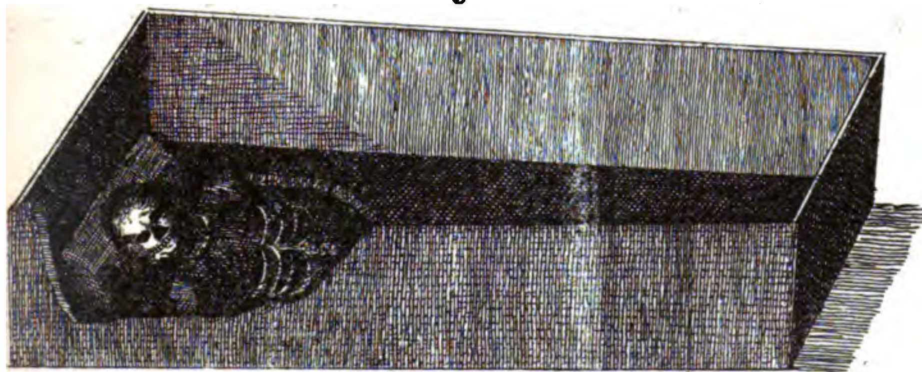
I Schønings Beskrivelse, Sid. 200, nævnes en Steenkiste, som blev funden Aar 1679, da der skulde opkastes en Grav for Provst Søfren Hansen, hvori laae en Prælat med sin Stav, Gyldenstykkes-Kaabe og en Guldring paa Fingeren. Ligeledes sees i Anhanget til benævnte Beskrivelse, Sid. 90, at der i den nedre Deel af Choret, da en Grav skulde opkastes for salig Lector Tho. v. Westen, blev funden en heel Steenkiste, saa dette Sted maatte forlades, og Gravningen begyndes paa et Andet, hvor man atter traf en Kiste, hvori en adelig Jomfrue af Lehnsherren Tage Andersen Totts Familie endda laae heel og holden, skjøndt hun var begraven omtrent 150 Aar før. Oven paa Denne blev da v. Westen sat. Sluttelig var Jomfruens Kiste ogsaa

N°

a

e

b

b

af Steen, siden man efter 150 Aars Forløb fandt den og Liget i Behold; saameget mere da man efter saa lang Tid ikke kunde vide hvo der laae, uden at der blev funden Inscriptioner, der i Jorden paa en med Plade forsynet Trækiste, efter den nævnte Tids Forløb, ikke mere kunde være til, endnu mindre være læselig.

Da Schøning, foruden dette tillige; Sid. 20, beviser, at det østre Kors indslutter samme Rum, hvor den gamle St. Trinitatis Kirke — bygget af Kong Olaf Kyrre — tilforn stod, saa kunde jeg, foruden bemeldte Konge selv, endnu udi østre Kors vente at finde: Hakon Magnussen, som døde 1094, Olaf Magnusen 1116, og Hakon Herdebred, som døde i Slaget ved Sakken 1162, da Erkebiskop Eystein ved Kirkens Ombygning vist ikke har ødelagt deres Grave.

Efter Alt dette syntes jeg nu med Fordeel at kunne begynde Undersøgelserne i den nedre Deel af Choret, som bliver regnet fra Høichorets Trappe af til Gangene ZZ (see det tilføiede Kort) hvor en Gitterafdeling indtil for faa Aar tilbage har staaet.

No. 9 — *a*.

Ved det første Forsøg stødte jeg strax paa denne af Grøtsteensblokke sammensatte Kiste, hvis Bund bestaaer af en glattet Steenhelle, indvendig 3 Alen lang, 1 Alen dyb og 1 Alen bred ved Hovedet, men ved Fødderne kun ½ Alen. Oventil er den forsynet med ½ Alens dyb Falts, hvori 5 tynde Steenheller laae, som bedækkede den.

Intet uden et aldeles nøgent Skelet, og noget Aske fandtes i denne Grav, som imidlertid aldrig har været rørt, da endogsaa det ubetydeligste Leed paa det nævnte Skelet var i fuldkommen Orden.

Af den fundne Aske, kan man slutte, at Graven, som staaer saa lavt under Gulvet, ved Kirkens Ildebrand er bleven gloende, og Liget, med de Klæder det var iført, saaledes forbrændt.

Da denne Begravelse har faaet den fornemste Plads lige for Alteret ved Høichorets Trappe, saa har den sikkerlig været indrettet for en Kongelig Person. Let skulde man falde paa den Tanke, at det er Magnus den Godes; thi hans Liig blev, som bekjendt, begravet ved eller for Alteret i Christkirken, da hans Faders, Olaf den Helliges, Skriin blev flyttet derhen fra St. Clemens Kirke.

Uagtet denne Opdagelse er af liden Betydenhed, da det ikke er muligt bestemt at komme efter hvo der er nedlagt, saa oplyser den dog Anvendelsen af de for Reformationen brugelige Ligstene, der alle have den samme Figur, som den beskrevne Grav eller Kiste, brede til den ene og smale til den anden Ende, hvilke efter al Sandsynlighed have tjent som Laag derpaa, og tillige som Zirat udgjort en Deel af Kirkegulvet, hvorfor Inscriptionerne ogsaa paa de Fleste ere anbragte i Kanterne, for ikke saasnart at skulle vorde forslidte. At der i Faltsen af Kisten eller den murede Grav findes et Lag af Steenheller nærmest Liget, er da ogsaa rimeligt; thi ellers vilde det skjøre Marmor, deels af dets egen, og deels af Tyngden ovenfra, let blive brækket.

Da jeg, som sagt, paa dette Sted af vor Domkirke ikke alene kunde vente at finde Begravelser fra Erkebiskop Eysteins Tid, men ogsaa fra Kong Olaf Kyrres, saa vedblev jeg Gravningen mod Syd, og traf strax en af hollandske Murstene opført og ganske lukket Hvælving, 4 Alen lang, $2\frac{1}{2}$ bred og $3\frac{1}{4}$ dyb; denne Hvælving, som var meget brøstfældig, lod jeg i Kirkedirectionens Nærværelse aabne, og fandt deri tvende Ligkister af Træ med spidse Laag og Lædertræk, hvorover laae et uldent Teppe.

b.

Paa den ene af disse Kister fandtes tvende Vaabener udhuggede i Kobber, stærk forgyldte, og en Plade med følgende Inscription:

Iohannes Offesonius Fosenia du'*) Gente
ex chersoneso cimbrica tyanus**)
familia nobili
Relicta patria et propinquis, sub Friderico II
Dan. rege, primis Militiæ stipendiis bello
svetico merui
Rei militaris peritia, fide incorrupta
integritate vitæ
nobilior evasi
Ob res præclare gestas, genti norvagicæ clarus
regi carus dum vixi
lenta demum tabe, an ær min***) IC. VI. kl: April
consumtus
heic
qviesco.

Af dette sees: at Gravstedet er indrettet for Hans Offesen til Folsen, en Adelsmand som levede 1592, og hvis Døttre, som i lovligt Ægteskab vare avlede med et ufrit Fruentimmer, og bleve gifte med Adelsmænd, fik den 18de September 1596 Opreisning paa deres Adelskab og Frihed at arve Fader, Moder og deres Slægt — (see Lexicon over adelige Familier, 2 B. S. 52.)

Hans Offesens Vaaben angives der (Tab. IX. No. 20.) for at være et deelt Skjold, i hvis andet Feldt ere tvende Bjelker, og paa Hjelmen 2de Veselhorn; dette stemmer ogsaa med det ene af de paa Kisten fundne Vaabener, dog med den Forskjel at Bjelkerne ere brune, samt det ene Veselhorn deelt med en grøn og det andet med en brun Tverbjelke, som paa Tegningen kan sees.

---

*) Danica gente, eller vel snarere Dominus

**) d. e. fra Thye i Nørre Jylland.

***) anno æræ minori.

Det andet Vaaben, som er en siddende Bjørn, i Selvfeldt, paa Hjelmen tvende hvide Veselhorn med Bjørnen imellem, maae, efter al Rimelighed høre til Hans Offesens Moders Familie, siden det var heftet paa hans Kiste. Denne Formodning synes ogsaa de i Vaabenerne anbragte Bogstaver at begunstige, hvilket skal betyde: H. O. F. Hans Offesens Faders og H. O. M. Hans Offesens Moders Vaaben eller Skjoldemærke, og det bliver end upaatvivleligere derved, at hans Moder skal have været Fru Else Hansdatter Winter til Vilderup i Vensyssel, da Familien Winter ifølge Adels-Lexicon 2 B. S. 356 førte et lignende Vaaben. Hans Offesens Fader var Offe Larsen til Søgaard i Nørre Jylland, der skal have været af den Slægt Rød, som anføres i Adels-Lexicon 2 B. S. 112 No. 2.

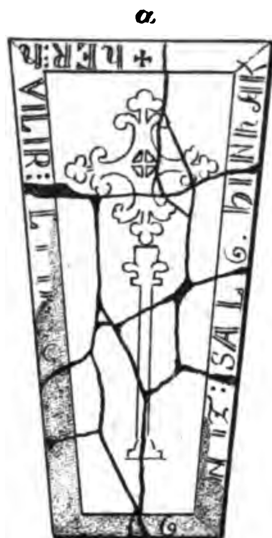
Paa den anden Kiste fandtes en halvfortæret Tinplade, hvor kun Fruens Navn, Marine Embrigtz Dotter, död paa Foxem 1601, findes tilbage.

Aarstallet IC paa Hans Offesens Plade, bliver da 1599. Folsen og Foxem er nu værende Stor-Fosen, en Øe udenfor Ørelandet, som denne Hans Offesen eiede som Sædegaard og hvoraf Fosen (ogsaa Fochsen) Lehn og Fogderi har faaet Navn, han var Kongelig Befalingsmand over Bakke Klosters Lehn.

c.

En god Alen i Syd, fra dette Sted, fandtes en af 6 hele Graasteensheller sammensat Kiste, hvori laae et i Uorden bragt Skelet, som beviser at denne Begravelse tilforn har været aabnet. Længden kunde jeg ikke nøie bestemme, da jeg ikke kunde komme til at maale. Breden ved Hovedenden var 1¼ Alen og Dybden henved 1 Alen. I den brede Ende laae en Grotsteens-Blok med en Udhuling i Midten for Hovedet. I øvrigt havde denne Kiste samme Dannelse, som No. 9. — a. og stod tillige omtrent paa samme Dybde under Gulvet ½ til ¾ Alen.

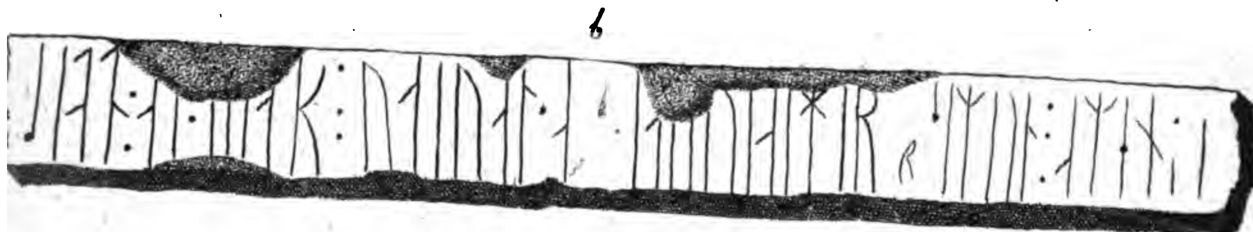
a

c

b

Foruden Skelettet fandtes ogsaa noget tykt Læder, som synes at være af en Trøie eller et Belte; samt Saalerne og Overlæderet af et Par Tøfler.

Formodentlig er det denne Kiste, som 1679 blev funden, da der blev gravet for Søfren Hansen.

Stykket af en Ligsteen fandtes ved Siden af denne Kiste, hvor netop Aarstallet MCC: LXXVI findes anbragt, men intet videre, hvoraf man kunde slutte, at den har hørt til denne eller en anden Grav.

Et Træguly paa den vestre og Kirkestolene paa nordre og søndre Side, som jeg ikke kunde borttage, hindrede mig i at undersøge Resten af det nedre Chor, hvor der sikkerlig findes flere gamle Begravelser, som ei ved Nyere ere forstyrrede.

I Høichoret lod jeg paa flere Steder grave, men fandt der ligesom i Clemens Kirke og det saakaldte Lectoriet, intet.

No. 10. — a.

I vestre Kors lod jeg allevegne undersøge paa 3 Alens Dybde, men traf kun denne Grav strax ved Indgangen til det nordre Hjørnetaarn. Den var opmuret af firkaarne Grøtstene og forsynet med en hviid Marmor-Ligsteen, som dækkede den.

Ved Kirkens Ildebrande og Hvælvingernes Fald er den saa forknust, at kun enkelte Bogstaver, og noget af det ovenpaa samme anbragte Kors ere tilsyne. Graven var ogsaa ved denne Leilighed bleven fyldt med Jord, Aske og Kul. Hvad der kan samles af Inskriptionen, synes at være: her hvilir L.... D..... (sig) ni sálo hennar.

Under det i Vraaen af søndre Hjørnetaarn paa vestre Chor anbragte kronede Hoved findes Navnet Halvardus indgravet. See No. 4. — c.

Man skulde heraf formode, at dette Billede skulde forestille St. Halvard. — (St. Olafs Fætter.)

Ved Hovedindgangen af vestre Korses søndre Muur findes paa høire Side med Runer Navnet Maria, og paa venstre Side med Munkebogstaver Gurid Gi...., Dotter.

Paa bemeldte Korses vestre Gavl, tæt ved Jorden, findes med Runer: Sigurdr.

No. 4. — d.

Udi Gangen til Taarnet paa den nordvestre Taarnpillar findes følgende med Runer, som Professor F. Magnusen læser saaledes:

AMUN(d)I HAN RISTI MIK. GUD SIGNI
(ᛋᛁᚼᚾᛁ)

ɔ: Gud velsigne (ham). ᚼ sættes ofte i gamle Indskrifter for G eller K, ligesom h i gamle tydske Haandskrifter for k eller ch.

Uden paa Choret af St. Clemens Kirke mod østre Kors findes følgende ogsaa med Runer:

Thorvalr sigurthr ristit runar thisi. (See No. 4. — e.)

Strax derved findes nogle meget svagt indritsede Runer. (See No. 4. — f.)

No. 10. — b.

Paa Foden af det østre Capel af Choret, som vender mod St. Clemens Kirke, findes denne Runeskrift dybt indgravet i Stenen.

NB. De 12 sidste ere meget svagere og synes ikke at være anbragte med samme Instrument, som de 30 første. Professor F. Magnusen siger: at denne Rune-Indskrift giver i sin Helhed liden eller ingen Mening. Det første Ord maae vel læses: ᛁ ᛁ ᛋ ᛏ SIÓN. Derefter følger ᛏ ᛁ

AI, Æ stedse, Gr. ri eller ei (ej, ikke). Efter et halvudslettet Ord som endes med ᛅᚱ, ᛆᚱ eller ᚭᚱ følger vel ᚢᛏᛁ ᚢᛆᛚᛆ (UTI VALA). Derefter ... ᚼᛁᚱ eller HER. og endelig (med nyere Skrift ᛋᛁᛘᚢᚿ (Simun) eller ᛋᛁᛘᚢᛚ (simul) ᛆᛘᛂᚿ (Amen).

De sidste to Ord synes af flere Grunde at være den første Indskrift uvedkommende — men den derimod at handle om en Vala (Spaaqvinde) som ligger (eller laa, opholdt sig) ude*) — og saaledes kunde man falde paa den Tanke, at denne Steen er hidbragt fra et hedensk Mindesmærke til den christne Kirkes Bygning og siden anvendt til at vedligeholde en vis Simons Erindring. En saadan Skjæbne have vist nok mange Bautastene og andre slige havt; ligesom man endog i vore Dage har brugt dem (selv de med Runer forsynede) til Broer, Veie, Bygninger o. s. v. Man lægge og Mærke til det her ovenfor anførte Sagn: at Trondhjems Domkirke er opbygget af Stene fra Hlades Borg og Gudehuus.

Stumperne af den gamle Indskrift maa læses saaledes:

SIÓN AI I....AR. ÚTI VALA A.. VI.. HER.
(æ)
(ei)
o: Visus semper .... sub dio divinatrix ... hic ...
(Visio) [non]
(Visu &c.)

Antage vi, at Talen er her om en Vala, efter de Christnes Anskuelser en Trold- eller Jætteqvinde, saa giver dette ogsaa Anledning til at læse det nye følgende Ord for SIMUL, der betyder det samme, hvortil Ordet AMEN da var feiet som en hellig

*) Utisetur (Udesidden) kaldtes vis Udøvelsesmaade af hedenske Spaadomskunster, hvorfor Valaerne især beskyldtes.

eller magisk-religieus Besvægelse for at tilintetgjøre de hedenske Runers onde Indflydelse. I Vegtamsqvida kaldes en Vala, ogsaa i Skjeldsord, Jættinde eller Jætteqvinde.

Paa endeel andre Steder har jeg ogsaa fundet adskillige Navne anbragte med Runer, som jeg her har udeladt, da jeg tvivler paa de ere ægte.

Forklaring til det under No. 8 vedheftede Kart over Domkirken og dens Begravelser.

A. Begravelser under Gulvet.

No. 1. Madame Hagerup, Jelstrups Familie og Kjøbmand M. Kjemler.

2. Kirkens Gravsted, her ligger blandt andre Kjøbmand O. Tangen.

3. Her ligger Henrich Meincke med hans Hustru og Børn — hele Gravstedet er hvælvet — Før det blev fyldt med Jord, var det forsynet med en svær Kobber-Port, som siden er borttagen og solgt. Over dette Gravsted findes endnu indlagt udi Gulvet ovenanførte Meinckes Ligsteen, hvis Inscription sees i Schønings Beskrivelse, Sid. 206.

4. Henrich Schøt.

5. Jomfrue Lagerøe.

6. Kjøbmand Valentin Wegener.

7. Controlleur Friis med Familie.

8. Almindeligt Kirkegravsted.

No. 9. Cancellieraad Muſt, med Familie.

(NB. Den hele Familie er borttagen og nedſat udi et muret Gravſted ved Værnæs Kirke i Størdalen).

10. Thorſten Withs Gravſted.

11. Kirkens.

12. Volqvart Carſtenſen.

13. Magiſter Andreas Borch.

14. Cancellieraad Sommer.

15. v. Hadelen og Amtmanden Ove Schelderup.

16. Apotheker Stracken.

17. Tyrholm.

18. Juſticeraad Hveding.

19. Kirkens Gravſted, her ligger Feltſkjær Matzen.

20. Tullin.

21. Provſt Gjert Bonſach.

22. Raadmand Friedliebs.

23. En Jordbegravelſe.

24. Thomas Hammond.

25. Raadmand Hammer.

26. Kirkens.

27. Møllmanns Familie. Dette Gravſted er heelt hvælvet.

28. Byfoged Hammer.

29. Henrich Høyer og Kjøbmand Holſt.

30. Schøllers.

No. 31. Brochmanns og Tullins Begravelser udi en Hvælving.

32. Borgermester Hagerups Familie. Her ligger ogsaa Monsin og Henrici.

33. Her formodes Lector v. Westen at være begraven.

34. Her findes den i No. 9. — *a.* beskrevne Steenkiste.

35. Hans Offesens Begravelse. See No. 9 — *b.*

36.}
37.} Ere fyldte Gravsteder, som man ikke veed hvo har eiet.

38. Formodes at være Provst Søfren Hansens Grav.

39. Den under No. 9. — *c.* beskrevne Steenkiste.

40. Biskopperne C. Schletter og E. Hagerup.

41. Generalmajor V. Budde med Familie. (See Schøning, Sid. 218.)

42. Biskopperne E. Pontoppidan og P. Krog. (See Schøning, Sid. 205.)

43. Kong Magnus Olafsens Ligsteen. (See No. 1. — *a.*

44. Kong Hakon Magnussens og Bjørn Gunricsens før ommeldte Ligstene.

45. Den No. 5. — *b.* beskrevne Ligsteen, over Trondr.

Over Gravstedet No. 23 i Laugthinget ligger Sira Arnes Ligsteen. (See No. 3. — *b.*)

Ved østre Ende af No. 33 ligger Jofreyr Niculasons Ligsteen (See No. 2. — *b.*)

B. Gravsteder over Jorden i og ved Kirken.

No. 1. Generalmajor C. F. Mylenphorts Gravsted, som skal være opsat af ham selv, kort før hans og Fruens Død, 1737.

Foruden Overskriften, som sees i Schønings Beskrivelse, Sid. 219, saa findes ogsaa paa Dørrene til dette Gravsted Mylenphorts og Frues Vaaben.

Af de i ofttnævnte Gravsted værende 11 store og 7 smaa Kister, ere Pladerne kun tilbage paa 3de, nemlig:

a) Generalauditeur Halcks, som døde 1803.

b) Capitaine C. Myhlenphorts, død 1804.

c) Oberste Badenhaupts. Her findes følgende Indskrift:

"Her hviler den höyædle og velbaarne Herre Christopher Friderich v. Badenhoupt, Obrister over det 1ste Trundhjemske Regiment; föd i Bergen d: 10de Februar 1680 död i Trundhjem d: 28de Marts 1757.

Jeg stridde Ugen ud og vandt ved Ugens Ende,
Den Nye begyndte jeg med Seieren i Hænde,
Sabbaten stundet til, thi gik jeg hen at faae
Den evige Sabbat, som aldrig skal forgaae.
Igjennem Verdens Ørk jeg møysom maatte træde
Til Alders høye Aar, til Himlens Liv og Glæde,
Hvor Fare, Svær, og Damp, hvor Blod og Død gav Sold,
Var jeg tit midt iblandt, dog var Gud Værn og Skjold,
Mens nu blev Verden kjed, nu søgte jeg at iile
Hvor Sjælen kunde naae en evig Sabbats Hvile —
Her har min Møye da lagt ned sin Vandrestav,
Her har jeg endt min Striid, her Gud mig Kronen gav.

Badenhaupts Kiste staaer i Gravstedets sydøstlige Vraae, paa Gulvet, Halcks og Mylenphorts derimod ved Dørren.

D

No. 2. Det Emahausiske Gravsted tilhører nu Grosserer Otto Beyer, og staaer øde. Efter Emahaus har det tilhørt Klingenbergs Familie. Alle Lig, som af disse Familier her have været indsatte, ere nu udførte og begravne i Jorden.

I Krigen med de Svenske, 1718, levede en Capitaine Emahaus, der boede her i Trondhjem, og formoder jeg at dette Gravsted maa være opført af ham.

Uden paa dens Porte findes 2de Vaabener.

3. General v. Hovens Gravsted; heri staae 2de Kister, uden Plader.

4. Amtmand J. F. Winds Gravsted.

Paa de 7 store og 3 smaa Kister, som her findes, ere Pladerne borte paa Alle, undtagen paa Amtmandens, der staaer i den sydøstlige Vraae paa Gulvet, og hvis Indskrift er følgende:

"Her hviler Dend höyædle Velborne nu salige Herre Kongl: Mayst: fordum höybetroede Cancellie-Raad oc Stiftamptmand over Trundhjems Amt

Joachim Friderich Wind, til Gjerderup, föd i Kjöbenhavn Anno MDCXXXIV dend XI Martii af höyædle Forældre — Hans Fader vaar ærlig oc welbyrdig Mand sal: Jörgen Wind til Gunderstrup Kongl: Mayst: Admiral oc Rigs-Raad, hans Moder ærlig oc welbyrdig Frue Fr: Ingeborrig Ulfstand til Harested, som hannem efter hans christelige Indpodelse i Daaben i sin Frelsere Jesu i alle adelige Dyder oc Studeringer har ladet opdrage. Ao: M.D.CLIV i hans Alders XX Aar er hand udenriget forreyst oc der hand adskillige fremmede Steder vden Landet hafde beseet oc deres Politic observeret, er han efter hans Hjemkomst af Kongl: Mayst: höyloflig Ihukommelse Friderico III til Hofjunker antagen oc tillige Trenchermesters Charge i VII Aar betjent, oc som Krigen imod Sverrig imidlertid paakom, hafver hand i samme Krig, som en Volontair, hans Kongl: Mayst: oc Fædernelandet sin Troskab og Flittighed nock bevist.

Ao. M.D.CLXII den XVI December holdte hand efter Guds Forsjun oc Venners Raad sit Bröllup med Velbr: Frue Anna Catarina Budde, efter hvis dödelige og besörgede Frafald hand atter er indtræd i Ectelkab oc Ao. MDCLXVIII den 17 Martii holdte sit Bröllup med Welbaarne Jomfru Else Urop — Deres Egteskab haffer Gud velsignet med II adelige Börn, een Sön Welbr. Jörgen Wind oc een Datter Welbr: Anna Catharina Wind, men efter at wbr: hans salig Frue Ao. MDCLXIX er ved en salig Död hedenkaldet, hafver han igjen efter Guds Forsjun oc Venners Raad sig befried med Welbr. Jomfru Maria Bjelke, Höyædle Herr Cancellers Ove Bjelkis til Österaad hans kjere Datter, oc stod deris Bröllup Ao. MDCLXXI den X Juli — Deres Ectestand hafver Gud velsignet med V Sönner. welbr. Ofve Bjelke Wind, Friderich Christian Wind, Holger Wind, sal: Jacob Wind, Hendrich Wind oc II Döttre welbr. Jomfruer Rise Margrete Wind oc Else Marie Wind, oc efter at dend höyædle nu salige Herre hafte lefvet med welbr. sin höyædle oc nu efterladte höybedröfvede Frue et kjerligt Egteskab i XVI Aar, oc ligesaa mange Aar været Kongl: Mayst: Cancelie-Raad, Betjent Stiftamptmands Charge ofver Trundhjems Ampt i XIV Aar oc lefvet i denne möysommelige Verden LIII Aar oc III Maaneder, er hand paa Trundhjems Kongs-Gaard ved en salig Död hedenkaldet Anno MDCLXXXVIII den III Juni. Gud gifve hannem med alle Guds Börn en glædelig Opstandelse.

No. 5. Laugmand A. Dreyers Gravsted.

Heri findes tvende Lag af Kister. Det Øverste bestaaer af 4 forsynede med Blikplader, som nu ere ulæselige. Dog kunde jeg paa den Ene see Navnet Kofod, og Aarstallet 1779.

Det underste Lag, eller Kjelderen, bestaaer af 5 Kister, hvoraf den Ene er falden sammen.

Paa Laugmand Drejers Kiste findes, udi en Kobberplade, følgende:

Perillustri et generoso Domino
A b r a h a m o D r e j e r o
sacræ Regiæ Majestatis Consiliario status et justiciæ, mineralium hy-

perboreo præsidi et tribunalis Nidrosi Judici Provinciali.

Epitaphium.

Nobile depositum decus indelebile secli
Atq. incorrupti judicis exuvie
Ornamenta Urnæ Drejeri hæc lumina dudum
Ora per atq. orbem quæ meruêre decus
Mascula divino proles condigna parente
Divinæq. ingens ipse parens Themidis —
Invidiam superas, super agra et temporis estus —
Et super ærumnas letiferasq. cruces —
Felix omerites animo felicior! ingens
Exemplum ætatis, posteritatis amor! —
Iam cape delicias, solamina læta laborum —
Vividus in nobis, vividus in superis.
Iam nunc Lector abis potuit qvi cætera, saltem
Unum non potuit, non potuisse mori.

nat: Nidros d: 11 Decbr. 1671.
d: 4 August 1736.

pos.
Joh: Skan:
abtus.

Paa hans Moders Frue Drejers Kiste:

I denne Dödninge-Bolig hviler Fru Anna Catharina von Strich, sal: Cancellie-Raad Drejers, föd udi Brasilien paa Castellet Recif ved Phernabok: 1651 — död udi Trundhjem d: 24 May Anno 1731.

Paa den brasilsche Jord mit Græbeliv sig tændte
J Trundhjem blev mit Støv, mit usle Liv sig endte
J Haag mit Bryllup stod, her blev mit Levebrød
Her otte af mit Liv Naturens Lyche nød —
Jeg tog min Cours fra Vest og stavnede til Norden
J Nord jeg tit har hørt den fæle Ulyks Torden.
Nu Veiret sig har lagt, her findes kuns mit Navn
Igjennem Stød og Fald her er min Hvilehavn.

Paa Frøken Drejers Kiste findes

Höyædle og velbaarne Fröcken Ernestina Cunigunda Drejer, föd i Trundhjem Anno 1676. og salig döde sammesteds Anno 1748 d: 4 August udi hendes Alder 72 Aar og 2 Maaneder — Gud give hende og os alle en glædelig Opstandelse paa Herres store Dag.

Foruden det, som Schøning i hans Beskrivelse Sid. 220 anfører om det Udvendige af dette Gravsted, saa findes ogsaa paa Portene Drejers og Frues Vaabener.

No. 6. Schøllers Gravsted — (hvori findes 8 smaae og 7 store Kister.)

Paa Vice-Statholder J. Wibes Kiste findes følgende Vers:

Her ligger mit Legem i Huile og Roe,
I Verden det haft har sin Møye,
Men Sjælen har Himlen i Gjemme og Boe,
Til Gud de toe sammen vild føye.
Anno 1710. Johan Wibe.

Paa hans Frues Kiste:

Den höyædle og welbaarne nu sal: Frue Fru Margareta Maria Garman, föd den 27de Juni 1663 og salig udi Herren hensow d: 8 Janu: 1690.

Her hviler i Herrens Roe saa sagt
Ald Dyders Crone Ziir og Pragt
Aff haste Møye rolig
Mens Sjelen i sit Fengsel waar
Dend haved tit vel bange Kaar
Udi sin Sorge Bolig
Til Hiertet ded blev dode krest
Da dend foer aff sit bange Brost
Til første Stæd dend iilet
Som waar til dend, dend blæste ind
Ved en godommelig Aandevind
Thi for den aldrig hviilet

Og venter veed Guds Engle Kost
Igjen at komme i det Bryst
Hvor for dend hafte Sæde
Dog med et uforkrenckelig Kaar
At Døden ej schal gjøre Schaar
Meer paa dend Himmel Glæde.

Paa Fru von der Ostens Kiste:

Herunder hviler den, hvad himmelsk var i Himmelen, hvad Jorden bar det hviler her af dend velædle og velbyrdige Frue, Fru Ulrica Eleonora Frölich — velædle og velbyrdige Hr. Premier-Lieutenant Jacob Friderich von der Ostens salig hensovede Frue, föd paa Gaarden Teje ved Kjöbsted Tönsberg Ao. 1722 d: 5te August död her i Trondhjem Ao. 1748 d: 14 Novbr.

Sjælens jordhengivne Støv
Som her hviler sødt og roelig
Var i Livet Dydens Bolig
Stedse grøn af Ærens Løv
Ja saa Avind selv med Skamme
Dette sande Vidne gav
Dyden saaes i Livet bramme
Æren lukker hendes Grav.

Paa General J. W. v. d. Ostens Kiste:

Asken af Johan Wibe von der Osten, fordum General Lieutenant, Sön af Otto Fridrik von der Osten og af Margarete Wibe, hviler her — föd 1708 d. 8 August, död 1800 d. 10 Januar.

Paa Generalinde v. d. Ostens Kiste:

Herunder hviler Levningerne af Katarina Wilhelmina föd von Krogh, General Lieutenants Joh: Wibe v. d. Ostens Hustrue — Hun levede i 67. Aar i denne Werden, döde 1797.

I den sjette Kiste ligger General G. F. v. Kroghs første Frue Elisabet Schøller, fød 1744 og død 1763.

Den syvende Kiste mangler Plade, men da den staaer ved Siden af Vice-Statholder Wibes, og har fuldkommen Lighed med den, saa formoder jeg det kan være hans Frues.

Paa en af de 8 smaa Kister findes:

Herunder hviler den nu salige Jomfru Ertmant Margareta Maria von der Osten, föd udi Trondhjem d: 25de Novbr. 1711 död 21de October 1716.

Staa Vandringsmand ved denne Grav, her er en Englebolig
Hvori en jordisk Engel sig nu hviler sødt og rolig
Dog ichun det, som jordisch var, thi Sjælen er hos Gud
Hvor at den rendset fra al Synd er bleven Christi Brud
Ja Gud, som havde hende kjær, afkortet hendes Dage
Og vilde denne salig Sjel fra Sorg og Jammer tage
Paa det at hun, som skinte her, af Dyder som en Soel
I Himlen schal med Glæde staae for Guds og Lammets Stoel.

No. 7. Thomas Angells Gravsted, er nu aldeles tillukket ved en indmuret Marmorplade, hvorpaa Angells Portræt (malet paa Kobber), hans Vaaben, og følgende Indskrift findes anbragt:

Capella
Divo Iohanni Vincentio et Silvestri olim ſacra
Iam Manibus dicata
Condit
Oſſa, et Cineres Poſterorum præſidis ſenatus Nidroſienſis
B. Alberti Angell
Cujus ex filio natu majori, Neptis poſterorum ultima
Dom: Karen Angell
Cum Marito
Dom: Petro Friderico Suhm
Avis, et Parentibus deſideratiſſimis, h, p, c —

Under Portrætet:

Ved Gjerninger langt meer, end tusend Kunster tales
Af væsentlige Glands Dyds Herlighed afmales
En Guds, en Menneskers, en Dyds en Ærens Ven
Hvor kan vel nogen Kunst tilgavns afbilde den.
1767.

Dette Capel, der er indrettet til et Begravelsessted for sal. Præsident Albert Angell og hans Familie, gjemmer, i 10 store og 4 smaae Ligkister, de overblevne Levninger af sal. Præsident Albert Angell, hans Hustru sal. Sara Hammond, og hendes anden Mand sal. Søfren Bygball, samt hans Børn og Familie, hans ældste Søn sal. Etatsraad Lorentz Angell og Hustru sal. Sara Collet, hans anden Søn sal. Thomas Angell, hans ældste Datter sal. Margrete Angell sal. Canc. Raad og Rector Niels Krogs samt deres lille Barn, hans yngre Datter sal. Elisabet Angell og hendes Mand sal. Kammerherre Stie Tønsberg Schøller, samt deres 2de smaa Børn og Jomfru sal. Rebecca Angell; til hvis Æreminde hans Sønnedatter af hans ældste Søn, den sidste af Familien Fru Karen Angell, med hendes Mand Hr. Peter Frid. Suhm haver ladet opsætte Aar 1779.

No. 8. Stiftamtmand Iver von Ahnens Gravsted, staaer nu øde. Efter v. Ahnen, som blev udtagen og begraven paa Kirkegaarden, er dette Gravsted bleven benyttet af Frølich og Rantzow.

No. 9. Meinckes Gravsted. Her ligger Kammerraad Hilmar Meincke med hans 2de Fruer, og Agent Lysholm med Frue, samt nogle Børn.

C. Jord-Begravelser i vestre Kors.

No. 46. Professor i det lappiske Sprog Knud Leem og Frue.

47. Her ligger den i No. 5.—*a.* beskrevne Ligsteen, over Provstinde Angells Grav.

48. Sira Peters Ligsteen. (See No. 7. — *b.*).

49. Brynildir Ragnvalds-Datters Ligsteen. (See No. 4 — *b.*)

50. Rector S. Monrads Grav.

51. Cancellieraad Tyrholms og Frues Grav.

52. Provst Hagerups Grav.

D. Begravelser i Kirkens Ligkjelder.

De Liig, som jeg har faaet opgivet, eller af Pladerne paa Kisterne er kommet efter, har jeg forsynet med hvide Nummere, paa de Sider af Kisterne, som vende mod Gangen, saaledes: at man ved Hjelp af efteranførte Beskrivelse i Fremtiden vil kunne gjenkjende samme.

No. 1. Bergraad Pet. Corn. Dons.

2. Madame Krenkel.

3. Justiceraad M. Nissens Frue, fød Krog, som døde 1787.

4. Oberstlieutenant Joh. Chr. Rosenkrantz, fød 1710, død 1772.

5.}
6.} Generalmajor Abr. Chr. Willars og Frue.

7. Generalauditeur Kjerulf.

8. Regimentsqvarteermester Hjelm.

No. 9. Madame Wenzell.

10.} Ole Jørgensen og Hustru.
11.}

12. Madame Volqvart Hendriksen.

13. Rector Kleist.

14. Biskop Johan Ernst Gunnerus, fød 26de Febr. 1718, død i Christiansund 25de Septbr. 1773.

15. Madame Ulfers.

Udi Afslukket A findes Laugmand Peter Thams og Frue i de 2de underste og Provst Buschmann med Familie i de øverste Kister. Laugmanden døde paa Stegen i Nordland, og Provsten paa Frosten.

Udi B findes:

16. Generalkrigscommissair Hans Monrad, død 1796.

17. Apotheker Otto Sommer, død 1793.

18. Fru Monrad, død 1806.

Udi C, som nu er tilmuret, ligger Biskop Bang med 3de Koner og eendeel Børn, samt Otto Beyer og Hustrue.

19. Oberste Wilster.

20. H. P. Klingenberg.

21.} Justiceraad M. Nissen og Frue.
22.}

23.}
24.} Peder Falk, Hustru og Søn.
25.}

No. 26. Frøken M. A Hvebing.
27. Madame Inger Hansen fød Beyesen, død 1783.
28. Skipper Cornelius Rose, død 1782.
29. Albert Norman.
30. Lieutenant Hauch, død 1773.
31. Oberste Lucas Winther, fød i Aalborg 1691, død 1772.
32. Christian Stabell, død 1776.
33. Major Frid. Møllerup, død 1775.
34. August Røst, død 1771.
35. Bernt Westermann.
36. Fru J. C. Qvale, fød 1700, død 1753.
37. Provst J. Thode.
38. Anna C. Heide.
39. Formodes at være R. Ulferses Kiste.
40. Provstinde Thode.
41. Madame M. M. Hoe.
42. Kjøbmand Hoe.
43. H. A. Møller.
44. Madame Wenzell.
45. Mette C. Heyer.
46. Waager.
47. Anna C. Lindemann.
48. Fru Inger Dons.
49. Peder Hoff, død 1786.

E. Begravelser paa Kirkegaarden.

a) Udi Indhegningen paa nordre Side af vestre Kors.

No. 1. Stiftamtmand Iver v. Ahnen og Fred. Rantzow, med Flere af begge disse Familier, ere paa dette Sted nedsatte udi een Grav.

2. Fru Rosenvinge, fød Sommer, død 1816.

3. Fru Kofod.

4. Apotheker Achermann, død 1812.

5. Hans Hustru.

b) Langs søndre Side af vestre Kors:

6. Friedliebs Gravsted.

7. Generallieutenant G. Fr. v. Krogh, der døde 1768, og Generallieutenant Johan Fred. Frølich.

8. General G. F. v. Krogh, junior. — Denne saa almindelig agtede Olding var født 7de Octbr. 1732 og døde 3die August 1818. Efter hans sidste Villie blev han begraven midt i dette Gravsted, mellem hans sidste Frue, Frøken Lerche, og hans første Frue, Frøken Scholler, hvis Lig ved denne Leilighed blev udtaget af Schollernes Gravsted i Kirken. (See No. 6.)

9. Lieutenant Sti Tønsberg v. Krogh, død 1814.

10. Pastor Blyt, død 1805.

11. Kjøbmand Johan Widerøe Thonning og Kone.

12. Kjøbmand Jelstrups Gravsted.

13. Stadschirurg Weises Gravsted. Han døde 1812.

14. Morks Gravsted.

No. 15. Brechans Gravsted.

16. Biskop Bugges Gravsted.

17. Knud Strand, fød 1707, død 1815, 108 Aar gammel.

18. Kjøbmand D. Beyson, død 1815.

19. Kjøbmand Wingaard Finnes Gravsted.

20. C. Wenzels Gravsted, her er ogsaa Pastor Garmann begraven.

21. Secretairen i Videnskabernes Selskab, O. F. Paasche, død 1813.

22. Kammerraad Berg.

23. Kjøbmand Fricks Gravsted.

24. Magister Holst.

25. Politiemester Klingenberg og Hustru.

26. Grosserer H. Meinckes Gravsted.

27. Stiftamtskriver H. Moe.

28. Oberste Pavels.

29. Stiftamtmand Erich Must Angell og Frue.

30. Ipsen.

31. Hornemann.

32. Klokker Angell.

33. Klitzing.

34. Major Motzfeldt og Fru Grabow.

35. Hofraad H. Collins Gravsted.

36. Fru A. C. Heltzen fød Harthausen.

37. J. C. Jensen, Bogholder ved Sukkerhuset.

38. Oberst og Generalveimester Nicolai Frederik Krohgs Gravsted.

No. 39. En Ligsteen.

40. En muret Grav, hvori Klokker Stabell med Familie er begraven.

41. En Ligsteen.

42. Overtoldbetjent Johan Thullins Ligsteen, fra 1769.

43. En Ligsteen fra 1616.

44. En Ligsteen fra 1594 over Casper Caspersen. (See Schøning Sid. 208.)

45. Pastor Krags Gravsted.

46. En Ligsteen fra 1609. (See Schøning Sid. 209.)

47. En Ligsteen, uden Indskrift.

48. J. D. Berlins Grav.

49. Er den Ligsteen, Schøning omtaler i Domkirkens Beskrivelse, Sid. 207, over Laugmand Jacob Pedersøn.

50. Formodes at være Bisskop Isak Grønbeks Grav. Af Stenen som har ligget derpaa findes kun enkelte smaae Stykker tilbage, Resten findes i 8 til 10 Stykker, indmuret i Kirkegaardmurens nordre Side.

51. En Ligsteen fra 1669.

52. Halvparten af en Ligsteen fra 1660.

53. En opreist Ligsteen, med følgende Indskrift:

Paa den ene Side:

Tho Borious blasts & Neptuns wav^es^
Hath tost me to & fro
Yet by the order of gods decree
I harbour here below
Where now I ly at anchor shure
With many of our fleet

Expecting one dayto fet fail
My Admiral Chrift to met.

... Eodem cogimur.

Paa den anden Side under et indhugget Compas:

This Stone was Erected by Hendry Miller Shipmafter in Dundie Scotland in memory of his Brother Cap William Miller Shipmafter in Dundie who died the 11 of Juli 1761. aged 32 Years in Drunthon in Nordway — Alfo erected at the Defire of Catharina Dick relict of the faid Cap William Miller and their living child Elizabeth Miller.

No. 54. Buschernes Begravelse. Her ligge endnu Stykkerne af Stenen, som Schøning beskriver Sid. 213 i hans Domkirkes Beskrivelse; ligesaa ligger her ogsaa Bjørn Finsons Ligsteen.

55. Paa dette Sted, 3 Alen under Jorden, findes en af Grøtstene muret og med en Steenhelle dækket Kjelder, 2 Alen lang mod Nord, $1\frac{1}{2}$ halv Alen bred og $2\frac{1}{2}$ Alen dyb. Bunden er ligeledes forsynet med en Steenhelle. Men paa ingen af Siderne er nogen Dør eller Aabning.

Rundt omkring den findes store Steenblokke og endeel Kalk. Formodentlig har her været en af Opgangene til Kongestolen.

Over den af Schøning i hans Beskrivelse Sid. 216 optagne Inscription paa en Steentavle i Choret, findes 4 Vaaben, som alle ere hugne i Steen og malede. Den i Schønings Beskrivelse Sid. 225 nævnte Ligsteen, med følgende Indskrift: Herra: bjar: i: Bjarkey: har jeg ikke været istand til at finde.

De i vestre Kors værende Ligstene No. 47, 48 og 49, samt Bjørn Findsens Ligsteen i Gravstedet No. 54 paa Kirkegaarden, har jeg ladet indbringe i Laugthinget, hvor de nu findes.

Staden Trondhjem.

Halvøen, hvorpaa denne Stad ligger, synes at være opkastet af den gjennem Nid-Elven transporterede Jordmassa, der har fundet Modstand, og derved fæstet eller øret sig paa en skjult Klipperyg, som forbinder Steenbjerget med Christiansteens-Bjergene, og som sikkerlig er Aarsag i at denne Elv ikke for længe siden har gjennembrudt den smale Jordtange ved Indgangen til Staden, eller Skandsen.

En Deel af bemeldte Klipperyg (som fra Aritsløkken af, sandsynlig, strækker sig langs Elvens venstre Bred i dens tvende Buer) sees tydelig oven for nærværende Broe, paa den høire Bred, hvilket er det Sted, hvor bemeldte Nid-Elv har trængt over og faaet Udløb*).

Ved Stadens Anlæggelse i Olaf Tryggvesons Tid har Søen sikkerlig gaaet lige til Kongens Gade, hvilket kan sees af en liden Bakke (Mæl), som følger den hele søndre Side af denne Gade, foruden at der nordenfor dette Sted, paa 4 à 5 Alens Dybde, næsten allevegne træffes Skjel og andre Søeproducter, men søndenfor derimod spores dertil intet, i det mindste ei paa den nævnte Dybde.

Knud Strand, som døde her i Staden 1815, 108 Aar gammel, (see Sid. 37, No. 17) fortalte: at mere end Halvparten af de Banker (Ører) udenfor Staden, især ved Elvemundingen, som nu neppe ved Flod kan passeres med en lille lastet

*) At denne Klipperyg gaaer lige under Domkirken, bevises ved St. Olafs Brønd, paa søndre Side i Høichoret, hvis Bund paa 18 Alens Dybde er en Klippe. Dette observerede Ingenieur-Major Ræder, da han i August Maaned 1818, ved Kirkens Istandsættelse til H. M. Kong Carl Johans Kroning, lod bemeldte Brønd rense.

Baad, kunde i 1720 til 1730 overseiles med en lille Jagt, ved Ebbe*). Kunde det faste Land i ikke fuldt Hundrede Aar tiltage saa betydelig, saa synes det rimeligt, at den nordre Deel af Staden, fra bemeldte Kongens Gade af, siden Olaf Tryggvesons Tid i 800 Aar ogsaa paa denne Maade kunde være bleven til.

Denne Sætning synes endogsaa næsten at være beviist hos Snorro Sturlesen, som beretter, at Domkirken blev bygget midt i Staden, hvilket nogenledes kan være rimeligt, naar Nidernæsset kun strakte sig til oftnævnte Kongens Gade, men ikke, naar man vilde antage, at det bestandig har havt samme Udstrækning som nu.

Saaledes kan den gamle Øre eller Bratøre ei have været hvor den nu er, men omtrent 4 à 500 Alen længere op i Søgaden, hvor Consul Knudzens Gaard ligger.

Der blev for noget over 20 Aar tilbage, i Generalauditeur Collins Tid, ved en Brøndgravning fundet adskillige Liig og endeel Vaaben. Under den Borgerlige Klub, paa Hjørnet af Søgaden og vestre Gade, ere ogsaa for flere Aar tilbage endeel Menneskebeen opgravne, ligesom ogsaa udenfor Raadhuset, hvor der, for 12 à 16 Aar siden, ved en Gravning til Vandledningen, midt i Gaden, foruden nogle Liig ogsaa fandtes en Pallisadlinie; hvilket synes at bevise, at flere af denne Stads mange Kirker, i fordum Tid, have ligget fra den gamle Bratøre af, langs Nid-Elvens venstre Bred, til op imod Domkirken, som er en Strækning af henved 1000 Alen.

Vor Frues eller St. Marias Kirke, hvis østre halve Deel med Choret er fra den ældre Tid, er uden Tvivl bygget paa samme Sted, hvor den ældste Kirke af dette Navn stod, nemlig der, hvor St. Olafs Liig laae Natten over i et Skur, da det blev bragt fra Stiklestad.

*) Floden er her i Trondhjem mellem 3 og 4 Alen høi, altsaa ere de af K. Strand nævnte Banker nu aldeles tørre ved Ebbe, og strække sig ved Elvudløbet omtrent 700 Alen fra Land.

Udenfor Choret i førstnævnte Kirke findes et Kongehoved paa høire og et Bispehoved paa venstre Side af Døren. Den samme Idee er anbragt over Indgangen til det nordre Kors i Domkirken, men omvendt, saaledes at Biskoppen er kommen paa høire Side af Kongen.

Man kunde heraf formode, at en Konge har besørget hiin, og en Biskop denne Bygning opført.

I Meinckes Gravsted (see Sid. 37, No. 26) findes, 2 à 3 Alen ned i Jorden, Fundamentet af en muret Bygning, som formodentlig har været en Deel af den gamle Kongens Gaard.

Paa det sydvestlige Hjørne af Munkegaden, lige mod Domkirken, hvor Brødbageriet nu staaer, har Erkebiskoppens Gaard forhen staaet. Har der fra Domkirken været en underjordisk Gang til noget Sted, saa er det rimeligt, den er gaaet hertil.

Omtrent halvveis imellem bemeldte Sted og Kirken fandtes for nogle Aar siden en overgroet Jernrist, der laae over et trangt Hul, som formodentlig har været et Luftrør til Gangen.

I Sydøst fra Domkirken tæt ved Elven fandtes, da Skurene bleve opsatte over Kanonbaadene 1815, 2 Alen ned i Sandet en Dynge Ko- og Menneskebeen om hinanden, samt Skaftet og den halve Klinge af en Dolk, der havde megen Lighed med Nutidens Hirschfængere.

Paa Kalvskindet (der, som Nogle mene, har faaet dette Navn af en Kalveskinds- eller Pergaments-Fabrik*) blev, efter omtalte K. Strands Sigende, i hans Ungdom ofte opgravet Menneskebeen og Vaaben. Dette maa da være fra Kong Sverres Tid.

*) efter Andres Mening, af dets Skikkelse i ældre Tider.

Udi Mats Nissens Gaard, omtrent 150 Alen fra Søen, i søndre Gade, fandtes, for ikke længe siden nogle Been, og 2de Stykker af forskjellige Ligstene fra 1650 omtrent. Her har altsaa paa den Tid været en Kirkegaard.

I Byfoged Udbyes Gaard, udi Strandgaden, døde Griffenfeld. Den gamle murede Bygning inde i Gaarden blev 1816 nedreven, og en nye Træbygning i dens Sted opsat til Gaden. Hr. Byfogden har lovet at nedsætte en Steen paa det Sted, hvor bemeldte Griffenfeld døde, hvor hans Navn og Dødsdag skal indhugges.

Paa Hjørnet af Kongens Gade og Svenskstue-Veiten skal, efter K. Strands Beretning, Admiral Tordenskjold være født.

Ved Siden af Bager Truttevelns Gaard i Dronningens Gade staaer endnu Laugmand Dreyers Bolig, næsten faldefærdig.

Dersom ikke Schøning havde leveret Tegning af Helgesæter Kloster, saa var det nu fast umuligt at kunne bestemme, hvilken Figur det har havt, da enhver Steen er borttagen og Tomten bebygget med Huse.

Tet ved dette Sted er i Jorden fundet endeel Nøgler og en sølvskaftet Kniv, hvis Ende forestiller Maria med en opslagen Bog i Haanden og Krone paa Hovedet.

Af Bakke Kloster findes ikke det ringeste Spor tilbage, saa at man ikke engang kan bestemme, hvor det har staaet.

Strinden.

At Hlade-Borg har staaet paa den høieste Top af Hladehammeren, synes upaatvivleligt, da dette Sted fremfor noget Andet i Nærheden er skikket til Befæstning. Her har man ogsaa for ikke længe siden, nede i Jorden, fundet Kalk og Grus, som synes at stadfæste denne Sætning.

Under og ved Hlade Kirkes nordre Side findes, 1½ til 2 Alen under Jorden, Fundamentet af en muret Bygning, som maaskee har været Offerhuset. Dette, tilligemed nogle næsten jævnede Kæmpehouge, hvori ere fundne Vaaben, Ringe og Spænder af Guld, er ogsaa Alt hvad der nu findes tilbage af det gamle navnkundige Hlade.

Næsten overalt paa Strinden, især langs Søen ved Gaardene Grilstad, Teslien, Rannem, Vere og lige til Malvigens Annexkirke, findes forskjellige, baade Kæmpehouge og Skibshouge, deels med og deels uden Steenomsætning.

Paa Gaardparten Reevigen, som tilforn skal have tilhørt Teslien, findes Rudera af en Kirke med dens Kirkegaard, for hvis Port staae endnu 2de 2⅔ Alen lange Stene. Efter gamle Sagn har her været et Kloster.

Ved Gaarden Dragvold, ½ Miil i Ø til S, fra Trondhjem, er fundet, udi en Kæmpehoug, en meget godt conserveret Stridsøxe, som bevares i Videnskabernes Selskab i Trondhjem.

No. 10. — c.

Ved Bratsbergs Annexkirke findes en betydelig Mængde Kæmpehouge, for det meste steenlagte. Udi en af disse, tæt ved Gaarden Bratsberg, fandtes i Aaret 1810 en halvanden Alen lang og bred Graasteenshelle, i hvis ene Hjørne er indhugget 5 Ru-

ner, som synes at være Navnet Tholim eller Tholif. Denne Helle blev funden omtrent midt i Hougen, over et muret Hul, hvori fandtes Stykker af en Urne, et Spyd og enkelte Dele af et Sværd.

Hougen, der var omtrent 14 à 16 Alen i Diameter, bestod af svære Kampestene med Jordfylding imellem.

Professor Finn Magnusen anmærker: at denne ligesom Runestenen ved Tanem i Klæboe (see No. 29. — *b.*) ere høist mærkelige, især derved at de bevise Runernes høie Alder i Norden endog i Brændeolds-Dagene. Begge Indskrifter synes i Førstningen at antyde enten samme Egennavn eller samme Ord med blot Afvigelse i Bogstavering eller Udladelse af en kort Stavelse.

Den ved Bratsbergs Kirke kan læses: Þ ÓLIÍF*) (eller Þ ÓLEIF). Her maa man først gjætte, at Ordet bliver det samme som Mands Egennavnet Þorleif (Þorleifr, Thorleif) — men den kan og, Gisningsvis, forklares ved Þ ÓR - LIF, Þórs líf eller hlíf nemlig: Guden Thors Beskjærmelse over den jordede Dødning, mod Troldes eller onde Vætters Forfølgelse.

Den ved Tanem kan læses Þ Ó-AR-LYY eller Þ Ó-ER-LIF og enten, gisningsviis, antages for samme Egennavn eller samme Ord som nys anført. Den første Rune er det saakaldte Alaniske D eller Þ (efter Rhabanus Maurus o. fl.) forekommer som Y (der atter i Islandsk har samme Kraft og Udtale som I) i norske Runeindskrifter. I Ord som LÍF udtales ogsaa F og V paa samme Maade i Islandsk.

*) Efter det sædvanlige Rune-Alphabeth staaer her rigtig nok ÞOLIM (toleremus, lader os taale, lide) men Ψ er her vistnok et forstukket Ψ (F) og forekommer virkelig ellers enkelte Gange i denne Betydning.

Ved at sammenholde begge Indskrifter kan man falde paa at læse dem i flere smaa Ord:

Det første nemlig ligefrem

þó LÍF

som vilde hede i det nu brugelige Sprog

Dog Liv;

og paa Latin

ATTAMEN VITA; ET JAM VITA.

Den anden:

þ Ó ER LÍF.

Dog er Liv.

ATTAMEN VITA EST,

— eller, efter Meningen: Ogsaa han lever. (ISTI ETIAM VITA.) Dette antaget vilde disse yderst laconiske Indskrifter være saavel skjønne og betydningsfulde, som afgive et uomstødeligt Bevis for vore hedenske Forfædres Udødeligheds-Tro.

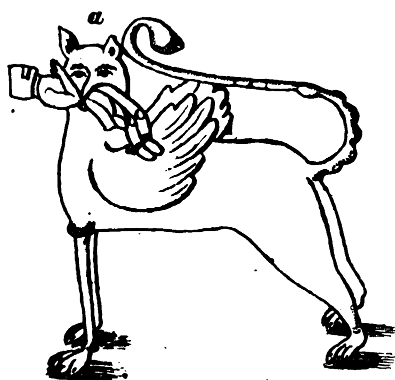
No. 11. — *a.*

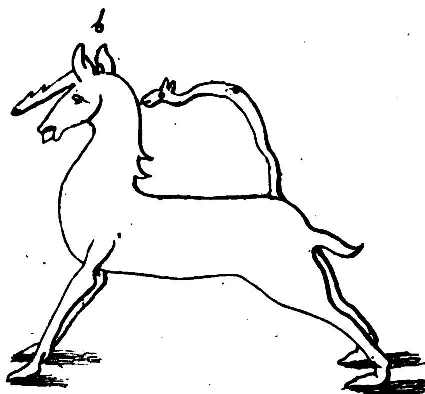
Paa Gaarden Vaadan ¾ Miil i V til S fra Trondhjem fandtes for nogle Aar siden, paa flad Mark, ikke dybt i Jorden, en Dyrskabning med Næb og Vinger. I Næbbet bær den en Mand ifert Kjole, Støvler, Sporer, og en lukket Hjelm. Hele Figuren er støbt af Messing-Malm og veier 5½ Pund.

Indvendig er den hul. En Aabning findes i Dyrets Nakke, som har været forsynet med et Laag, og en anden Aabning findes udi Bagdelen af Hjelmen., paa den i Næbbet liggende Person.

N:11

b.

En anden Dyrskabning har i umindelig Tid været bevaret paa Molde. Denne ligner en Eenhorning og er forsynet med et Hul i Nakken, hvorover der tydelig sees at have været Laag. Af Hanken ovenpaa Ryggen, der forestiller en Slange, og Hornet der er hult, kan man gjøre den rimelige Slutning, at det har været brugt til et Skjenkekar.

c.

Endnu en tredie Skabning af dette Slags, som skal være funden i Jorden paa Helgeland, forestiller en Rytter i heel Ringharnisk og en Stridskappe over, med lukket Hjelm og draget Sværd, paa en æblet Hest. Her findes ogsaa Aabning i den øvre Deel af Hjelmen, samt i Hestens Pande.

De tvende første Exemplarer findes hos Consul Buch paa Molde, og det sidste hos Madame Oeding her i Trondhjem.

Sandsynlig have alle 3 disse Figurer, som ere omtrent lige store, 10 Tommer lange og 6 høie (foruden Rytteren paa den Sidste) havt samme Bestemmelse, som den af Professor Sjöborg udi hans Inledning til Kännedom af Fäderneslandets Antiqviteter, Sid. 152, beskrevne Kobberløve, fra St. Olafs Kirke paa Vatnfjord i Island; dog skal jeg ikke nægte, at disse see mere ud til at have været Skjenkekar end Lamper. Professor Finn Magnusen anmærker herved følgende: Disse kunstige Skjenkekar (hvortil vel forskjellige Sidestykker, men dog ikke, saavidt jeg veed, af samme Mønstre haves i Danmark og flere Lande,) ere ret mærkelige ved deres Form. De to første synes at røbe deres Oprindelse fra hedensk Mythologie. Ere de end i Middelalderen og senere Tider blevne brugte ved den katholske Gudstjeneste

(ligesom den Thorlacianske var givet Kirken i Vatnsfjord*) — saa er det dog aldeles ikke vist, at dette var deres første Bestemmelse. Meget blev først brugt som Husgeraad, før Kirkerne udsmykkedes dermed, som: Tapetserier, Bægere, Bækkener, Lysestager, Lysekroner o. s. v. — og saaledes have vistnok hine Skjenkekar (som ikke røbe kristelig-artistiske Former eller Zirater) i Førstningen havt en anden Bestemmelse end den ommeldte.

Hos bemeldte Consul Buch saae jeg ogsaa et Drikkehorn med forgyldt Kobberbeslag, hvori var anbragt med Munkebogstaver "Help Maria", som i de katholske Tider vel maa have været en Skaal, ligesom "Gud Thor!" i de hedenske. Denne Sidste bliver endnu almindelig brugt blandt Bønderne, men er forandret til "Go Taar!"

Stordalen.

Blandt de hedenske Begravelser i den nedre Deel af denne Dal, hvoraf Mange, ved Elvens tit forandrede Løb derigjennem, maae være blevne forstyrrede, ere Kongehougene, paa Sletten mellem Værnæs Kirke og Gaarden Mæhle, de mærkværdigste.

Disse ere 3de i Tallet, hvoraf de Tvende omtrent ere lige store, men den Tredie udmærker sig især ved dens Størrelse og Kegledannelse.

Sagnet lyder, at paa dette Sted har staaet et Slag mellem Kongen af Stordalen, (som skal have boet paa Berrig, en Gaard paa hiin Side Bugraven, ½ Miil

*) Det er ogsaa vist, at den aldrig har været brugt som Lampe. Lignende Kar i Skikkelse af Løver ꝛc. har man tilsidst i Island, og maaske paa flere Steder, brugt som The- eller Kaffekander ved enkelte Leiligheder.

№ 12.

fra Kongshougene) ved Navn Berge, og en anden Konge ved Navn Harald, hvor hiin med mange af hans Kæmper blev ihjelslagen og begraven.

Endnu kaldes en Slette derved Haraldsageren, hvor bemeldte Kong Harald skal have hvilet efter Kampen.

Hvis man turde fæste nogen Troe til dette Sagn, saa maae det være her, at Harald Haarfager i Midten af det 9de Aarhundrede slog en Konge i Størdalen (see Ramus's norske Kongers Historie Sid. 84).

I benævnte Houge, som nu Alle indtil Midten ere udgravede, har en Major Wessel for 30 à 40 Aar tilbage fundet endeel Vaaben, og nogle Mynter, hvilket Alt nu er bortkommet.

Tet herved, paa Gaarden Moxnæs, findes 3de vældige Houge, ligeledes ved Huseby-Gaardene. Her ere ogsaa nogle Skibshouge, og endelig ved Gaarden Mæhle har ogsaa været 2de Houge, hvori fandtes Stykker af en Harnisk, et Bidsel og en Spore, samt en Metalurne, som af Major Huitfeldt for 50 til 60 Aar siden sendtes til Kjøbenhavn.

No. 12.

Strax vest og ovenfor den nævnte Kong Berges Gaard, Berrig (maaske Borgerig) paa en høi Bakke, der gaaer ud fra Bjerget Bugraven*), findes endnu omtrent Halvparten af en med lave Kampestene omsat Oval af henved 60 Alens Længde, i hvis Midte er en stor Kæmpehoug. Dette Sted, som ved et gammelt Elvebrud har mistet den hele søndre Ende og noget af den østre Side, kaldtes endnu Berrigs Thing.

*) Dette Bjerg er meget steilt og har vist faaet Navn af de mange Kreature (der overalt i det Nordenfjeldske Norge kaldes Bu), som der ere nedstyrtede, og have fundet deres Død eller Grav.

I Aaret 1813 blev ved Gravning paa Vernæs Kirkegaard fundet en Kufisk Sølvmynt, som er slaaet af den fjerde Sassanidiske Regent over de til det persiske Rige hørende Provindser Chorasan og Transoxana Nuh (Noah) den Nasr i Rigets Hovedstad Sarmakand Aar 333 efter Mahomeds Flugt, som svarer til vor Tidsregnings Aar 944 — 945 under den Bagdadske Khalifs Al Mottaki Billah's Overherredømme. Baade hans og Nuhs Navn staaer paa Myntens Side. For Resten er Inscriptionen den samme, som findes paa alle øvrige Samanidiske, naar undtages Myntstadens Navn og Aarstallet. Adskillige af disse ere beskrevne i J. Hallenbergs Collectio numorum cuficorum, som udkom i Stockholm 1800, og i Adlers Museum cuficum.

Antiqvaren M. F. Arendt, som saae denne Mynt hos Hr. Pastor Heyerdahl, der har meddelt mig ovenanførte Oplysninger, kalder den en kufisk Reisepenge, given en Død, naar han blev begraven. (Grækernes Danace eller Naula.)

Henved 3 à 400 Alen i Vest fra anførte Thingsted ved en smal Bjergstie (Kleiv) mellem de nævnte Gaarde, Berrig og Ystenæs, er en steil og glat Klippevæg af 7 Alens Høide og 3½ Alens Brede, som bliver kaldet Thingstuen eller Skrivarberget.

Denne sidste Benævnelse har den rimeligviis faaet af de mange Navne, som derpaa i den senere Tid ere indskaarne; den Første synes derimod at være den oprindelige, efter ovennævnte nærliggende Thingsted.

Ved nøiere at betragte denne Klippe, fandt jeg derpaa en Rune-Inscription, der deels ved Ælde, og deels ved de mange ovenpaa samme indskaarne Navne, var bleven meget utydelig og vanskelig at læse. I tvende Dage besaae jeg den til forskjellige Tider, og tog deraf endeel Copier, som tilsidst, efter eget og Andres Skjønne

fuldkommen stemte med Originalen, og som i dette No. tilligemed hele Klippevæggen er afbildet.

Ved Siden af Runerne findes ogsaa en Munke-Inscription med et Bomærke hos, som ligeledes er indgravet, og findes anført paa Tegningen. Herr Professor Finn Magnusen læser denne Inscription saaledes;

¹) RÚVS MYRKUM VÍSA BERTIT
(RÓF,S,
HRÓFS)

²) BIAVRN . . . . RISTV RÚNAR Þ ESAR.

ɔ: Speluncæ obscuro principi non diescat!*)
Biorno (et . . . .) inciderunt literas hasce.

el. Sid Dagen aldrig oprinde for Røsens dunk-
(Klippehulens)
le Herſker! Biørn (og . . . .) indskjære disse Runer (Bogstaver, skrevne Ord.)

³) UNDIR AUS-TÁ IVIR ÞREOR FÖR GŪLK . . . . ǸÍU
(ÁS-) (ÞREYR)
ÁLNA NIÞ R.

ɔ: Sub monticuli extrema rupe desiderat
(prominente) (moratur super)

---

*) Birtit er her efter gammel (eddisk-poëtisk) Maade sat for birti; at ɔ: non diescat vel illucescat. Birttit kunde ogsaa være præs. imper. plur. 2. pers. altsaa: declarate, manifestate, og Indskriften burde da oversættes: Speluncæ obscuro principi declarate (Runæ!) qvod &c. Eller: Forkynder Klippehulens dunkle Hersker (I Runer!) 2c.

comitatus aurum [abundans]*) novem ulnis subtus
(auro) [abundante]
(inferius.)

el. "Under Bjerg-Taaen (Klejven, Klippen) savner Følget (Flokken, Reise-Selskabet) Guld [Skatten] (forvaret) ni Alen nede (i eller under Jorden.)" Eller ogsaa: ... dvæler (tøver) Følget (her) over Guldskatten o. s. v.

Originalens første linie har Hensyn til Jætten, Dvergfyrsten eller Bjerg-Kongen for den dunkle Klippebolig, og ønsker at Dagen eller Solens lys aldrig maa oprinde for ham; et fromt Ønske, da Jætter, Svartalfer og Dværge mentes at forstenes eller ombringes af slig lysning. Herved vil Forfatteren anbefale sig til den underjordiske Skattevogters Gunst.

Den anden, tildels udslettet, indeholder Runeristernes Navne.

Den tredie, sandsynligvis en Fortsættelse, tilkjendegiver, at den er ristet ved Reisendes (maaske et Kongeligt eller fyrsteligt Følges) Ophold der paa Stedet. Den især, saavel som den første, viser, at man mente, at en Skat af Guld (der sædvanlig bevogtedes i Bjerge, Klipper eller Afgrunde af Riser eller Dværge) gjemtes der ni Alen under Jorden. Ni Raster nedenfor Jorden skjultes Thors Hammer af Jætten Thrym. Den norske Helt, Helge Haddingiaskate ønskede Jætinden Hrimgerde ni Raster under Jorden. Hermod red i Mørke ni Nætter og Dage til Hels underjordiske Bolig o. s. v.

---

*) De manglende Bogstaver vare rimeligvis enten ᛁ (ᚴ) ᛁ ᛋ ᛏ ᛆ (cista Kiste ɔ: Guldkiste) 2) (ᚴ) ᛆ ᚢ ᛋ, (K)AVS (kös) ɔ: congeries, Dynge, sammendynget Mængde eller 3) (ᚴ) ᛁ ᚿ ᚴ ᛁ, (K)ÍNGI) -ÝNGI. abundantia immanis, uhyre Mængde.

5 10 20 30 40 50 100 Al.

Aas-

Fjorden

KART
over Ruinerne af Steen-
vigholms Slot
optaget 1815
af
L. D. Klüwer

Om Indskrifterne ere indgravede for Alvor, Spøg eller Tidsfordriv, er det nu vel ikke mueligt at bestemme. Besynderligt er det, at en korsdannet Figur*) sees ovenfor den første Linie. Muelig er den bleven anbragt, da Klippen eller Bjerget (ligesom selve Thingstedet, forhen besmittet ved Hedningernes Gudsdyrkelse) efter mange lignende i Norges og Islands Historie forekommende Exempler blev viet eller kristnet for at uddrive Troldene, eller og for at afkræfte hedenske Troldoms-Runer.**).

No. 13.

Steenvigholms Slot, paa den nordre Side af Størdalen ved Aasefjorden, er i den senere Tid saa medtaget, at jeg kun har fundet faae af Fæstningsværkerne, og, paa Taarnfoden nær, slet intet af Bygningerne tilbage; hvorfor jeg derover ikke kan levere andet end et Kart, som viser dets nuværende Forfatning.

Til en Reparation ved Munkholmen og Christiansteen bleve for omtrent 20 Aar siden de sidste Levninger bortførte og forbrugte. De fleste Kjeldere, som alle have havt stærke Tøndehvælvinger, ere enten opfyldte eller sammenstyrtede, hvilket ogsaa er Tilfældet med den største Deel af Murene. Kun paa den nordre Side staaer

---

*) Man kunde og gjætte, at det betyder enten 1) en Stridshammer (altsaa sigtende til Thors Cultus) eller og 2) et Sværd, som undertiden forestilles saaledes paa gamle Mindesmærker. I begge Tilfælde kan det være bleven hensat som en magisk Hieroglyph.

**) I Olaf Tryggvesøns store Saga (Skalh.. Udg. II. 189) hvor man erfarer nok om Bjergtrolde i det Trondhjemske efter den Tids blandede Overtro, berettes, at den nysnævnte Konge med Følge "drog omkring i alle tilgrændsende Bygder med Kors og Helligdomme stænkede Vievand over Bjerge og steile Klipper, Dale og Høie, og rensede hele Egnen med hellige Bønner ("Besværgelser") og Guds Kraft fra onde Vætter og urene Aander o. s." Lignende Fortællinger findes om Olaf den Hellige i hans store (endnu utrykte) Saga.

endnu en 6 Alens høi Muur, hvori endeel Furrustolper ere anbragte, som Stormpæle. Langs herved tælles 8 forskjellige Casematter, som fagt for det meste sammen styrtede, hvorfra gaae smale, deels runde og deels firkantede, Huller gjennem Muren, (hvis Tykkelse paa disse Steder er 3 — 4 Alen) ud mod Søen. Den Stump af Taarnet, som endnu er tilbage, er 6 Alen høi. Herunder har været en rund hvælvet Kjelder med Gulv af Furrustokke. Paa Holmens søndre Side, hvor alting er meest ruineret, findes Spor til tvende Mure, hvor Hoved-Indgangen har været til Taarnets Kjelder, og hvor formodentlig selve Slotsbygningen har staaet.

Alt hvad jeg af de ubetydelige Levninger, som nu ere tilbage af dette Sted, kan skjønne, er: at Festningsverkerne, som ere anbragte i Heldingen af Holmen, omtrent have havt dens Figur, en irregulair Firkandt, med en Bastion paa den østre Ende. Nedenunder Taarnet paa den vestre Ende er et lidet Verk anbragt, formodentlig til Broens Forsvar. Nedenfor dette ved det første Steenkar staae 2de Furrustolper nedrammede, hvorfra Veien ligger op forbi Taarnet og ind i Slottet paa den nordvestre Side.

Mellem Holmen og Landet, hvor der ved Ebbe er tørt, sees endnu Stokkene efter 10 Steenkar, hvorpaa Broen, der har været over 300 Alen lang, har ligget. Resten af disse Steenkar, som jeg formoder at have været 16 i Tallet, ere deels borttagne, og deels overmuddrede. Mellem Holmen og Landet paa begge Sider af Broen, lige ud i Dybet, er en stærk Palisadlinie.

Lige for Broen paa Landsiden sees Rudera af nogle Forskandsninger mod Steenvigholm, hvorfra den rimeligviis er bleven beskudt. Her har man i Jorden fundet Kanonkugler af Bly, støbte udenpaa firkantede Jernklodser.

Den gamle Flygjoms Kirke, hvorhen St. Olafs Lig blev bragt og nedgravet af de Svenske i Aaret 1563, er endnu i fuldkommen Behold, og tjener til Kornlade paa Gaarden Mellem Flaan, ikke langt fra Steenvigholmen. Den er opført af fladøxet Furutømmer, sammenlagt med de saakaldede Sinkenaave; dens Længde er 18 og Breden 10 Alen. Choret, som adskilles fra Kirken med svære Planker, er 6 Alen langt og 7 Alen bredt. Hovedindgangen har været igjennem en smal Dør, midt paa Kirkens søndre Side, hvor der ogsaa findes et lidet Vindue, som, tillige med Et endnu mindre mod Øst i Choret, har skaffet Kirken al dens Lysning.

Paa den omtalte Planke-Afdeling i Choret sees endnu Spor til nogle næsten udslettede Malerier, som synes at have forestillet Fæstninger, Taarne, Skibe, o. s. v.

Denne Kirke, som sikkert er een af de, der enten ved eller strax efter Reformationen, bleve sløifede, kan man da vist antage at være henved 300 Aar gammel, og altsaa er den en af vore ældste Træbygninger.

Ved Auran, den vestligste Pynt af Skatvolds Annex mod Strindfjorden, skal ogsaa før Reformationen have staaet en Kirke, hvortil nu intet Spor findes. Strax ved Søen, under bemeldte Gaard, staaer en 4 Alens høi og 2 Alens bred opreist flad Steen, som Bønderne paastaae at have været et gammelt Mærke mellem tvende Præstegjelde.

Paa nordre Side af Vernæs Hovedkirke, udi en Hvælving under Skriftehuset, findes udi 5 Kister den Schultziske Familie begraven. Alle disse Kister ere betrukne med sort Klæde, og paa en nær forsynede med Inscriptioner og Vaabener, meget smukt uddrevne i Kobber.

Paa Generallieutenant Schultzes Kiste findes følgende:

Grav Schrift

Over Den Höyædle og Velbaarne nu salige Herre Georg Christian von Schultz til Wesnes og Vernæs — Hans Kongelige Mayts. til Danmarck og Norge etc. etc. Gene-

ral-Lieutenant, fordum bestalter Generål Major og commenderende Chef Nordenfjelds, Brigadier og Krigs Raad samt Oberst over det Thrunhjem National Regimente — föd i Hochen udi det Brunswigsche Ao. 1632: d: 26de August: död paa Wernæs Ao. 1715 d: 9de April udi sin Ader 83 — Tjent trende höylovlige Konger over 58 Aar —

En Martis Søn af bedste Slag*) von Schultz har stedse vaaret
Huorfor han ogsaa mangen Dag, det Helte-Nafn har baaret
I Velstand god har Gud ham sat, i Ærestand og Lyche
Indtil Forfølgere fick ham fat, det maatte ham haardest trycke.
I trende naadig Kongers Tid, han trôlig tjenet hafuer
Med Sejer kom hand tit af Strid, den Ros enhuær ham lauer
Saavel de danske, norske Folck, med Svensk og Jempter flere,
Dertil behøves ingen Tolck, hvad kan mand sige mere.
Hans Sjel hun er i Himmel Ro, i Gud det bedste Bytte.
Til hannem fæstet Sjelen Tro — hans Krop skjul denne Hytte.

Paa Fru Schultzes Kiste:

Her huiler Dend Höyedle oc nu salige Frue — Fru Anna Sophia von Hoven til Wesnæs — Höyedle og velbaarne Herr, Brigadie von Schultzens fordum elschelige Frue, er föd Anno 1646 den 20de Aprilis og döde Anno 1707 den 6te Novembris — I sin livis Tid har hun ved en sær Dyd og Fromhed saa tilbundet sig alle at hendes Ihukommelse med Ære blifver stedsvarende.

Her hviler Jordisch Krop, som adelt Blod har ejet,
Dend Krop ved Dødens Læ, som Blomster, er afmeyed,
Dend Jordisch Krop mon her i Jorden leggis af,
Mens salig Sjel foer hen til Gud, som hende gaf.
Hun højt oprunden er af en høyædel Stamme
Dog være kunde nock til hendes Roes det samme
Men, som hun selv har gjort sig Adel ved sin Dyd,
Saa sørgis hendes Dyd hvis Sjel er alt i Fryd.
Her har hun kjendt sin Gud, i Himlen hun og kjentis,
Ja Herlighedsens Lys gich op, da Livet entis
Saa hun, som levde vel, En salig Ende fich,
Fra Verdens Uroe hun til Himlens Glæde gik.

---

*) See Brorsons Krigshistorie, 3 Deel, S. 176-77.

Paa Fru Drejers Kiste:

Iacobs Ære Tegn ofuer Rachels Graf, opreist ofuer Den Höyedle og welbyrdige Frue Frue Sophia Amalia von Schultz — föd d: 19de May 1669 og efter et alt for kort dog hjertesödt Egteskab med Hans Kongl: Maysts: til Danmarch og Norge etc. bestalter General Weimester Nordenfjelds Edelo og Welbyrdige Pjeter Drejer, döde paa Rönninge Gaard Anno 1705. dend 28de Juny.

Her huiler Dydens trætte Been
Og Fromheds matte Lænder
Her ligger Himlens Øyesteen
Og Godheds egne Hænder
Her jordis Mildhed Ydighed
Og meer jeg kund nefne
Som ingen bedre end jeg veed
Ach ulychsalig Schebne
Her dekke under Jorden tar
Dend Jorden ej burd trycke
Hvad Jorden udaf Himlen har
Self Himlens Mester-Stycke
Al Dyders rette Glands og Spiir
Begrip paa hvad her findes
Af ald Fuldkommenhed og Ziir
Maae her i Jordtøy bindes
Ach Jorden jeg med Negle grov
Og græd starch blodig Strømme
Om det kun hende var til Lov
Jeg vilde mig ei ømme —
Hun var saa from saa eyegood
Saa dydefuld en Kone
At udi mig hver Draabe Blod
Nu sørgelig mon toone.
Mens hvad har Himlen vel tengt
Schal haardest Vee og Smerte
Og tyngste Schebne være slængt
Paa bedste Sjel og hjerte —

Dog maae jeg ej misunde dig
Dend Glæde du hist nyder
Schønt du vel haart er schilt fra mig
Hvor høyt det mig fortryder
Thi du som Rachel, Rachels død
Dend maatte du og smage,
Og udi Trilling Barselsnød
Knap ende dine Dage
Saa far da tusindgange vel
Paa Røgtet du omføris
Og Æris schal udaf min Sjæl
Mens Blodet i mig røris.

Ingenio Comis, demissa et Pacificatrix Heu nimium crudo tapta Puerperio.
Sponsæ Amabili vale dicens scripsi plenus dolore —
Qvis dabit mihi pennas et avolabo.

Paa Lieutenant Schultzes Kiste:

Webr: Christian von Schultz Kongl: Mayt: velbestalter Lieutenant til Hest, föd paa Vernæs d: 28de Aug: Ao: 1685 död d: 17de Januar Ao: 1714.

Her hviler Schultz det ædle Blod
Som alle maae beklage
Udsprungen af saa kjek en Rod
Og Døden tog saa fage
Naar Blomstred allerdeiligst staaer
Det hastigst da bortfalder
Saa gaaer det i vor beste Aar
Gud snarest os henkalder
Paa Vernæs Livsens Lys oprandt
Forældrene til Glæde
Paa samme Sted hans Aand forsvandt
Til høye Himmel Sæde
En Fader mist sin eenist Søn
En Søster kjærist Broder

Her hjalp ej Raad ej Graad ej Bøn
For nogle Aar en Moder
Men trøster Eder hver især
Gud har Behag til sine
Hans Sjel i Jesu Skjød henbær
Guds Engle uden Pine
Den jordede Krop af Støvet skal
Paa Dommedag fremskinne
Og frydis blandt udvaltes Tall
Forklaret vist fremtrinne.

Paa den 5te Kiste var Pladen borte, men af de derpaa liggende Vaaben saaes, at den tilhørte samme Familie.

Denne Generallieutenant Schultze, hvis Familie nu aldeles er uddød i Norge, beboede Gaarden Vernæs, som han meget forskjønnede især ved pragtfulde Bygninger og kostbare Haugeanlæg, der tilsidst svækkede hans uhyre Formue saameget, at han neppe gik gjeldfri i Graven.

Schultzernes Vaaben. — Skjoldet er deelt udi 4 Qvarterer; i det første Qvarteer af den øverste, og andet af den nederste Afdeling er en harnisket Rytter i hvidt Feldt. I de tvende andre Qvarterer et gyldent Posthorn i grønt Feldt. Udi Hjerteskjoldet et gyldent Korn-Neg i blaat Feldt, og paa Hjelmen en Rytter. (cfr. Adels-Lexicon, 2 B., S. 160.)

v. Hovens Vaaben. — Tvende, dobbelt forslagte, Viinstokke med 4 Drueklaser, i hvidt Felt. Paa Hjelmen et Ørnehoved med en Hestesko i Næbbet.

Paa Fru v. Hovens Kiste fandtes endnu Anglernes, Buddernes og Horns Vaabener.

Frue Drejer, en Datter af General Schultze, laae balsameret i Kisten, paa flere Hundrede Breve fra hendes Mand, hvilke for det meste vare affattede i lunefulde Riim.

Generalveimester Drejer var en Broder af Laugmanden, i hvis Huus han døde, og skal være begraven i Trondhjems Domkirke.

Altерstagerne i bemeldte Værnæs Kirke ere forærede af Lavrits Bastiansøn og Karen Eilers Datter 1641. Denne Lavrits B: Søn skal, efter Sigende, have været Foged siden Borgemester; hans Vaaben var et Dødningehoved med et Kors paa, hvorefter en Slange er krøbet op. Bemeldte hans Hustru var af Familien Scheller.

Over Magister Parelius findes ved Choret en smuk Ligsteen, med følgende Indskrift:

Hic decumbit clariss: vir Mag. Janus Clavdii Parelius Præpositus et Pastor Loci. nat: M.D.L.XXXV. exspiravit MDCLXVII.

Hos Lieutenant Hornemann, paa Gaarden Reppe, findes, blandt mange udvalgte Malerier i Legemsstørrelse, Dyveke, Jonas Ramus og Hustru Anna Colbjørnsdatter.

Igjennem Hegre Annex, Meaadalen og Merager findes intet, uden nogle næsten jævnede Kæmpehouge. Udi een af disse fandtes for nogle Aar siden ved Gaarden Floren et Sværd, paa hvis Fæste var en forgyldt Kugle.

Levanger-Skogn.

Ved Alstahoug Kirke er en meget svær Kæmpehoug, som endnu kaldes Alfshoug. Her skal efter gamle Sagn Kongen i Skognen, Alf, være begraven med 7 Aars Skatte hos sig. Dette har forledet Mange til at grave i denne Houg, dog

uden Nytte, da den er bleven dem for svær. — Omsider gjorde Pastor Heide Alvor heraf i 1813, men til Ulykke var Ingen nærværende, som forstod sig derpaa. — En muret Grav blev, under endeel Kul og tvende Lag Steenheller, fundet omtrent midt i Hougen, men som ved en urigtig Behandling styrtede sammen, saa at deri ei fandtes andet end endeel forknuste, dog ubrændte, Been, samt Stykker af et Sværd og Centrum af et Skjold, der har været forsynet med en keglebannet Spidse udvendig.

Strax østenfor Kirken findes endeel mindre Houge, og mellem Alfshougen og Gaarden Alfsnæs, hvor bemeldte Kong Alf skal have boet, findes endeel større og mindre Kæmpekredse.

Formodentlig er denne Alf een af de fire Konger i Indherredet, som modsatte sig Harald Haarfagers Vælde, og bleve slagne, i Midten af det niende Aarhundrede (see Rami norske Kongers Historie, Sid. 84); og bliver da Alfshougen, fra samme Tid, som Kongshougene i Størdalen.

Ved Gaarden Gustad*) i Ekne Annexsogn findes ved Søen, under en meget steil Klippe, Rudera af tvende firkantede Bygninger, der vende mod Nord, omtrent 80 Alen fra hinanden.

Den ene Bygning, mod Vest, har været 45 Alen lang og 17 Alen bred, og den anden mod Øst 39 Alen lang og 17 Alen bred. Mellem de nordre Ender af disse Bygninger ligger en 40 Alens lang Skibshoug, som endnu kaldes Juttulgraven, hvori er funbet et Slagsværd. Mellem de søndre Ender findes en halv udgravet Kæmpehoug, og rundt omkring adskillige større og mindre Kæmpehouge.

---

*) Paa Bynæsset forekommer ogsaa dette Gaardnavn, men har i de ældre Tider hedt Gudestad. (See Schønings Trondhjems Domkirkes Beskrivelse.)

Disse tvende Bygninger, hvoraf kun de overgroede Grundstene ere tilbage, skal efter gamle Sagn have været et Kloster, men da de vende mod Nord og ere saa tæt omgivne af uforstyrrede hedenske Begravelser, saa troer jeg heller, at der har været en Borg med et Offerhuus paa dette Sted.

Paa den nævnte Klippe i Nærheden heraf staaer en 3½ Alens høi Bautasteen. I Nordøst 16 Alen fra denne fandtes i 1816 et Bidsel af Kobber, og et Malmstykke forestillende endeel sammenslyngede Drager og Slanger, begge Dele meget stærk forgyldte.

Ved Gaarden Næs paa Grændsen af Aasens Annex har, paa en mod Øst heldende Klippe, tilforn været indhugget en Inscription, bestaaende af tvende Linier med Runer og tvende med Munkebogstaver. En Vei, der for omtrent 30 Aar siden blev lagt over dette Sted, har næsten aldeles ødelagt Inscriptionen, i det mindste er det umuligt at læse den; imidlertid kunde jeg endnu skjønne, at den første Linie af Runerne, der vare ¼ Alen høie og omtrent ½ Tomme dybe, har været omtrent 16 til 18 Alen lang.

Paa Finneshougene, eller Udmarken under Gaarden Finne, findes endnu Levningerne af et med 1 til 2½ Alens høie Stene omsat Thingsted, der udgjør en Oval af henved 60 Alens Længde og 20 Alens Brede. I den nordre Ende deraf er en stor med runde Kampestene sammenlagt Houg.

Paa Nabogaarden til Finne, Sunde, findes mange Kæmpehouge. En af disse, som var oplagt af Stene og Jord paa en nøgen Klippetop, blev for nogle Aar siden aabnet, og fandtes deri Skaftet af et Sværd og en liden Stridsøxe af Jern eller Staal, der var saa godt hærdet, at Jorden ingen Skade har voldet den.

Ved Gaarden Gjete strax ovenfor Levanger findes paa Brinken af en Bakke en Mængde Kæmpehouge. Her har ogsaa før Reformationen en Trækirke staaet, af hvilken nogle malede Bræder endnu findes i en Stue paa Levanger.

No. 14.

I en trang, og med granbevoxede Houge omgiven Dal, under Gaarden Munkeby ligger, paa en liden Slette ved Levanger- eller Tomte-Elv, Ruinerne af Munkeby-Kloster. Kirken, *a.*, som er 48 Alen lang og 12 Alen bred, samt Capellerne *bb.*, som begge ere 8 Alen i Firkant, er opført af firskaarne Graastene, med Alens tyk Muur. Af Cellerne *c.*, der have været af Træ, findes kun Grundstenene tilbage — *dd.* ere Tomter af tvende smaae Bygninger — *ee.* tvende murede og ilkastede Brønde — *f.* Kirkegaarden, som har været omgivet med et Steengjærde, og har udgjort en Bue om Kirkens nordre Side.

Klosterhaugen synes at have strakt sig fra Cellerne af, og lige sydefter, omtrent 60 Alen.

Langs Elven under Klosteret er en steenlagt Vei, der fører hen til en, nordenfor Ruinerne værende, Fiskedam, som nu næsten aldeles er tilvoxen.

Ingen Zirater findes tilbage paa denne 8 til 14 Alens høie Ruin, da alle Dørre og Vinduer ere ødelagte.

Mellem Gaarden Munkeby og Klosteret findes en steenlagt Vei og Tomter af endeel Huse, hvor man paastaaer en lille By har været, hvoraf Gaarden ogsaa skal have faaet Navn.

Efter gamle Sagn skal dette Kloster være ødelagt ved Ildebrand; formodentlig ikke længe før Reformationen, da der ogsaa siges, at Munkene, som ei fik Tilladelse at bygge det op igjen, maatte for største Delen drage bort og de Faa, som bleve tilbage, beboede Gaardene Munkeby og Munkeristen, som skal have tilhørt Klosteret.

Ved Gaarden Risten, ½ Miil ovenfor Munkeby, har før Reformationen været en Kirke, hvoraf ingen Levninger findes.

Af Fæstningen Skaanæs sees endnu Voldene, samt Gravene af en ovenfor samme liggende Redoute. Selve Fæstningen har været paa dette Sted, hvor Gaarden nu er opbygget.

No. 15. — *a.*

Dette er den Ligsteen, ved Alstahoug Kirke, som Bing anfører i sin Norges Beskrivelse, Sid. 12. Aarstallet 1587 maae formodentligen være blevet til ved Draabefald jeg fra Kirkens Tag paa nogle halvudslettede Bogstaver, da der, saavidt jeg veed, i Munkeskrift ei brugtes vore nu brugelige Tal.

Stenen er af hvidt Marmor, 2 Alen lang, ¾ Alen i den brede og ½ Alen i den smale Ende, samt ½ Alen tyk. Professer Finn Magnusen troer, at dens Inscription skal læses saaledes: Praestans hoc dominus teg (itur) sub marmore Michael Canonicus.

Udi bemeldte Alstahoug Kirke findes trende Faner med Vaabener og følgende Inscriptioner:

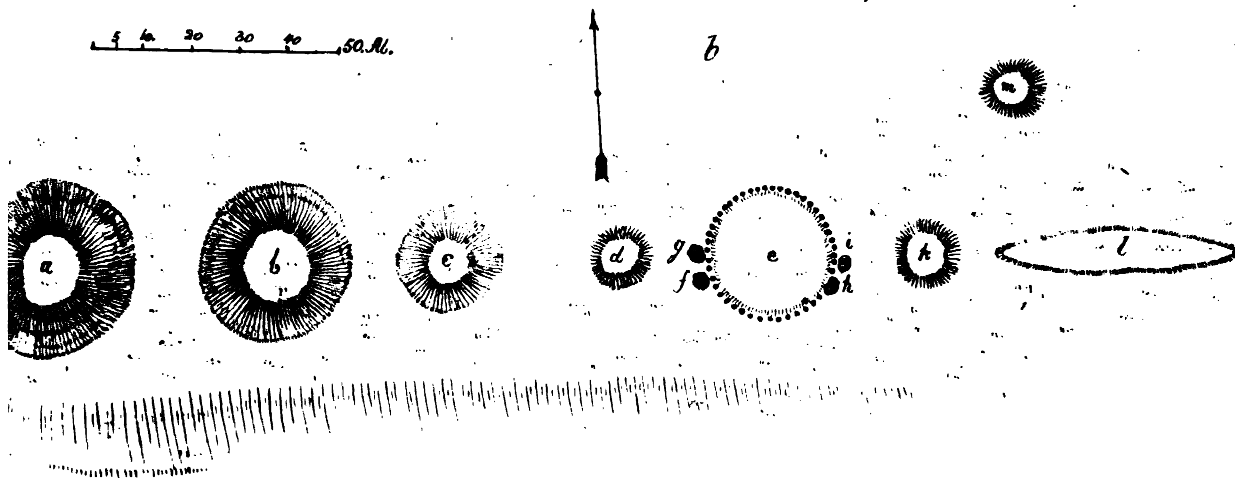
a) Deres Majestæt til Dannemarck og Norge vel bestalter Obriste Lieut. ved det förste Trundhjemske nationale Regimente til Fods, velædle og velbaarne Peder Lund, föd 1675: d: 19de Februar paa Lidt i Schongen og död samme Sted d: 7 Juli 1721.

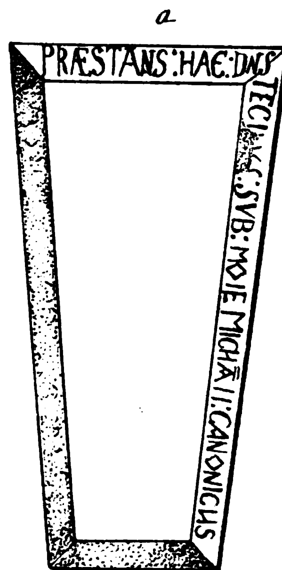
Hans Vaaben: Skjoldet er deelt i fire Qvarterer. Udi første og tredie en Paafugl i grønt, og udi andet og fjerde en Haand med et draget Sværd i rødt Feldt. Paa Hjelmen tvende hvide Vinger med en Paafugl i Midten.

b) Hans Kongelige Majested til Danmarc, bestalter Capitain oc Comendant paa Schognæs velædle og velbyrdige Mand Christian Wibe, döde paa Schognæs Schantze Anno 1697 den 24de November udi hans Alder 50 Aar — Gud gifve hannem med alle troende Guds Börn en glædelig Opstandelse.

Wibernes Vaaben: Skjoldet deelt i fire Qvarterer. I første og tredie en Wibe i sort, og udi andet og fjerde fire røde Bjelker i hvidt Feldt. Paa Hjelmen tvende Vibehalse, bidende i en Guldlillie.

No 15.

5 10 20 30 40 50 Al.
b
a
b
c
d
g
f
e
i
h
k
l
m

a
PRÆSTANS:HAE:DNS
TECI
SVB:MOIE MICHĀII:CANONICUS

c) Kongl: May: til Danmarck og Norge etc: fordum velbestalter Ritmester og Capitaine ved det Nordlandske Compagnie, velædle Michel Mortensön Thune, föd i Kjöge Ao. 1633 d: 22 October, döde i Skongen 1704 d: 15de April.

Vaabenet: dette Bomærke, [mark], i rødt Feldt, paa Hjelmen trende Nelliker.

I Levanger Kirke findes tvende Faner, med Vaaben, og følgende Inscriptioner:

a) Hans Kongl: Majest: til Danmark og Norge bestalter Capitain til Foetz, og Comendant paa Schognæs Schantse velædle og velbyrdige Morthen Mad: Gram, som var föd Ao: 1637 d: 12te September og döde paa Fæstningen Schognæs Ao. 1701 d: 2den Mai udi hans Alder 64 Aar.

Hans Vaaben: En Dyrskabning med Fuglehoved, i blaat Feldt. Paa Hjelmen holdende et draget Sværd.

b) Hans Kongl: Majested til Danmarck og Norge bestalter Obrist over den nordenfjeldske Trundhjems Regiments Reserve — Velædle oc velbyrdige Johan Braun, föd udi Eckernförd, död i Schongen d: 15de April Ao. 1701.

Hans Vaaben: Et Bøgetræe i hvidt Feldt, Paa Hjelmen en harnisket Mand med draget Sværd.

Værdalen.

No. 15. — *b.*

Ved Gaarden Tronæs, som ligger paa den vestligste Odde af Værdalen, mellem Skaanæs og Fjeldet Kubjerga, staaer paa en Brink mellem tvende store og fire smaae Kæmpehouge, samt en 50 Alens lang Skibshoug (*t*), fire Bautastene; tvende i den østre og tvende i den vestre Ende af en svagt ophøiet og steensat Kreds (*e*) af 24 Alens Diameter.

I

Hougen *a* er 36 Alen, *b* 32, *c* 20, *d*, *k* og *m* 10 Alen i Diameter, alle opkastede af Kampestene med Jordfyldning imellem.

Stenen *i* er $3\frac{1}{2}$ Alen høi, 1 Alen bred nedentil og $\frac{1}{4}$ i Toppen; *h f g* ere alle $2\frac{1}{2}$ Alen høie.

De nuværende faldefærdige Bygninger paa Tronæs, samt den derved liggende store Frugthauge, som aldeles ere ødelagt, er istandsat af Oberste Nicolai Christian von Reichwein, Chef for det Trondhjemske Dragon-Regiment, som beboede denne Gaard fra Slutningen af det 17de Aarhundrede indtil hans Død i Holland, hvor han blev opereret for Steensygdom, imellem 1720 og 1730. Hans Liig blev bragt tilbage, og findes endnu udi en blylagt Egekiste i hans Gravsted ved Stiklestad Kirke.

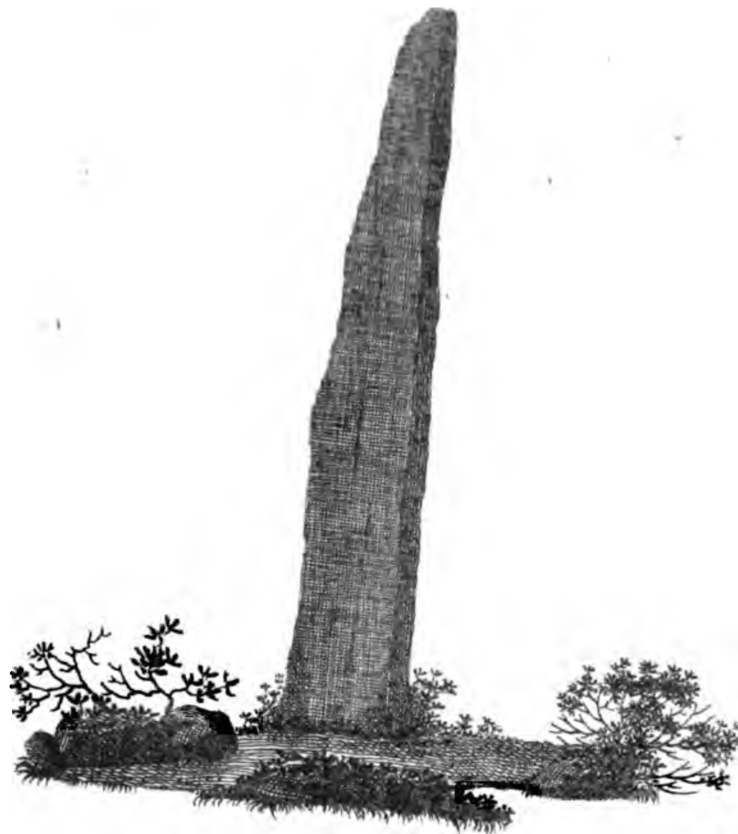
Hans Vaaben, som findes paa tvende Faner i Kirken, er en harnisket Haand, holdende en Viindrue, i hvidt Feldt. Paa Hjelmen tvende Hænder med en Viindrue i hver, og derimellem trende Fænniker, hvoraf den ene er hvid, den mellemste guul og den tredie har Dannebroges Mærke, rødt med hvidt Kors.

Ved Nabogaardene til Tronæs, Mikkelsgaard, Sem, Fleskhuus, Myr og Svinhammer, findes hele Sletter opfyldte med større og mindre Kæmpehouge. Mellem de sidstnævnte Gaarde findes endnu en gammel, af Kampestene oplagt, Vei over 400 Alen lang.

Omkring Gaarden Øsé, tæt herved, ere ogsaa endeel Kæmpehouge. En af disse blev for nogle Aar siden udgravet, hvori der, under en 10 Alen lang og 6 à 7 Alen bred Steenhelle, blev fundet en Metal-Urne med Aske i, en Lantse, et firægget Spyd, nogle brændte Been og en Armring af Guld, som Bønderne have solgt.

Ved Nabogaarden til Øsé, Holme, staaer en liden Bautasteen paa en Kæmpehoug.

№ 16.

Under Gaarden Wist blev opkastet en Kæmpehoug i 1810, hvori fandtes en Hellebard, endeel Roersom, en Glas- og en Leer-Urne.

En Bonde fældede i Aaret 1809 et Furrutræ i Lerdalens Fjelde, paa den nordøstlige Kant af Værdalen, og fandt under dens og flere omkringstaaende Træers Rødder udtil mod hinanden reiste Steenheller, der skjulede Beenrader af et Menneske. Hovedet, som var aldeles ubeskadiget, lod jeg hente og fandt derpaa en liden spids Hage, bredt fremstaaende Kindbeen, og en lav rund Pande; hvoraf man kunde slutte, at det har været en Tusse eller Fin, som her paa denne Maade har været begraven.

Paa Sletten mellem Stiklestad og Bjertnæs, hvor Slaget mellem St Olaf og Bønderne blev leveret i Aaret 1030, findes en Kæmpehoug som kaldes Dagringshougen. Her var det formodentlig at Dagsfegtningen stod.

I en Ager under Stiklestad fandtes, for nogle Aar siden, et sølvplettet og zirlig udarbeidet Kastespyd, som er uden Tvivl en Levning fra hint Slag. Ved Gaardene Walstad, Vinne By, Berg og Bagland, findes en Mængde større og mindre Kæmpehouge. Tæt ved Husene paa sidstnævnte Gaard er en anselig Houg, opkastet af svære Stene og Jord, som endnu kaldes Baggel Jarls Høi. Nogle Alen i Nord fra denne, findes gamle Huustomter, samt steenlagte og omcirklede Pladser paa den flade Mark.

No. 16.

Paa Holden ovenfor Gaarden Hallem findes en Mængde svære Kæmpehouge, fra Brandvolden, da derf Tid efter anden er opgravet Urner og brændte Been, samt nogle Vaaben. Her staaer ogsaa en Bautasteen, 6 Alen lang, flad og spids til Toppen.

I Nærheden heraf findes ogsaa nogle Stene tilbage af et Thingsted.

No. 17.

Ved Gaarden Forbrigd fandtes for nogle Aar tilbage en heel Plads fyldt med større og mindre tæt steenlagte Cirkler og trende Firkanter, som nu alle ere opbrudte og jævnede. Foruden en Mængde Kul, Aske og Been, fandtes her ogsaa endeel Glasperler af forskjellige Farver, samt enkelte Stykker af Offer-Instrumenter, saasom Knive og Dolke. Dette Sted er Schøning ikke bleven gjort opmærksom paa, da han beskrev og aftegnede en anden med lignende Cirkler opfyldt Plads ved Forbrigd, som ogsaa nu er ødelagt. Tegning og Beskrivelse herover findes i Nordiska Fornlåmninger af Professor Lilliegreen og Brunius 4 Håftet, uddraget af bemeldte Schønings Manuscripter i Kjøbenhavn. (cfr. Topogr. Journ., 12te Hefte, Sid. 72 — 78.

Ved Gaarden Molde i Bukku Annex findes endeel Kæmpehouge; ved Nabogaarden Inddalen ligesaa, her fandtes 1806 en Stage af Jern, og et meget stort Sværd.

Paa Bakken udenfor den smukke Gaard Mindsaas (maaske Mindeaas), ligger i en Halvcirkel nogle vakkre Kæmpehøie.*)

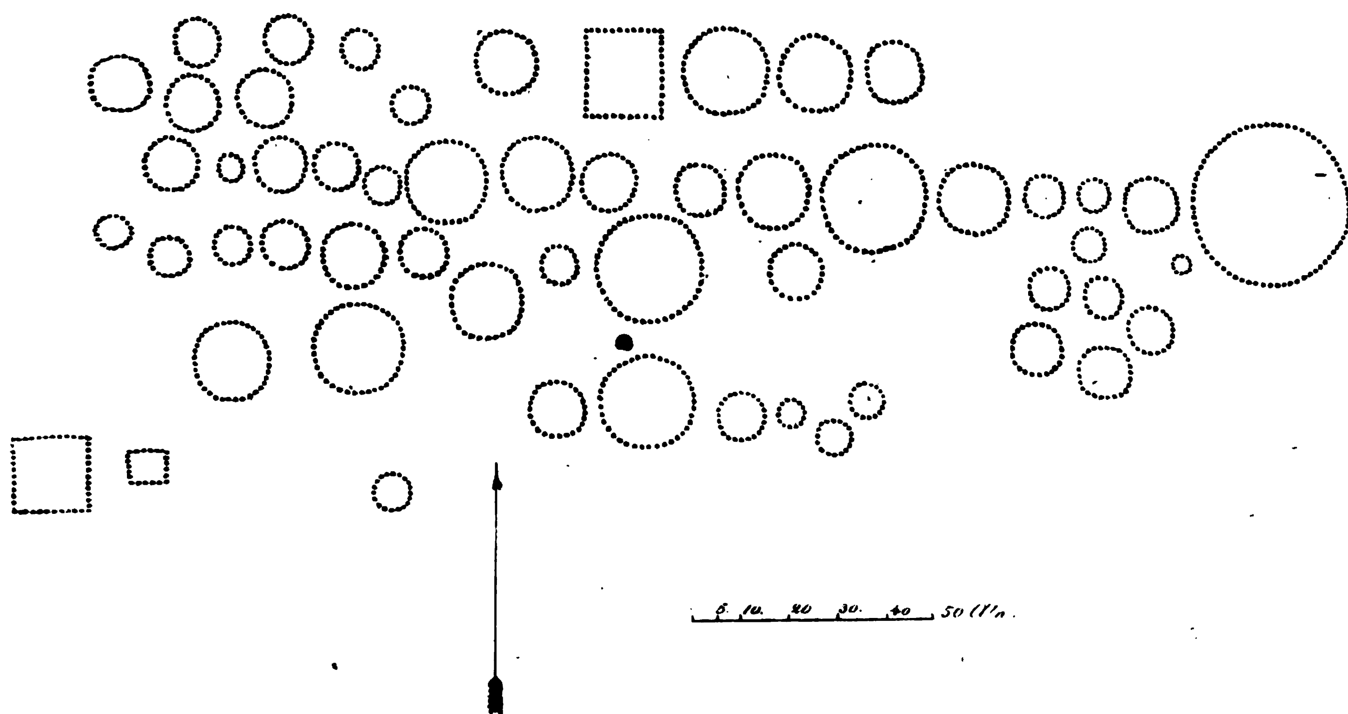
Af den gamle St. Andreæ Kirke ved Houg findes endnu, ned i Jorden, et Stykke af den nordvestre Vraamuur. Denne Kirke blev nedbrudt af Elven for omtrent 300 Aar tilbage; herom fortælles endnu i Værdalen følgende:

"Over Væra-Elv, som brød alt mere og mere ind paa Kirkegaarden, var ved Hougsgrova et Færgested. En fremmed Mand kom en stormende Høstaften til Færgemanden og begjerede at komme over. Denne turde ikke vove det. Den Fremmede

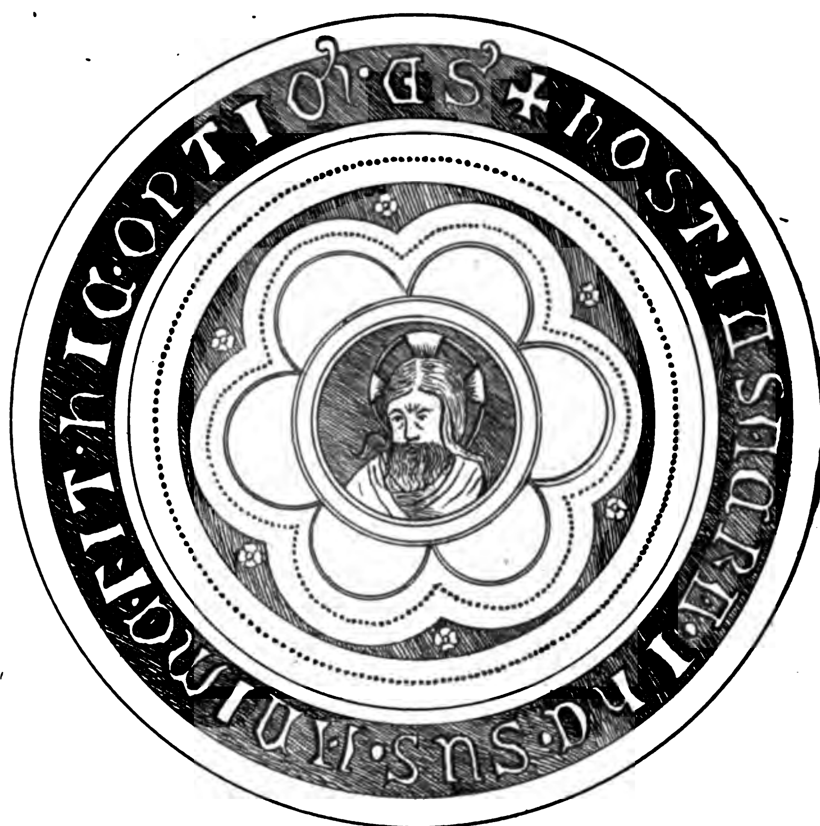
---

*) Een af disse Houge har tvende Benævnelser, baade Thorsteins- og Smedehougen, hvilket synes at lede hen til Thorstein Knarra-smed, som paa Stiklestad gav Olaf den Hellige det første Hug, og som strax efter af Find Arnesen blev dræbt. Da Mindeaas ikke ligger mere end ½ Miil fra Stiklestad, saa er det muligt, at han der er bleven begraven.

№17.

№ 18.

gjentog sine indstændige Bønner; men forgjæves. Hvorpaa han begjerede en Drik Vand af Elven, som han ogsaa fik, men blev deraf syg og døde strax. Tæt ved Kirkens søndre Muur blev han begraven; og da Elvbruddet naaede hans Grav og blottede Kisten, faldt Jorden ud igjennem Dalen mellem Sisselien og Stiklestad (½ Miil fra Houg), hvorved Elven blev stoppet og tog et andet Løb. Men dette uagtet var den dog kommen Kirken saa nær, at dens søndre Muur faldt ned over Bruddet."

At noget af denne Fortælling er sandt, har man Beviser for; thi mellem de nævnte Gaarde Sisselien og Stiklestad sees endnu et gammelt Jordfald; og hvad Kirken angaaer, saa brød Elven virkelig kun dens søndre Muur bort; thi den Nordre stod næsten heel og holden lige til 1784, da Major Klüwer lod den nedbryde, og opbyggede deraf en Deel af Steenbygningerne paa sin Gaard Bjertnæs.

Ikke langt fra St. Andreæ Kirke paa Gaarden Houg fandtes 1802 Skaftet af et Sværd, der var belagt med Guld og Sølvtraade.

Af Steene-Skantse sees endnu nogenledes tydeligen alle Værkerne. Sletten mellem denne og Gaarden Levringen er bekjendt af en Træfning mellem Værdalens Dragon-Compagnie, og et Svensk Corps paa omtrent 500 Mand, i Aaret 1718. Her skal længe have staaet et Trækors, hvor Dragonen Stor-Ingvald faldt. Efterat han, ved forskjellige Skud i Begyndelsen af Træfningen, havde mistet begge Fødder, krøb han længe omkring og stak Folk og Heste ihjel indtil han døde. Denne kjekke Mand var født Huusmands-Søn under Gaarden Levringen.

No. 18.

I Stiklestad Kirke var en Patel af Sølv, som blev bortstjaalen 1816, hvilken maaskee var en af de ældste i de nordlige Lande. I Bunden var et Christhoved anbragt, som Tegningen udviser.

I Aaret 1810 tog jeg denne Tegning deraf, som af Hr. Pastor Dreyer blev sendt til den norske Antiqvar, Studiosus S. K. Jentoft i Kjøbenhavn, der hos den lærde Professor B. Thorlacius fik det, med Munkebogstaver i Kanten anbragte, latinske Hexameter forklaret saaledes:

"† hostia sacra Jesus animæ fit hic optimus esus."*)

Alle Bogstaver og Abbreviaturer, anmærker Professoren, ere de i Munkestiil paa saadanne Ting sædvanlige.

Denne Patel maae enten være tagen fra forommeldte St. Margretas Kirke paa Houg, eller ogsaa har den fulgt Stiklestad Kirke, som efter gamle Sagn skal have været et Kloster, men hvorom ingen historiske Efterretninger, saavidt jeg veed, haves.

Udi Choret i Stiklestad Kirke hænger en Fane over Capitaine J. E. v. Grabow, der var født i Mark Brandenburg, og døde i Værdalen 1655. Hans Vaaben er deelt i fire Qvarterer, i det første er et Dødningehoved med et Timeglas over i sort Felt, i det tredie et Sværd i rødt Felt; de tvende andre Qvarterer ere sorte. Paa Hjelmen tvende hvide, og i Midten en rød Strudsfjær.

Inderøen.

Ved Gaarden Grønnæsby, nord paa Inderøen ved Beitstadfjorden, er en Kæmpehoug, 18 Alen i Diameter, paa hvis Top staaer en 5 Alens høi Bautasteen.

---

*) Hvilket stemmer med Schønings Forklaring herover, (see Topographisk Journal for Norge, 12te Hefte, 1795, Sid. 66.

Denne Houg lod jeg gjennemgrave 1814, og fandt midt under Bautastenen mellem 6 sammensatte Steenheller en Mængde brændte Menneskebeen, Kul og Aske. Paa den nordre Side deraf laa Skelettet af en Hund, paa søndre Side endeel Hestebeen og mod Vest Skelettet af en Ekorn, som alt var ubrændt.

Bunden af denne Houg, der ellers var opbynget af meget svære Kampestene, var belagt med ½ Alens tyk Skjel, hvoraf Størstedelen bestod af de saakaldte Sneglehuse.

I Nærheden heraf, saavel paa bemeldte Gaard Grønnæsby, som Nabogaardene Olberg og Stvernæs, findes mange større og mindre Kæmpehouge.

Nogle Alen østen for Gaarden Hoel nærved Bragstad ligger en meget svær Kæmpehoug ovenpaa en Klippe. Dens Høide har været 6 og dens Diameter 2 Alen.

Omtrent Halvparten af denne Houg lod Gaardens Eier opkaste i Aaret 1814, for at benytte den Mængde Steen, hvoraf den var sammenlagt, og fandt, i dens Midte, tvende murede Grave, omtrent lige store, 3 Alen lange og 1½ Alen brede, samt 1 Alen dybe, med en Bedækning af Steenheller ovenover. I den ene af disse fandtes et Menneske-Skelet, med Ansigtet mod Solens Opgang; ved Fodenden stod en lille Æske af Been, sammensat med Staalnagler, hvori man paastod nogle Guld- og Sølvmynter vare fundne, men som Finderen aldeles benægtede, formodentlig af Frygt for at berøves samme, eller ogsaa at stedes i Uleilighed for at han havde fortiet denne Skat.

Den anden Grav, som vendte mod N. O., var i Bunden belagt med Steenheller og forresten aldeles tom.

I Udmarken under Gaarden Bragstad staae tvende 4 Alens høie Bautastene, nogle Alen vesten for tvende anseelige Kæmpehouge.

Ved Gaarden Værdal staaer, mellem tvende Kæmpehouge, en 4 Alens lang og spidsagtig Bautasteen.

Mellem tvende Kæmpehouge ved Gaarden Sarhougvang staaer ogsaa en 3½ Alen lang og 1½ Alen bred Bautasteen.

Paa den søndre Side af Gaarden Sundnæs er en 52 Alen lang Skibshoug, samt en betydelig Kæmpehoug, opkastet af Kampestene paa en Klippe. Paa den østre Side af Gaarden ere nogle smaae og en stor Kæmpehoug, hvori er fundet endeel Vaaben.

Omtrent 2 à 300 Alen S. V. fra Sarhoug Kirke i en liden Dal er en halv udgravet Houg, som kaldes Jammerhougen. Her skal Eystein Illraades Hund, Saur, som han satte til Konge i Indherred, og hvoraf Saurshoug eller Sarhoug har Navn, være begraven.

Længere i Vest fra Jammerhougen ere nogle smaae Klipper, som kaldes Vargraaen (Ulvekrogen). Her var det, at Saur blev sluppet ud mod Ulvene og dræbt.

I en Ager ved Gaarden Kløvstad blev for nogle Aar siden fundet endeel smaa Sølvmynter af Kong Christian 1ste og Kong Hans, slagne i Malmoe.

No. 19. — *a.*

Paa Sarhougs Kirkegaard, nogle Alen nordenfor Indgangen til Choret, findes en Ligsteen af hvidt Marmor, 3 Alen lang, 1½ i den brede og ¾ Alen i den smale Ende. Ovenpaa denne Steen er udskaaret en geistlig Mand i sin Ordensdragt med sammenfoldede Hænder. Af Munke-Inscriptionen i Kanterne sees, at han er død 1286. See Professor R. Nyerups Anmærkning, som ved Slutningen skal blive anført.

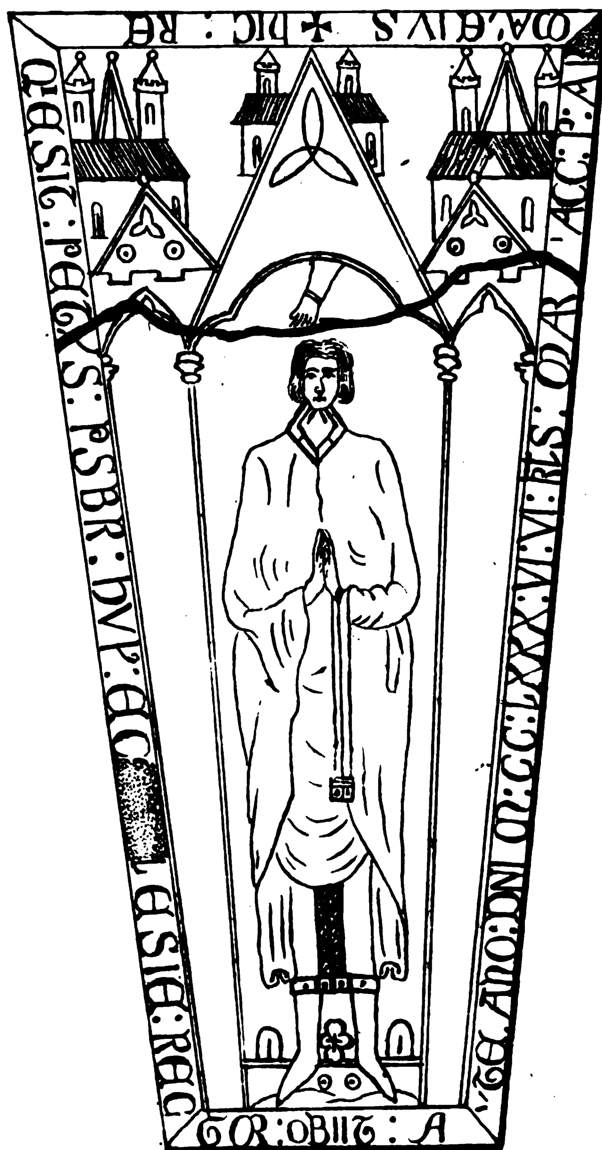
Peder Bondes Ligsteen, som Jonas Ramus nævner i hans Norges Beskrivelse, Sid. 217, findes ikke mere, og formoder jeg, den er benyttet i de paa Kirkens søndre

№ 19.

b

a

for omtrent 80 Aar siden, anbragte Strave-Mure, da deri sees adskillige Stykker af gamle Ligstene.

b.

Ved Kirkens søndre Muur fandtes, ¾ Alen ned i Jorden, en Ligsteen af samme Slags og af samme Størrelse, som den nys beskrevne. Paa Overfladen af samme findes ogsaa den selvsamme Idee anbragt, og følgende Inscription:

Her hvilir At(i) sle [eller Asle (ikr)] þ'r (maaske Prester) Bidir firir salo hans.

Om den latinske see Professor R. Nyerups Forklaring ved Slutningen.

Tæt ved denne fandtes en mindre Steen med et indskaaret Kors ovenpaa, og nogle Munkebogstaver i Kanterne, hvoraf intet kunde samles, da den hele Steen var forknust og mange Stykker af den borte.

I Sarhoug Kirke findes paa en Træfavle følgende:

Herunder huiler: s: Jacob Söffrensön, som udi Herren hensoff paa Sundnes d: 30te May 1617. imellem 5 oc 6 Klokkeslet om Aftenen, blef hederligen begrafven Söndagen dernest efter hans Alders Aar var 45
var föd udi Holstein Land ved Haderslöff udi en Landsby navnlig Erlöff udaf erlige oc fromme Foreldre, som 2 Aars Tid for hannem oc udi Herren er hensoffuet.— Gud gifve hannem oc dennem oc alle thro Christene en ehrefuld Opstandelse paa den yderste Daug oc os som igjen leffuer udi sin Tid efter Gutz Villie en salige hedenfardt aff denne sorrigfulde werden oc siden en gledelig oc ehrefuld Opstandelse i hua dett ynsker oc begjærer.

Paa en anden Tavle:

Hæderlig oc salig Helge Anders Datters Christelige leffnet oc fredsommelig endeligtis efter Safn, som i en god Alderdom oc mæt aff dette Leffnet fik en ynskelig oc sagtmodig Henfærd aff Werden Anno 1616 — 22 Februari.

Paa en tredie Tavle findes det nicenske Symbolum malet, Anno 1598.

Ytteroen.

Nogle hundrede Alen vesten for Ytterøens Kirke ligger en anseelig Kæmpehoug, som nu næsten er aldeles udgravet, Paassaahougen kaldet. Nedenfor denne, i nogen Afstand, paa en liden Klippe staaer en 3 Alen lang, nedentil bred og i Toppen spids, Bautasteen, som har samme Navn.

Gamle Sagn berette, at En ved Navn Paassaa her skal være dræbt og begraven.

Dette Navn maa være forandret, fra Thaassaa eller Thusse, til Paassaa, hvortil maaskee Ligheden mellem det Islandske th, og vort p har været Aarsag.

Mellem Ytterøens Kirke og Gaarden Øvre, eller øvre Eid, det smaleste Sted paa Øen, findes en Mængde Kæmpehouge, som alle ere opkastede af Kampestene, Sand, og i Bunden belagte med Muskelskaller, Sneglehuse eller saa kaldte Bu-Hunde.

En af disse lod Hr. Pastor R. P. Dreyer opkaste, og fandt deri kun en forgyldt Kobberspænde, meget omhyggelig nedlagt mellem nogle flade Stene.

Paa et Bjerg, ovenfor Gjerstad, ¼ Miil i Vest fra Kirken, findes en Kæmpekreds af 30 Alens Diameter, omsat med Kampestene; i den nordre Kant heraf ligger en svær Kæmpehoug, hvori skal være fundet endeel firkantede Solvmynter for omtrent 50 Aar siden.

Nogle Alen i Vest fra dette Sted findes forskjellige smaae Kæmpehouge.

Lige i Syd fra ovennævnte Kæmpekreds ligger en Houg, opkastet paa en Klippe, hvori for 30 Aar siden blev fundet et 3 Alen langt Sværd med Runer paa. Skaftet, hvorpaa tvende svære Kugler vare anbragte, var belagt med Sølv. Ligeledes

Udenfor Indgangen til Vinnans eller Mosvigens Annexkirke findes en gammel Alterplade af hvidt Marmor, og paa Væggen ved Choret i bemeldte Kirke er Erke-Engelen Michael i Kamp med Dragen, meget smukt udhugget i Træ.

b.

Ved Gaarden Hovd (maaskee Hove eller Hoff) i Verrans Annex under Ytterøens Præstegjeld findes adskillige Kæmpehouge paa og omkring en Slette ved Verra-Sundet, kaldet Kongsvolden, hvor sandsynlig en af Næssekongerne har boet.

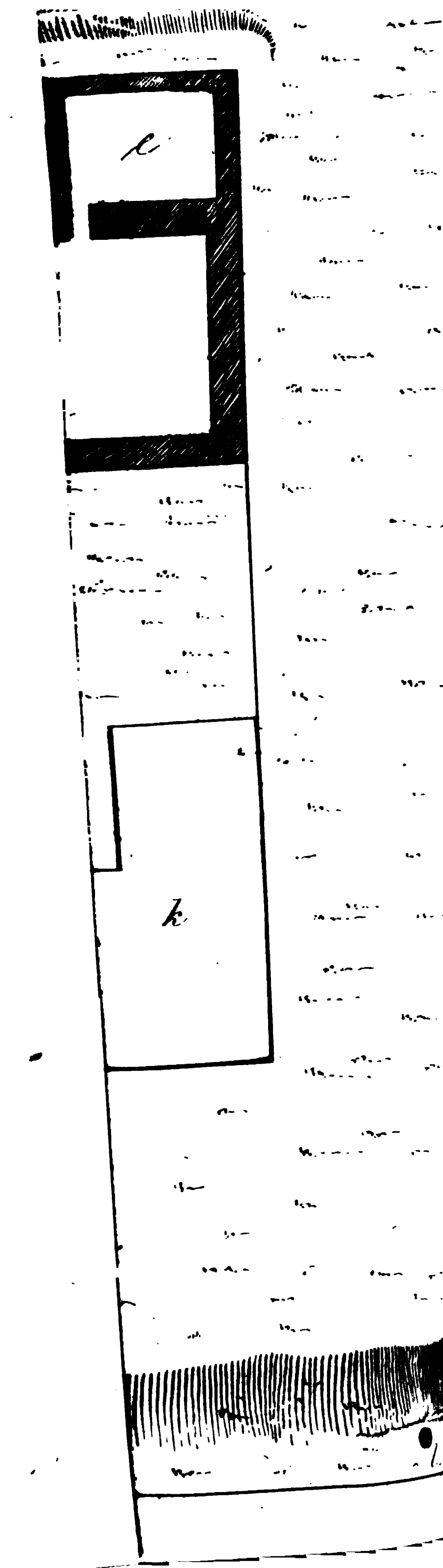
I een af disse Houge fandtes 1815 en Guldpenge, hvis Præg er paa den ene Side en Konge, holdende Scepteret, eller Sværdet, paa den høire Skulder. Paa den anden Side sees kun en Krone over et Skjold. Rundt omkring paa begge Siderne sees enkelte Spor af Bogstaver, der ere ulæselige.

Paa en Bjergryg ved bemeldte Gaard, som har været den ældste, største og betydeligste i Verran, findes endeel Houge, som ligne Nutidens Gravhouge, fire Alen lange og 1½ Alen brede.

Pastor N. P. Drejer lod en af disse Houge opgrave i Aaret 1816, og fandt tvende flade Stene, den ene med et, og den anden med tvende Huller paa, samt en Hvæssesteen og en Sax.

Frosten.

Mellem Gaardene øvre og nedre Ryg har det navnkundige Frostathing været holdet. De Stene, hvoraf det har været omgivet, ere alle, deels bortførte og

e
k

deels omvæltede. En Mængde større og mindre Kæmpehouge, hvoraf nogle ere, ved Foden, omsatte med Kampestene, omgiver dette Sted, som ellers nu er aldeles ukjendeligt.

Imellem Ryg og Valbjørgen paa en Slette, som kaldes Mogaden, staaer en 3 Alens høi Bautasteen.

No. 21.

Af Tutterøens Kloster findes endnu den nordre Kirkemur, og det meste af Capellerne *ee*. Den søndre Kirkemur blev for 10 — 12 Aar siden nedbrudt og benyttet til Husebygningene paa Nord-Tutterøe*).

Af Cellerne *kk*, der have været af Træ, sees intet uden Tomten og enkelte Hjørnestene. Ved *E* er Tomten af en Træbygning.

En smuret Brønd, *l*, findes ogsaa paa den søndre Side af Cellerne, hvor der synes at have været en betydelig Hauge.

Gjennem hele Aasen (Annexet til Frosten) findes, næsten ved hver Gaard, Kæmpehouge af forskjellig Slags.

Mellem Stormo-Vandet og Hoklingen samme Sted er en smal Jordtunge, hvorved Gaarden Strømmen ligger. Denne Tunge, som er henved 300 Alen lang, er næsten fyldt med Kæmpehouge.

---

*) Den søndre har ligesom den nordre Side havt fire smale Vinduer med spidse Buer over. — Hoved-Indgangen fra Vest har været 6 Alen høi, forsynet med en spids Bue over, som nu næsten er ødelagt. Ruinernes Høide er endnu fra 6 til 12 Alen.

Sparboen.

No. 22. — a.

Ved Veien igjennem Udmarken under Gaarden Skei i Sparboen findes tvende Bautastene, omtrent 20 Alen fra hinanden, opreiste paa smaae Steenhouge. Den ene er ordentlig tilhuggen og dannet i Toppen som et Roste, hvilket jeg aldrig har seet før paa nogen Bautasteen. Nedentil er den næsten 2 Alen bred og oventil henved 1½ Alen; Tykkelsen er overalt eens, 1½ Qvarteer, og dens Længde mellem 4 og 5 Alen.

Den anden Steen er næsten firkantet, omtrent ½ Alen bred og tyk; dog er den til Toppen noget smalere end ved Foden. Dens Længde er omtrent 7 Alen.

Rundt omkring disse Stene er en Mængde Kæmpehouge af forskjellig Størrelse.

Ved Nabogaarden af Schei, Tannem, fandtes for nogle Aar siden udi en Houg et meget stort Sværd og en Stridsøxe.

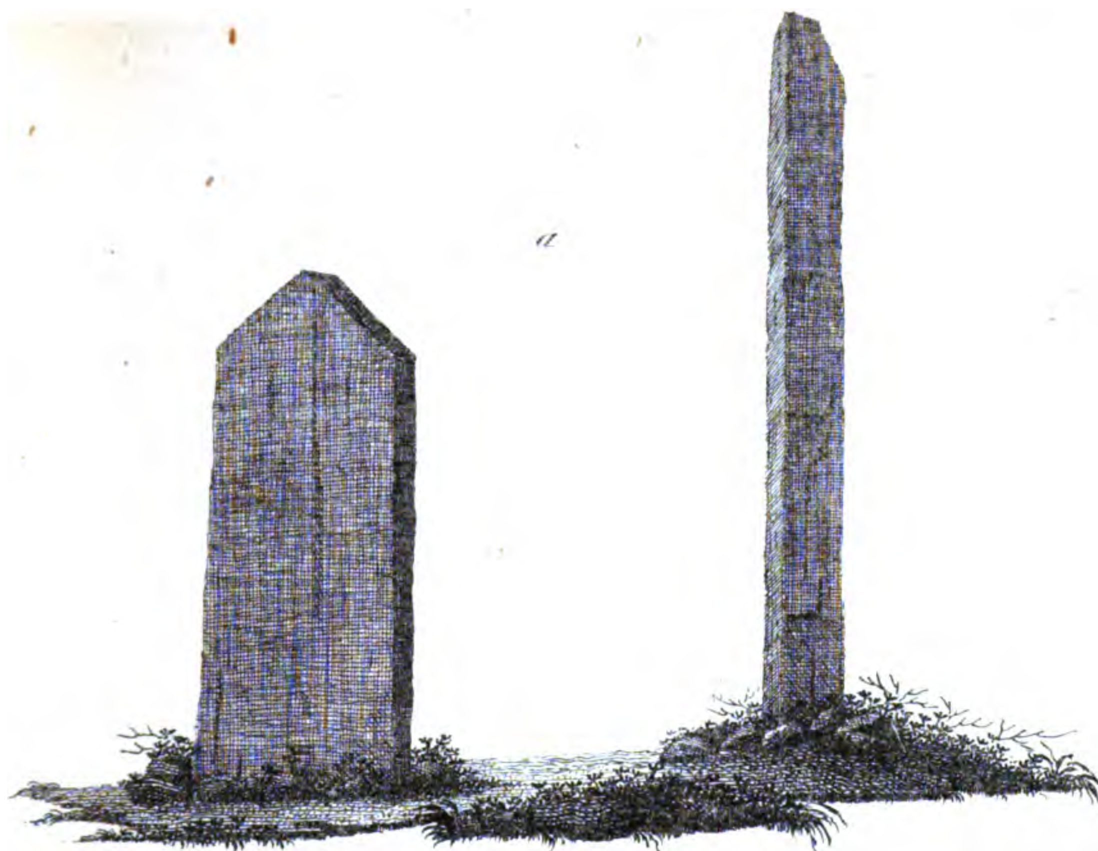
Paa Gaarden Vibe fandtes i nogle lave, runde Kæmpehouge nogle Urner og tvende Sværd; ved det ene var hæftet en emailleret Guldnaal af 4 Tommers Længde, som tillige med Sværdene og Urnerne af Biskop Schønheider blev sendt til Kjøbenhavn.

Af Offerhuset paa Mæhre findes ikke ringeste Spor tilbage. Dette skal egentlig have staaet paa det Sted, hvor Gaarden Gilberg nu ligger, nogle Hundrede Alen nordenfor Mæhre Kirke.

Omkring Mæhre, især nordefter til Enden af Borgen-Fjord, findes mange hedenske Begravelser.

No 22

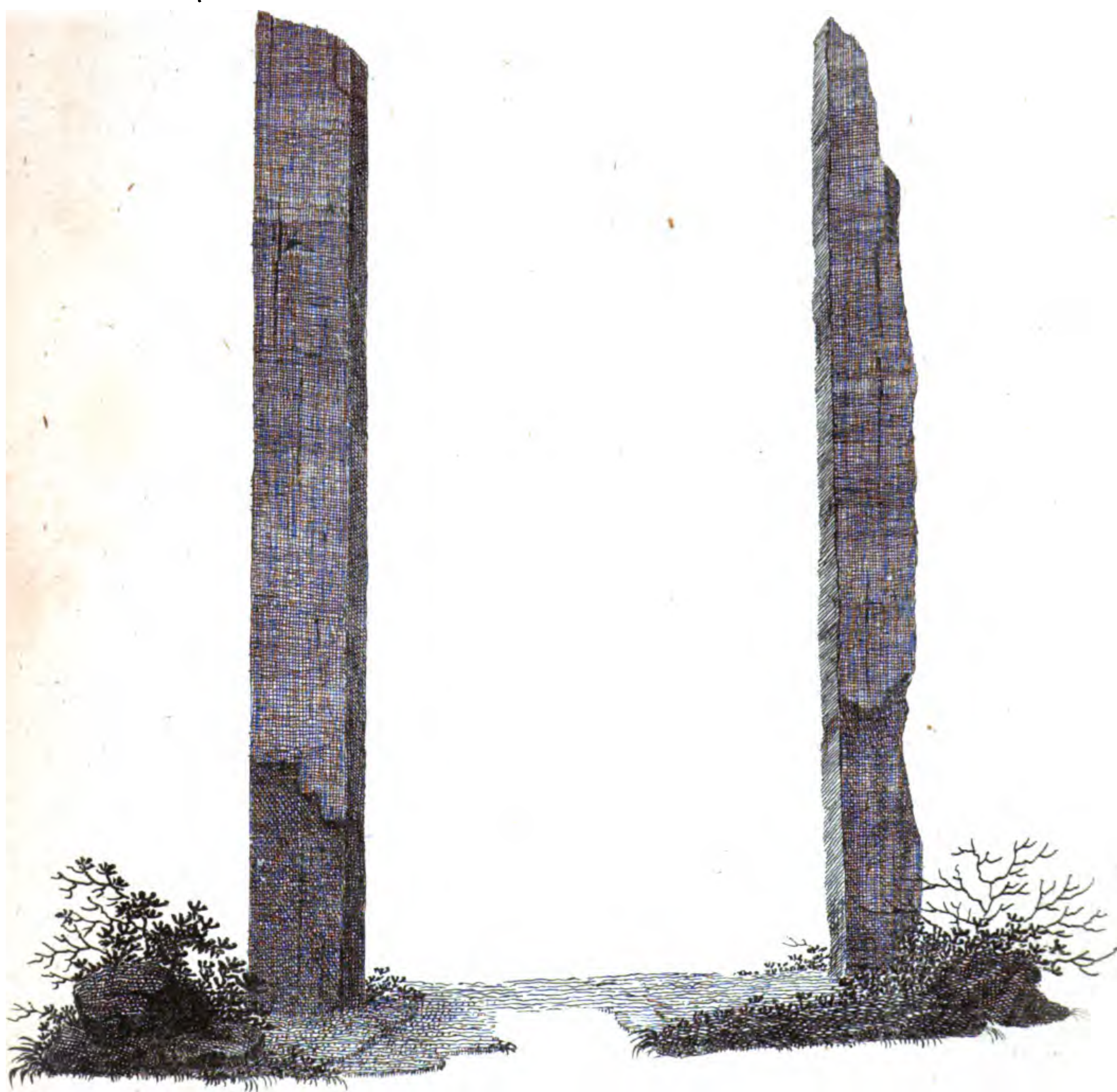
a

b

IIII KL FEBRVARII DEDICO
IS ECCLE · I · HORE: SCC MARIE
7 S̄ ANTINI OQ. 7 S̄ HVHBTI
M. ȦRX RELIQE HHN̄T

No

Ved Gaarden Lomnum ligge endeel svare Houge, hvori fandtes en smuk udarbeidet Kobberkjedel og nogle Vaaben, som Alt af Hr. Pastor Kildal blev samlet og givet til det Kongelige Norske Videnskabers Selskab.

b.

I St. Margaretas eller Mæhre Kirke findes paa en hvid Marmorplade, som dækker et i Alterpladen anbragt Hul, en Munke-Inscription anbragt, som Hr. Professor F. Magnusen læser saaledes: Dedic(aci)o huius ecclesiæ in honorem sct Marie et s. Qvintini ani. — Videre see Professor Nyerups og Cancellieraad Thomsens Forklaringer ved Slutningen.

Stod.

No. 23 og 24.

Da Oldminderne ved Gaarden Helge ikke kan beskrives saa tydelig, at Enhver, der ei har Leilighed at tage dem i Øiesyn, tilfulde kan gjøre sig Idee derom, saa har jeg optaget et Kart derover:

a og *b.* ere de i No. 24 afbildede Bautastene, som begge ere paa 3 Tommer nær lige høie, 9½ Alen den vestre; *a* er firkantet, ¾ Alen bred og tyk; den østre, *b*, derimod har Tiden virket mere paa, saa den flere Steder er bleven tynd.*)

c. Et Dommersæde, bestaaende af en Steen i Midten, der ovenpaa er afsleben og dannet til et mageligt Sæde, og 9 Stene udenom, hvoraf 1 er forrykket fra dens Plads.

---

*) Midt imellem disse Stene har forhen staaet en Mindre, som nu er borte.

d. Fire meget svære rundagtige Stene, hvoraf den ene er 5 Alen lang og 3 Alen tyk.

e. En Muur, omtrent 1 Alen høi, med en Aabning i Midten, der er forsynet med tvende Steenstolper. Forresten er den oplagt af middelmaadige Kampestene (Løftinger, d. e. saa meget som en voxen Karl kan løfte eller bære.)

f. En liden lav Offerhoug, hvor de trende Steenfødder under Offerbordet endnu sees. Heri er fundet en Metal-Urne og nogle Offer-Instrumenter.

g. Tvende flade firkantede Pladse, belagte med fire Rader Kampestene.

h. Helges-Hougen.

i. Orms-Hougen.

k. Her staaer den aftegnede Steen, *q.*

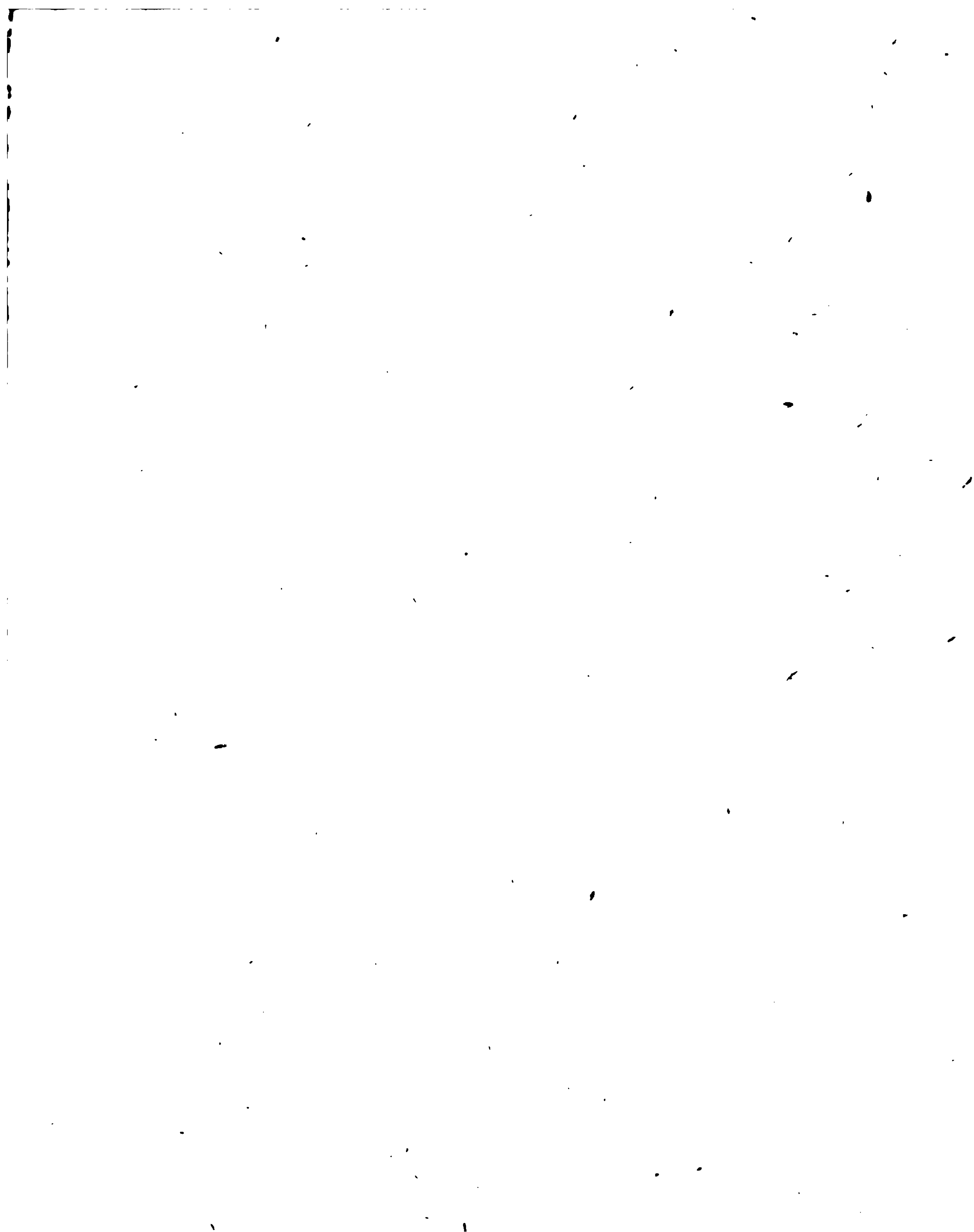
l. En liden Houg med en omfalden Steen paa, *r.*

Hougene *m. n.* og *o.* ere tillige med Helges- og Ormshougen opkastede af meget svære Kampestene, og have samme Dannelse.

p. Er en af Kampestene ophøiet og belagt Vei, der har gaaet mellem Helges- og Ormshougene.

Paa det til No. 23 føiede Situations-Kart, sees Omegnene af Helge, fra Reinsvandet til Steenkjær-Fjorden.

Efter al Sandsynlighed har denne Fjord i de ældre Tider gaaet under Gaardene By, Helge, Rise, Gjelvold og Schefte, gjennem et Sund mellem gamle Steenkjær og Hegges-Bakkerne, hvor nu Elven løber; og saaledes har da Helge ligget tæt ved Søen (den i No. 23 afsatte Muur, *e*, maae i dette Tilfælde have gaaet lige ned i Flodmaalet, eller høieste Flod), ligesom Thingstedet ved Hegge, og gamle Steenkjær, da disse Steder, paa en ubetydelig Forskjel nær, ligge lige høit over Søen. Til

N°.

Ved Hegge i Stod

KART.

r en Deel af Gaarden Hegge i Stod

d de dervœrende gamle Thingsteder

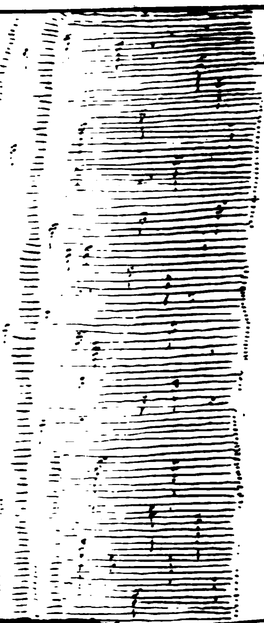
optaget

1815

af L.D. KLÜWER

vermere Beviis herfor kan jeg anføre: at der ved Gravning, overalt i det lave Land, mellem de nævnte Gaarde, til en vis Høide, er fundet Muskelskaller og andre Søproducter, henved 2 til 3 Alen ned i Jorden.

Efter de gamle Sagn, skal en Kong Helge være begraven i Helgeshougen, af hvem Gaarden ogsaa har faaet Navn. Dette kan vel være muligt; men her synes formeget gjort for een Mand, hvorfor Hr. Pastor N. P. Dreier, som fulgte mig paa Reisen til dette Sted, derom gjorde følgende Slutning:

Helge formoder han har været Samlingsplads for een eller flere Bygder, hvor Folket kom sammen for at helge,*) eller holde Helg, d. e. øve deres Gudsdyrkelse, bivaane Thing og Rettergang; hvorfor Stedet ogsaa maa have havt flere Offerhuse.

Paa Gaarden By ere de komne sammen for at drive Kjøbmandskab, holde Marked, og Rein kunde have Navn af deres medbragte Reinsdyr, som de der paa Bjergene have sluppet og fodret.

Af gamle Steenkjær, hvoraf Størstedelen, om ikke Alt, har ligget paa Elvens venstre Side, altsaa i Sparboens Præstegjeld, sees kun enkelte Stene og Fordybninger efter Huse tilbage. Dette Sted, som før laae ved Søen, er nu omtrent 800 Alen derfra. Saameget har altsaa det faste Land paa dette Sted tiltaget i 7 à 800 Aar.

No. 25 og 26.

Over Thingstederne under Gaarden Hegge har jeg ogsaa optaget Kart, og over det Største deraf, *A*, et Prospect, hvorved enhver Gjenstand, der vanskelig lader sig beskrive, lettere kan sees:

---

*) Dette Ord bruges endnu overalt i Trondelagen.

A. Det største Thingsted er 64 Alen langt og paa Midten 14 Alen bredt. Pa dets vestre Side findes 22 opreiste Stene, hvoraf tvende ere nedfaldne, og pa dets østre Side ere 16 tilbage, saa der i Alt endnu findes 38 Stene, der paa lidet nær alle ere lige høie.

Ved den søndre Ende maae enten mangle 4 à 5 Stene, eller ogsaa har Indgangen været derigjennem, hvilket man næsten skulde troe, da de fire rankeste og høieste Stene findes paa begge Sider deraf.

Omtrent i Midten af den vestre Side staae tvende 2½ Alen lange Stene, som fremfor de Andre udmærke sig ved deres Brede, 2 Alen, den ene 1 Alen, og den anden 1 Spand tyk.

Tvende af de nævnte Stene paa søndre Ende ere henved 3, og Resten er omtrent 2½ Alen høie, fra ½ inde til 1 Alen brede, med 1 til 1½ og høist 2½ Alens Mellemrum.

Antager man, at ingen Stene ere borte paa den søndre Ende, saa har dette Sted, saavidt jeg kan skjønne af det ledige Rum paa den nordøstlige Ende, været omgivet af 44 eller 45 Stene.

For dets nordre Ende er en stor Kreds, *d*, belagt med Kampestene, i hvis Midte staae trende opreiste Stene af henved 1 Alens Høide. Formodentlig have disse været Fødder under et Offerbord eller Alter.

B. Omtrent 45 Alen i Vest fra det beskrevne Thingsteds søndre Ende findes et Mindre, 30 Alen langt, bestaaende af 15 Stene, der alle ere omtrent lige høie, 1½ Alen. I Midten findes tvende liggende Stene, *bb*, som ovenpaa ere dannede til Sæder. Ved *c* findes trende lige store Stene, som lade til at have udgjort dette Steds søndre Ende. Den i nordre Ende heraf antegnede Cirkel, *e*,

har det samme Udseende som *d* og de øvrige Kredse, *f*, *g*, *h*, *i* og *k*; men har, efter Oberstlieutenant Coldevins Forsikkring, været en Kæmpehoug, som Foged Sommer, medens han boede paa Hegge, lod udgrave og bortføre; deri skal ved samme Leilighed være fundet Stykker af en Harnisk, et Sværd og et Spyd.

C. Nordenfor de tvende beskrevne ligger det tredie Thingsted, 56 Alen langt. Paa dets vestre Side staae 11 opreiste Stene og paa den Østre kuns fire, som alle ere rykkede fra deres rigtige Plads. I dens søndre Ende ligger en Kæmpehoug, 16 Alen i Diameter.

Skibshougene, *l*, *m*, *n*, *o*, *p*. og *q*, ligge alle i Nord og Syd, parallele med Thingstederne.

Omtrent 300 Alen i Syd fra *A* findes tvende af de saakaldede Fodangelhouge, *r*, hvoraf den Ene er forsynet, i den østre Ende, med en opreist Steen, 1½ Alen høi.

Disse Slags Houge, om de saa bør kaldes, da de kun have sig 1½ Alen over Jorden og ere flade ovenpaa, ere her i Trøndelaget meget sjeldne.

Oberstlieutenant, Ridder Coldevin, som nu eier Gaarden Hegge, har af Agtelse for disse ærværdige og sjeldne Oldminder begyndt med at rense Thingstederne fra den Mængde Steen, de af Agrene og Engene i den senere Tid ere opfyldte med. Ligeledes vil han opreise de nedfaldne Stene, og lade hele Pladsen indhegne og fredes for Eftertiden.

I det nordøstre Hjørne af Egge Kirkegaard, en kort Halvfjerding fra Hegge, staaer en 3½ Alens høi Bautasteen, og søndenfor Kirken paa selve Kirkegaarden staaer Stumpen af en anden, som har været bred og tynd.

Omtrent 3 à 400 Alen østen for Kirken findes fem steenlagte Circler, tæt ved hinanden, hvoraf den største er 45 Alen i Diameter. Mellem dette Sted og Kirken ligge adskillige baade store og smaae Kæmpehouge.

No. 27. — *a.*

Ligstenen over Ildmater Presterfader, som J. Ramus i hans Norriges Beskrivelse omtaler, fandt jeg ikke mere ved Forr, eller Stods Hovedkirke. Derimod fandt jeg tvende andre Stene, som laae ved Siden af hinanden, tæt ved Præstegaardens Hauge.

Den Største er 6 Alen lang og har havt en Obelisk-Dannelse, men er istykkerslaaet paa den ene Side. I Toppen er indhugget et enkelt og nedenunder dette et dobbelt Kors.

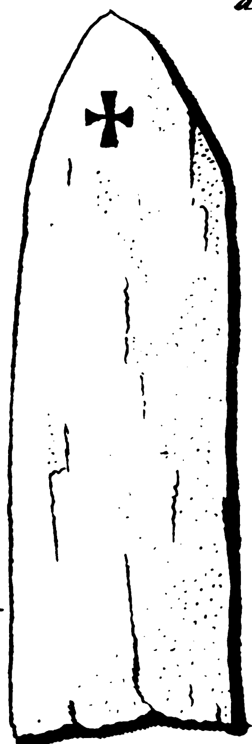
Den anden Steen er 4½ Alen hoi, 4½ Alen bred ved Foden, og spids til Toppen, hvor der ogsaa findes et Kors anbragt.

Begge have formodentlig staaet opreiste, og kunne de da maaske antages for de ældste Gravmonumenter efter Christendommens Indførelse. Professor Finn Magnusen anmærker herved: at Korsene paa disse Stene ligne ligesaa meget Thors Hammer, som Korsets christelige Tegn. Maaske har man, ligesom Sigurd Jarl fra Hlade, saaledes søgt at forene begge Dele i den halv hedenske og christne Tid.

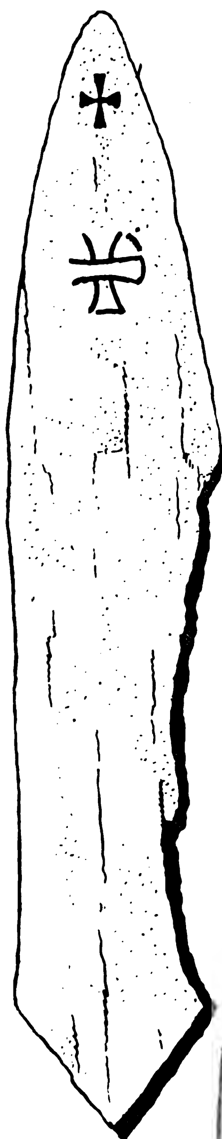
b.

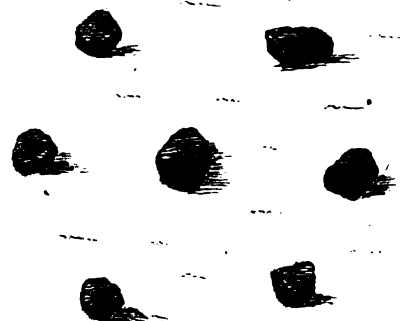
Nogle Alen østenfor Stods Præstegaard, paa en Klippe, findes en gammel Dommerplads, bestaaende af 6 Stene, som ligge i en Cirkel, omtrent lige langt fra hverandre, og den Syvende i Midten.

Disse Stene ere runde, omtrent 1 Alen hoie og 1½ Alen i Diameter, ovenpaa flade, saa man derpaa magelig kan sidde. Den Midterste er den hoieste og bredeste af dem alle.

a

b

c

Tolv Alen vestenfor dette Sted ligger en Kæmpehoug, som har været meget hoi og spids til Toppen, men er nu næsten aldeles udgravet.

c.

Has Generalmajor Hjort saae jeg paa denne Reise en Forestilling af Korsfæstelsen, stobt af Malm, 3 Tommer hoi og bred. Denne Levning, maaskee fra Christendommens Indforelse i de nordlige Lande, er funden i Jorden paa Gaarden Braanaas i Skedsmo Præstegjeld ved Christiania.

Aafjorden.

Mellem Pladsen under Aafjordens Præstegaard, Fosmo, og Stordalsvandet paa Elvens hoire Bred, i en Strækning af ½ Miil, er den hele Egn fyldt med Kæmpe- og Skibshouge; hines storste Diameter er 14 à 16 Alen, og disses storste Længde 40 Alen, dog findes her ogsaa Mange paa 12 à 14 Alens Længde.

Ved den vestre Ende af bemeldte Stordals-Vand, hvor Elven flyder ud deraf, ere mange Skibshouge ved Siden af hinanden, hvoraf Tvende, i den østre Ende, ere forsynede med en Bautasteen.

Fra Aafjordens Kirke ligger en Fjeldvei over til Verrans Annex under Ytteroen. Tæt under Fjeldet ved denne Vei, 1 Miil fra Aafjorden, ligger Gaarden Brevold, hvorved adskillige Kæmpehouge findes. Om Sommeren 1816 bleve tvende af disse opgravede. I den ene fandtes i en forraadnet Trækiste nogle Been, et meget stort Sværd, med et Fæste af forgyldt Messingmalm, en Lantse af Træ, beklædt med tyndt Jern, gjennemsat med Staalnagler, samt en Metal-Urne med tvende Hanker paa.

I den anden Houg, tæt ved den Første, fandtes en Stridsøxe og tvende Hvæssestene.

Fra Aafjordens Kirke og sydefter til Ørelandet findes næsten ved hver Gaard en Hoben Kæmpehouge, for det meste oplagte af Kampestene. Paa mange Steder findes ogsaa Bautastene, som f. Ex. paa Gaarden Eide ved Valdersøen, hvor der omkring 3 à 4 Kæmpehonge skal være flere Bautastene, men som jeg ikke har havt Leilighed til at tage i Øiesyn.

Ørelandet.

Ved Gaarden Ophoug ligger en Kæmpehoug, 70 Alen i Diameter og 13 à 14 Alen i perpendiculair Høide. Denne kaldes Ophougen, og har sandsynlig givet Gaarden dens Navn.

Herfra og lige til Bjugnfjorden er hele Sletten fyldt med hedenske Begravelser, Offerhouge, Skibshouge og Kæmpekredse.

Tæt ved Ørelandets Kirke ligger ogsaa en Kæmpehoug af samme Dannelse, men vel saa stor som benævnte Ophoug.

Af den bekjendte Skjæggeshoug ved Østraad er nu snart Intet tilbage, da den er aldeles udgravet til Bunden, og Stenene, hvoraf den har været sammendynget, ligge i en Cirkel uden om den.

I Nærheden af denne Houg, som ligger paa en Klippe, findes en Anden, omtrent af samme Størrelse, henved 24 Alen i Diameter, som ogsaa er udgravet. Rundt-

omkring disse findes mange mindre Houge, især under Klippen ved Skjæggeshoug, hvor der findes 11 Stykker paa een Plet tæt ved hinanden.

Østeraad Gaard er, saaledes som den endnu findes, opført af Rigscantsler Ove Bjelke i Aarene 1655 og 1656.

Aarsagen til at han flyttede og opbyggede denne Gaard af Steen, skal være, at hans anden Frue, Regise Ovesdatter Sedde, bebreidede ham, at hendes Faders Kostald eller Fjøs var smukkere end Østeraads Herrestue.

Hendes Forfængelighed er altsaa Skyld i, at denne, efter sin Tids Smag, pragtfulde og kostbare Bygning, (der skal have medtaget en betydelig Deel af Bjelkes uhyre Formue) er bleven til.

Nogle Alen vestenfor nærværende Bygninger, hvor den gamle Gaard stod, lod Ove Bjelke opsætte en muret Piramyde af 12 Alens Høide og 6½ Alens Brede ved Foden, hvorpaa en graa Steenplade er indfattet med følgende Vaabener og Indskrift:

I. H. S.

Bjelkes Vaaben, (hvorover Bogstaverne S. I. B.) Brockenhusernes Vaaben (med Bogstaverne I. F. S. B.)

Qvi modo fert Cererem segetesque Ager vber opimas,
Ante tulit patriæ, nomine reqve patrem
Magnum Illum Alma parens trabium de gente Ioannem,
Qvi genuit tantas intua fulcra trabes,
Qvadragies qvinis qvi Cancellarius annis
Regius et regni Regia signa tulit.

Her bær den Sted nu Korn, som fordum haffuer baaren
Den dyre Rigens Mand af Herren sielf udkaaren
Jens Bjelcke, som i fem och fyrretiffue Aar
Met Landsens Fader, och to Kongers Cantzler waar.

Herunder findes anbragt Juels, Gebdes, Bjelkes og Lindenows Vaabener, og til Slutning:

Ovidius Bjelke charissimi patris filius primogenitus in officio successor posuit Anno M:DC:LXV.

Udenpaa Porten til Gaarden findes følgende Inscription og Vaabener, alt udhugget i Steen:

I. H. S.

Stirpem Servorum, serva Deus Alme, Tuorum.

Derunder:

a) Juels Vaaben (med Underskrift F. Maren Juel). b) Bjelkes Vaaben (Ofve Bjelke). Gebdes Vaaben (F. Regitse Gebde).

Rundt omkring Portens Aabning findes følgende Vaabener:

Bjelke. Brockenhus. Jul. Tot. Guldhorn. Gyldenløve. Lunge. Krabbe. Bild. Bing. Fleming. Romer. Gris. Rønnow. Friis. Rosenkrantz. Rønnow. Bølle. Glaab. Passow. Nilsen. Kane. Lunge. Seested. Lunge. Splid. Bjørn. Fleming. Kane. Strutz. Lunge og Tot, med Aarstallet 1656.

J bemeldte Port hænge tvende meget svære Reenshorn, indviklede i hinanden, hvorved er ophængt en liden Trætavle, hvorpaa læses følgende:

den 16d Sedtembr . . . dene Renskollen paa Tarven Ano 169.

Over Indgangen til Gaardens fornemste Værelser ere 13 Vaabener, drevne i Kobberplader, med hosføiede Bogstaver:

H. O. R. F. I. S. H. N. H. G. F. I. R. O. T. B. F. L. G. A. B.
Rosencrantz. Strubs: Gyldenløve. Rosencrantz. Bjelke. Gyldenløve. Bjelke.
F. M. T. I. B. F. S. B. H. M. I. O. B. F. R. G. Ann. o 1655.
Tot. Bjelke. Brockenhus. Jul. Bjelke. Gebde.

Ovenover disse Vaabener findes ogsaa i Kobber:

Ιησυς Χριςος
Χθες και σημερον
ὁ αυτος
και εις τες αιωνας.

Over den indre Dør findes ogsaa følgende Inscription ved Juls, Bjelkes og Geddes Vaabener:

Hoc ædificium adjuvante Deo
Posteritati conservandum reliqvit
Ovidius Bjelke.

I Herrestuen er Gulvet af Egeplanker med Trænagler i, Dørene ligeledes af Eeg, meget smukt udarbeidede. Paa hver af dem sees de Bjelkers og Totters Vaaben med disse Bogstaver: A B. M T.*) Her er ogsaa en Camin omlagt med poleret sort Marmor, og tvende smukke italienske Marmorpillarer.

Midt paa Hovedbygningen er opført en temmelig høi Taarnfod, hvorpaa er sat et smukt Taarn, hvori endnu hænge tvende Klokker. Kjelderen i Taarnfoden, som kun er 6 Alen i Firkant, har været indrettet til Fængsel; her skal en Pige i Ove Bjelkes Tid, ved den svage Lysning gjennem et Hul paa Døren, have udsyet et Tørklæde, som endnu er til Skue, og derved befriet sig fra sit Fængsel. En Smed skal ogsaa have befriet sig, ved at arbeide det Jerngitter, som endnu staaer for Trappen til Hovedbygningen.

Fra Porten, som er stærk grundmuret, gaae Værelser paa begge Sider af den underste Gaard.

*) Betyder Aage Bjelke og Margreta Tott, Cantsler Jens Bjelkes Forældre.

M

Paa Svalerne deromkring sees paa den ene Side de fem kloge, og paa den anden Side de fem daarlige Jomfruer, foruden nogle andre Statuer, saasom Moses, Aron &c.; altsammen hugget af Træ.

Kirken, eller Capellet, som er ligeunder Herrestuen, er liden, men smuk, og prydet med endeel gode Malerier, som forestille: Christi Fødsel og Daab, Opstandelse, Himmelfart, Dommen, Nadveren, o. a. f.

Indenfor Kirken er Begravelsen, en stærk og massiv Tøndehvælning. Her findes Ove Bjelkes og hans trende Fruers Ligkister, alle betrukne med Sort, og paa hvert Søm findes enten Bjelkes eller een af hans Fruers Vaaben, som ogsaa ere anbragte i Vævningen af de omkring Kisterne hængende Fryntser.

Paa Ove Bjelkes Kiste findes følgende indgravet i en Kobberplade:

Her huiler udi Herren hans Kongelige Mayestetis til Danmarch oc Norge höybetroede Geheimeraad, Ridder, Norges Rigis Canceller, Assessor in Collegio Status oc den höyeste Ret — Stigtsamptmand ofver Trundhjems Ampt, den höyædele oc velborne Herre Herr Offue Bjelke til Österaad, föd udi Trundhjem Anno MDCXI. den XXVI Octbr. af höy adelige Foreldre — Hans Exelence Hurre Fader salig welb: Iens Bjelke til Österaad Norgis Rigis Canceler udi XL Aar — Hans Fru Moder sal: welbr; Fru Sophia Brochenhus — Hand hafuer 3de stormæctige höyborne Dannekonninger udi mange Charger beviist sin troe Tjeniste — Af Konning Christian den IV höyloflig Ihukommelse Ao. M. D. CXXXVI beskicked Kongl: Majes: Secretair udi det danske Cancellie Ao. MDCXL — Af höybemeldte Kongl: Majs: allernaadigst forlent med Nordlands Ampt, siden ved Reens oc Backe Klosters Lehne Anno M.D.CXLVIII: af Konning Friderich den III höysalig hukommelse, er hand allernaadigst forlent med Bergenhuus Lehn — Anno MDC...

Af höybemeldte Kongl: Maj: naadigst forordnet at uere Norges Rigis Canceller oc Kongl: Maj: höy uise Raad Annó MDCLXVI — Er anbetroet at uere Stigts amptmand ofuer Trundhjems Ampt Anno MDCLXXIII — Er af Stormæctigste Koning Christian d: V allernaadigst honoreret med Ridder Orden — Udi eet meget kjerligt Echteskab hafuer hand lefuet med trende höyædele welborne Fruer.

Anno MDCXLIII kom udi Echteskab med salig welbyrdig Frue Maren Juel, som födde hannem een Dotter welb: Idde Sophie Bjelke — Anno MDCXLVII blef hand copuleret med salig welbr: Frue Regitze Gedde oc med hende auflede tuende Döttre welbr: Maren Bjelke oc welb: Dorothea Bjelke — Anno MDCLX blef hand samenuiet med welb: Frue Helvig Lindenou — Omsider er den höyædel Herre udi Trundhjem saligen udi Herren hensofuit Anno MDCLXXIV den XXIX Marti udi hans Alders LXIII Aar — Gud forlene hannem med alle udualde en glædelig Opstandelse paa Dommens Dag for Jesu Christi Skyld.

Den Døde til den Leuende.

I Trundhjem er jeg fød, Gud der min' Øyn' oplucte
I Trundhjem er jeg død, Gud der mit Lius udslucte
Mit Fødselsted mig iscfold Dødsskaal monne recke
Men Gud skal mig igien til euig Glæd' opuecke
Mit Lefnits Dage hafr jeg udi Gud fremdraget
Min Troskab hafuer Konger tre saauel behaget
At de mig udi Ærestand uel opsatte
Men høyere udi Himmelen mig Gud opbracte
For Lif der Lif jeg fick det euig for det korte
Gud fylder hisset og i Uerden huad mon skorte
Mit Legem uar af Jord, til Jorden skal det blifue
Men Sjelen kom fra Gud, hos Gud mon euig lefue.
I Glæden tusindfold lig Skinnet Sol hin klare
I Himlens Pallats blandt hellig Engle Skare.

Paa hans første Frues Kiste:

Her hviler udi Herren ærlig oc welbyrdig Frue Maren Iuel til Wosborg Ofve Bjelkis til Østeraad, som war salig welb: Iens Iuels til Kjeldgaard, Danmarckis Rigs-Raad, Statholder i Norge oc Hofvitsdsmand paa Agershus den 23de May 1621 — lefvet i Egteskab med sin Hosbond christeligen oc kjerligen 43 Uger og 4 Dager oc efter ad Gud hende med en liden Datter Ide Sophia Bjelke kaldet hafde begafuet hensof i Herren i Christiania den 7 Dag udi hendes Barselseng, som var den 17 Aprilis 1644. i hendis Alders 33 Aar ringer XXXVI Dage — Hendis Sjel er i Guds-Haand oc Hinde rörer ingen Smerte.

Paa hans anden Frues Kiste:

Salig Fru Rigits Gedde, som var dydefuld
Gudfrygtig, husradig och megit wennehuld
Huiler hos Gud den Glæde ingen misunder
Savnis dog nu hos mange Wenner omstunder
Som for hindis Død haffuer største Condolenz
Paa Egersembs Kongsgaard *) i Norgis Land fød war
Den sjuff oc tiffuende Septembris i det Aar
It tusind sex hundrede ni och tiffue
Fra Christi Fødsel, hos ham hun salig bliffue
Hendis Fader Herr Offue Gedde nefnes skal
Til Tomrup, Ridder Raad och Rigens Admiral
Welbyrdig Fru Dorthe Urne Moder kjær
Leffuer i største Sorg med mange Wenner fler
Hindis Mand er Offue Bjelke til Østeraad
Med efterladte Børn leffuer i Sorg og Graad
Herren som gaff tog, skal han allentid prise
Hinde gaff salig Affsched og euig Lise
It kjerligt Egtskab nesten leffuet thi Aar
Sjuf och tiffue Aar lit mer hindis Livstid war
Der hun allene paa Gud satte Haab och Trøst
Paa Bergenhus bleff hun fra Elende forløst
Befalte der i fast Troe Sjælen i Guds Haand
Som dend i Frelseren Christo antog forsand
Den første Marty det saa aarle schid war
Da ved tusind sex hundred sjuff och femti Aar
Nu leffer hun hos Gud i euig Huile och Ro
Huor wi ønsker i fast Borgerskab at boe
Det bede vi for Christi Skyld allesammen
At Gud os vil giffue naadeligen Amen.

actum Bergenhus d: 12te Marti ano Christi 1657
Offue Bjelke.

---

*) d. e. Sems Gaard paa Eger, hvormed hendes Fader Hr. Ove Gedde var forlehnet.

Paa hans tredie Frues Kiste:

Her hviler dend höyædle og welbaarne Frue Fru Hedevig Lindenow som var S. herr Hendrich Lindenow til Övids Closter Ridter K. M. Stiftamptmand i Fyen og S. Vlefelds Datter, föd paa Övids Closter anden Paaskedag Aar MDCXXXV og var S. Her Offue Bjelkis til Österaad, Ridder K. M. Geheime Etats og Justitsraad — Norgis Rigis Canceller og Amptmand paa Trundhjem hans tredie Frue, og stod hindis Bröllup udi Kjöbenhavn dend XXIX Novbr. Aar MDCLX, som i Trundhjem salig hensoff i Herren dend X April Aar M.DCLXXVIII. Gud give hende en ærefuld Opstandelse fra de Döde.

Graf Schrift.

Her hviler Lindenow nedstred udi sin Aske
Som paa Guds store Dag i Engle Skik skal brakke
I hendes ædle Skjold stoed Herrens Frygt og Dyd
Des venter hindes Stof at see sin Gud i Fryd.

Endnu staaer i dette Gravsted Søren Dass — Cancelliraad og Herre til Østeraad, som var fød i Nordland 1684 og døde paa Østeraad 1757.

Stadsbygden.

Ved Gaarden Fenstad, omtrent 500 Alen i S. V. fra Stadsbygdens Hovedkirke, ligger en Klippe, som kaldes Thorshoug, hvor Slottet Thorbjorg, som omtales i J. Rami Norske Kongers Historie, Sid. 2 og 3, efter Sigende skal have ligget, men hvortil aldeles intet Spor mere findes. Under bemeldte Klippe, mod Søen, findes trende cirkelrunde Steendysser, af omtrent 16 Alens Diameter. Ved selve Gaarden Fenstad og i dens Tomt findes tvende, og paa Præstegaarden, samt de andre Nabogaardes Grund, sees mange Kæmpehouge, hvoraf een ved Gaarden Lein, omtrent ½ Miil fra Thorshoug, er den største.

No. 28.

Reine Kloster, der har bestaaet af en yngre Bygning, tilføiet en ældre, som endnu tydelig kan sees paa Ruinerne, stadfæster hvad J. Ramus beretter i sin Norriges Beskrivelse, Sid. 187: "at paa Reine*), 1 Miil indenfor Østeraad, stod et Slot i Harald Haarfagers Tid, som siden af Hertug Skule blev givet til et Nonnekloster, hvortil han lod bygge en skjøn Steenkirke."

Den østre Deel af Klosteret, *A*, sees tydelig at have været en Bygning for sig selv, og er sandsynlig opført paa samme Sted, hvor det omtalte Slot stod i Harald Haarfagers Tid**), af Jarlen Sigurd Halvorsen, eller hans Formand paa Reine, da Bygningsmaaden (fra Trondhjems Domkirke af at skjønne) stemmer med denne Alder, nemlig Slutningen af det 11te eller Begyndelsen af det 12te Aarhundrede.

Dens Længde er indvendig, fra Syd til Nord $37\frac{1}{8}$, Breden $10\frac{1}{8}$ og Murens Tykkelse næsten overalt 2 Alen.

Paa den østre Side er en Taarnfod, *c*, hvortil Opgangen har været indenfor Døren, *d*, ved *g*, hvor der endnu findes nogle Trin tilbage af en Vindeltrappe.

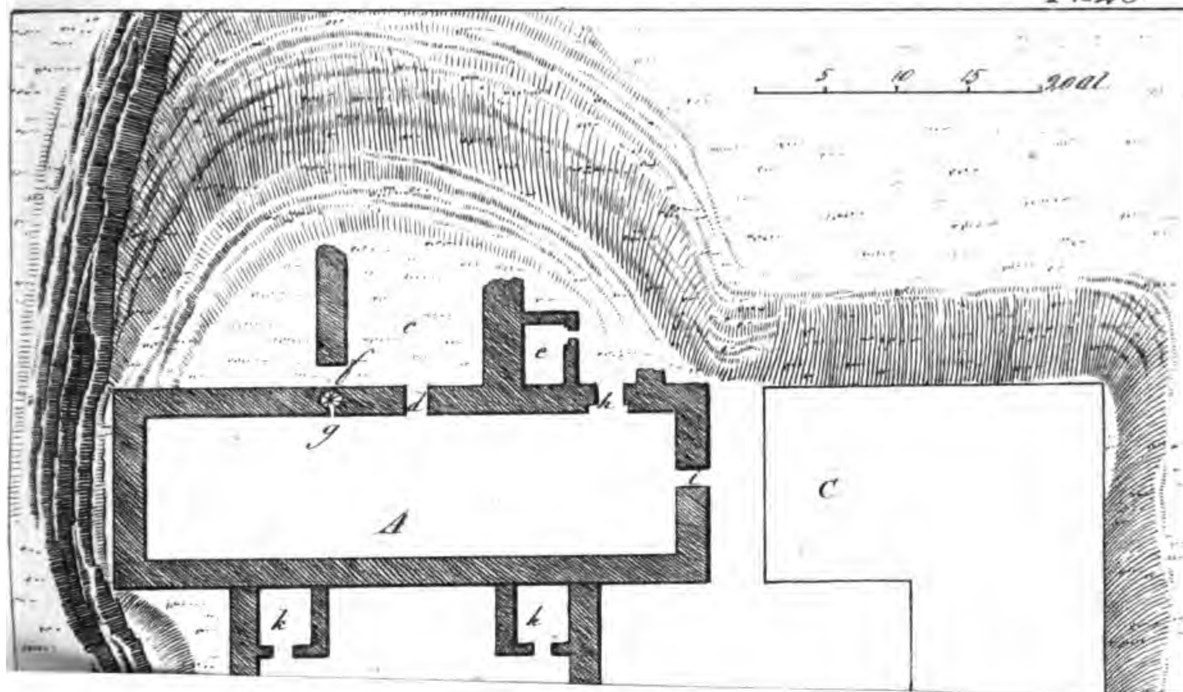
Ved søndre Side af bemeldte Taarnfod er et lidet Afslukke, 5 Alen langt, og 3 Alen bredt, med en $4\frac{3}{4}$ Alens høi Tøndehvælving over. Paa dets søndre Side er en smal Dør, og mod Øst har det havt et Vindue.

---

*) Bing har, i sin Norges Beskrivelse Sid. 645, taget Feil af Gaarden Reine i Ritzens Annex, og Reine i Stadsbygdens Hovedsogn. Paa den sidste har vel ogsaa boet anselige Mænd, da derved have staaet tvende Bautastene, som for nogle Aar siden ere bortførte.

**) Dette Slot har formodentlig været af Træ, og er det da høist rimeligt, at det i Slutningen af det 11te Aarhundrede, eller noget sildigere, var forfaldent, og maatte opbygges igjen, i den Tids Smag.

N:28

Et lignende Afslutte har formodentlig ogsaa været anbragt paa Taarnfodens nordre Side, hvortil Indgangen synes at have været gjennem *f*.

Indgangen, *h*, er omtrent 4 Alen høi, med en næsten rund, saare ubetydelig spidset Bue over, der udvendig er prydet med en lav piramydalsk udhuggen Liste imellem tvende glatte Lister, og indvendig med en Pillar paa hver Side. Indgangen, *i*, er 4½ Alen høi med en aldeles rund Bue over, der udvendig er prydet med tvende piramydalske Udhugninger, med tvende ophøiede Lister ved hver af dem, og i Midten ere disse adskilte ved en flad Hovedliste. Paa Siderne er den forsynet med fire Pillarer (tvende paa hver) med runde listede Hoveder.

Rundtomkring den hele Bygning, som er opført af hugne Graastene, er et Fodstykke eller en Ramme af Grøtstene ved Jorden.

Den vestre Deel af Klosteret *B*, som uden Tvivl er den Steenkirke, Hertug Skule tilbyggede Slottet, da han gav det til et Nonnekloster, er indvendig 32¾ Alen lang og 22 Alen bred, med tvende Capeller, *kk*, hvorimellem Alteret har staaet, og hvor der sandsynlig har været en Dør anbragt til *A*, men som ikke mere sees, da Ruinen paa dette Sted er nedstyrtet.

Indgangen, *b*, er 6 Alen høi, med en meget spids Bue over, prydet udvendig med en huul og temmelig høi piramydalsk Udhugning, mellem tvende glatte og tvende indhulede Lister.

Den vestre Gavl, hvorpaa denne Indgang er anbragt, staaer ene tilbage af Kirken, da saavel den nordre som søndre Side deraf indtil Fundamentet er bortført.

Cellerne *C* have ligget i en Firkant paa Klosterets søndre Side, hvor nu Gaardens Huse staae. Her findes endnu Klosterbrønden, *m*, nedhugget i Klippen, og

under Gaardens Hovedbygning er ogsaa en Kjelder tilbage, (af stærk Muur med en massiv Tøndehvælving over), som endnu benyttes.

Udenfor en af Dørene til Ritsens Kirke, 2 à 300 Alen i Øst fra Klosteret, staae endnu tvende Stolper af Furrutræ, hvorpaa er indskaaret endeel sammenslyngede Drager og Slanger. Disse ere formodentlig tagne fra Slottet eller Klosterkirken.

Paa Kirkegaarden, nogle Alen østenfor Choret, findes Rudera af en Muur, der har været omtrent 30 Alen lang fra Syd mod Nord.

Endnu forvares, efter Klosteret, paa Gaarden Reine (almindelig kaldet Reins-Klosteret) Laaget af et Røgelsekar, støbt af Messingmalm, som forestiller et Taarn paa en ottekantet Kuppel, paa dets Klokkehuus.

Reine Kloster er først ruineret efter Reformationen. Kirken blev endnu benyttet i Begyndelsen af det 17de Aarhundrede; men da man fandt den for kostbar at holde vedlige, blev den overladt til Ødelæggelse, og nærværende Trækirke opført istedet.

Paa en Rude i Stadsbygdens Hovedkirke findes Hans Jørgensen Bulls Navn indbrændt 1660, og ovenover dette hans Vaaben, som er tvende forslagte Træstammer (Buller) med trende afhugne Grene i den øverste Ende, hvorpaa nogle Blade sees, i hvidt Feldt, og paa Hjelmen en Guldlillie.

Paa et Portrait i samme Kirke findes:

ætatis 75 — Anno 1660. — obiit. Anno 1665.

Af Herrens Velsignelse forvist
Har denne Bul faaet Rod og Qvist
Fremvoxen nu med Normands Frugt
Som end grønnis og blomstris smukt
Indtil det Træ med Rod tillig
Fuldkommelig blomstris i Guds-Rig.

Herved findes ogsaa et Vaaben, som er meget afvigende fra det ovenanførte, nemlig: en brun horizontal liggende Bulle i grønt Felt, og, istedetfor Hjelm ovenpaa, findes en opretstaaende Green med fire grønne Blade paa hver Side.

Paa et andet Portrait findes følgende:

Tibi vivo moriar tibi Chriſte redemptor.
ætatis LIX — Anno Christi 1683.

Herunder findes ogsaa Bullernes Vaaben.

Paa et tredie Portrait uden Vaaben og Navn sees:

Mit Liv far hastig bort
Mit Ansigt bliver gjemt
Gudhuus jeg tjener kort
En Tid af Gud bestemt.
nat: 1670: den: 24 Mai — denat: 1720 — 23de Mai.

I Præstegaarden findes trende Portraiter, hvoraf det Ene forestiller en civil Mand, med sort Kappe, Manskjetter, sorte Strømper, og Skoe med røde Hæle. Hans Vaaben er en Guld-Pelican i blaat Feldt.

Under det Andet sees følgende:

M: Hans Samuelsön natus 1595: denatus: 1647 . . . . 1657 — E. F.

Og under det Tredie:

H: Otte Hansön natus 16 — 1657.

Bynæsset.

Hovedkirken i dette Præstegjeld, ved Gaarden Stene, er ikke, som Bing beretter i hans Norges Beskrivelse, Sid. 75, af Træ, men tvertimod en meget gammel Steenbygning, med hugne Grotsteens Hjørner og et smukt Fodstykke rundt omkring den, af samme Slags Steen. Dens Længde er 24 og Breden 16 Alen. Choret er 12 Alen langt og 9 Alen bredt; omkring Dørene findes indhuggede Zirater.

I bemeldte Kirke findes tvende Præste-Portraiter fra 1664; samt Johan Crantz's, som kom til Kaldet 1702 og døde 1752.*)

No. 29. — *a.*

Østenfor Choret ligger en hvid Marmorsteen, 2½ Alen lang, 1 Alen i den brede og ⅜ Alen i den smale Ende.

I den øverste Afdeling ovenpaa sees Maria med Barnet i den venstre, og et lidet Scepter i den høire Haand. I den nederste Afdeling sees en Menneske-Figur i en bedende Stilling med oprakte Hænder.

Omkring i Kanterne findes en halv udslettet Munke-Inscription.

Udi Bunden af Døbefadet i Bynæssets Kirke sees en Ridder i Kamp med en Drage. Munke-Inscriptionen omkring i Kanterne synes at være:

† vtute, v..s.. E.lecte) v:tute v: Mr. (6 Gange gjentagen)

som Pastor Mørch forklarer saaledes:

Virtute Virginis Electæ: Virtute Mariæ: Virginis —

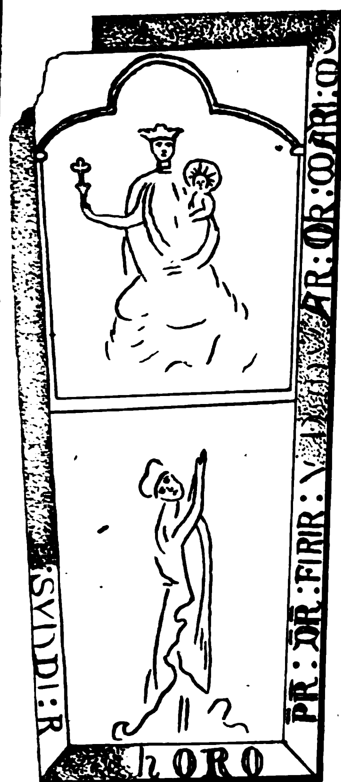
formodentlig er herved meent, at den Ridder Sanct Jørgens Seier over Dragen blev udført ved Jomfru Mariæ Kraft.

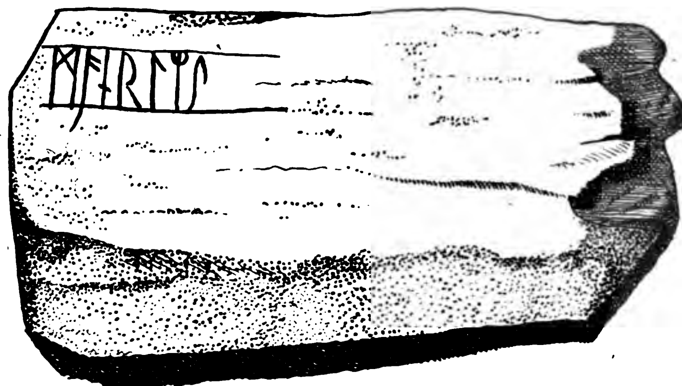
*) Efter Gerh. Treschows Jubellærere, S. 232, blev han Præst her 1701 og døde 1751, den 29 Dec.

N:29

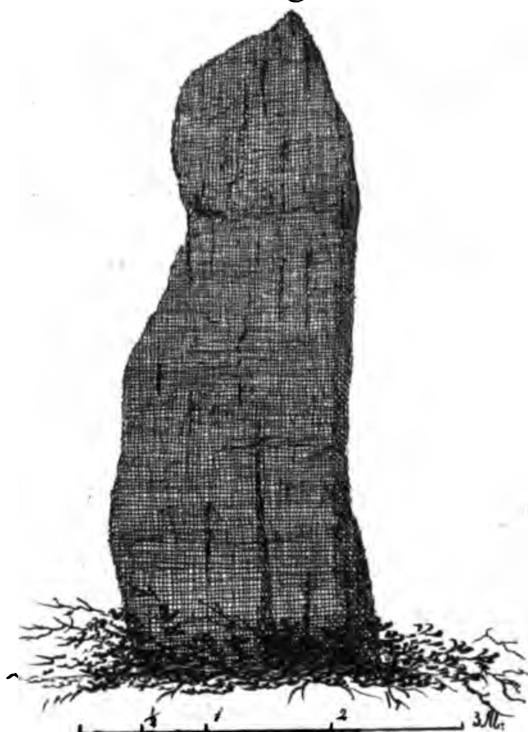
a

b

c

Paa Toppen af en keglebannet Klippe, som danner en Odde udenfor Bynæssets Kirke, har tilforn været en mineralsk Kilde, der skal være stoppet af de Svenske 1718.

Aabningen, eller Kummen, som nu staaer fuld af Regnvand, er 7½ Alen i Firkant, og ujævn i Bunden. Dens største Dybde er 3 Alen.

Melhuus.

Paa Sletten mellem Melhuus-Gaardene og Eggen har været en betydelig Mængde Kæmpehouge, som nu næsten ere ukjendelige, da de for det meste ligge i dyrket Jord, og ere saaledes ved Pløining udjævnede. Paa Lodbækkens venstre Bred, ikke langt fra Melhuus Gaard, ligger kun een Houg, som har været meget stor, men er nu indtil Halvparten udgravet.

Udi een af de førstnævnte Houge, tæt ved Kongeveien, hvilken blev udgravet 1815, blev fundet det indvendige Haandgreb af et Skjold, som var af Kobber, meget stærkt forgyldt, og prydet med adskillige Indgravninger, som forestillede en Mængde sammenslyngede Drager og Slanger.

Hvor disse Houge findes, skal efter gamle Sagn et Slag være leveret mellem Kongen af Guldalen og en anden Konge, der kom søndenfra og undertvang alle de andre Konger.

Dersom dette Sagn er troværdigt, saa kan denne Konge fra Syden ikke være nogen anden end Harald Haarfager, der slog tvende Konger i Guldalen. See Rami Norske Kongers Historie, Sid. 84.

Den Dal, hvorigjennem Lodbækken løber fra Vats eller Vasefjeld forbi Melhuus Kirke, skal være den forhen kaldte Jarlsdal, hvor Hakon Jarl skjulede sig, da han af Orm Lyrje blev dreven bort fra Melhuus. (See Rami N. K. H. Sid. 115.)

Ved Romul eller Rimol findes slet intet tilbage af det Gamle. En Kampehoug, som nu aldeles er jævnet, skal for 70 til 80 Aar siden have ligget tæt ved Gaardens Huse, hvori Hakon Jarls brændte Legeme, efter gamle Sagn, har været gjemt.

Ved de bekjendte Gaarde, Gimse og Skjerdingstad, findes heller intet fra Oldtiden tilbage.

Nord paa det mellem Melhuus og Klæbo liggende Vasefjeld, har været en mineralsk Kilde, hvorhen Krøblinge og Syge søgte i Hobetal.

Før Reformationen har derved staaet et Træ-Capel, som kaldtes St. Evens, hvorved Præsten i Melhuus trende Gange om Aaret forrettede Tjeneste. Endnu i 1718, da Bønderne flygtede til Fjelds for de i Bygden indfaldte Svenske, fandtes Fundamentet, nogle malede Bræder, og endeel Krykker efter bemeldte Capel. Nu derimod findes aldeles intet deraf tilbage, saa man ikke engang kan bestemme Stedet, hvor det har staaet.

Hos Gaardmand Israel Melhuus forvares et stort Drikkehorn, som fra umindelige Tider har gaaet i Arv i hans Slægt. Foruden trende Krystalstene, som ere indfattede derpaa, er det ogsaa forsynet med Messingbeslag, hvorpaa følgende Vers er indgravet:

Hvo som lyster med mig at tude
Heller mig sube vil ud i schienk
Han kommer snart til at lude
Ja falde flux i Bænk

Jeg er dannet langt her tilforn
De fleste kaldte mig et gamelt Urnölhorn

Jeg længe har ligget i Stövet — og stor Foragt
Og var jeg vel bedröved — over min usle og renge Pragt
Nu jeg med stærke Födder paa Bordet stande kan
Skjenket med Öl og Viin den röde, for mangen ærlig Mand.

Det første Vers har staaet paa bestandig, men de tvende Sidste ere tilføiede for omtrent 80 Aar siden, da det blev forsynet med Fødder og nogle nye Beslag. Omkring Randen er indgravet Eierens Navn med Runer Ao. 1777.

Paa en Trætavle i Melhuus Kirke findes følgende Portraiter og Vers:

Hr. Anders Mogensøn.

Gud mig hid fra Tromsen sendte
Hvor jeg paa det elfte Aar
Sjuf oc tiuffue jeg her tjente
Herrens Menighed oc Faar
Dermed jeg mit Løb fuldendte
Stridet vel i Verden her
Til Himmelen Gud mig løb hendte
Retfærdigheds Crone bær.

Her Michel Melchjorson.

Herren det saa mon befalde
Min Værfader mig hidkalde
Men ickon paa niende Aar
Menighedens Hyrde var
Svaghed stor med Væ og Smerte
Som klæmte mit arme Hjerte
Har nu Gud omvendt til Dantz
Prydet mig med Ærens Krantz.

Herr Oluf Mentzon — pict 1666 — ætat — 50.

Min naadig Gud og Konge kjær
Min Sag antog og endte
Indsatte mig efter Begjær
Og bøyet de mig trængte
Jeg Herrens Tjener blifue skal
Oc hannem her betjende:
Mens hisset staae blandt Helgens Tal
Med Palmer udi Hende.

Foruden disse findes ogsaa P. Mentzson, fød i Trondhjem 1646, og Christen Henricsen Lüster, som var Præst paa Flaaden under Vice-Admiral Tordenskjold.

Paa en Tavle bag Alteret findes en gammel Præst afmalet, hvorved følgende sees:

minesterii XI. ætatis XXXVII.

Klæbo.

No. 29. — *b.*

Ved Gaarden Vest Tanem findes ved Foden af et høit Bjerg adskillige Kæmpehouge. Tvende af disse lod Eieren af Gaarden opkaste 1813, og fandt i den ene, som var 14 à 16 Alen i Diameter, et Spyd og en Metal-Urne, i den østre Ende deraf, og omtrent i Midten, en halvanden Alens lang og ujævn Graasteen, hvorpaa var indhugget, som Tegningen viser. (See Professor F. Magnusens Bemærkning ved No. 10, Sid. 45.)

Udi den anden Houg, som var noget mindre, fandtes en muret Grav, hvori var endeel Aske og brændte Been.

Mellem Gaardene Thorgaard og Qvenild i Tiller Annex, som ligge paa den høieste Ryg imellem Gulen og Nid-Elven, gaaer en ophøiet Vei, der er sammenlagt med Kampestene og Flodsand. Dens Høide over Sletten er endnu 1 Alen, og dens hele Længde synes at have været 800 til 1000 Alen. Paa begge Sider af den findes Rødder af Træer, hvormed den har været beplantet, og den hele Slette paa begge Sider af den, mellem bemeldte Gaarde, er fyldt med større og mindre Kæmpehouge, hvori der er fundet baade Vaaben og Offer-Instrumenter.

Tæt ved Husene paa Thorgaard sees adskillige Figurer i Jorden, ligesom overgroede Tomter af Bygninger. En af disse, som er en stor ophøiet Firkant, kaldes endnu Kirkegaarden. Her har formodentlig, efter Christendommens Indførelse, staaet en Kirke.

Sandsynlig har dette mærkværdige Sted Navn af den Nordiske Thor, for hvem her synes at have været Offringer.

Den af Schøning i hans Reise gjennem en Deel af Norge, Aar 1773, 74 og 75, Sid. 22, nævnte Ellehoug, som jeg ogsaa har hørt kalde Selshougen (maaske Sjuls- eller Sigurds-Houg), er endnu i Behold ved Gaarden lille Ugla, i Kløbo Hoved-Sogn.

Sælbo.

Ved Gaarden Lovenya eller Loveen, i Tydals Anner, findes paa en stor Slette midt i Granskoven nogle meget lave, runde Kæmpehouge, der alle ere forsynede med en Fordybning eller Grav rundt omkring Foden. I een af disse fandtes for nogle Aar siden trende Pile og et stort Sværd, der endnu var saa lidt fortæret, at man kunde bøie Odden mod Fæstet, uden at det sprang.

Pilene vare af Staal, med en brunagtig Skorpe eller Glasur, og saa godt hærdet at Jorden ingen Skade har voldet dem.

Naar jeg undtager Sælbo Kirke, som af Schøning er beskreven, saa findes der igjennem hele Sælbo, saavidt jeg veed, ingen Oldminder mere.

Schøning beretter, at den besværlige Vei til Sælbo har været Aarsag i, at man i Trondhjem kalder en Barselfærd Sælboreise; men jeg har hørt, at den egentlige Aarsag hertil skal være en besvangret adelig Jomfru, paa Trondhjems Kongsgaard, som reiste til det afsides liggende Sælbo, for der ubemærket at kunne føde, og siden for at skose Hendes Velbyrdighed, der i denne Post skal have været meget streng mod Andre, var man saa uartig at kalde enhver Barselfærd Sælboreise.

Paa Græsli i Tydalen bekom jeg tvende halvudslettede Pergamentsbreve, som i Efterstaaende, saavidt de endnu kunde læses, ere copierede:

a.

"Tilkännass iàl Olaff Thorgardss: mS. thesso mino opna Breffue at iak haffu solt beskedheligom Mane Iwaar Ionss. eina ...x leigha i Gruslüde liggadhe i thydal i sàlbo soky fryth oc fràlst for hvarion mane fraa màk oc minom arvighom oc undhr Iwar oc hass àrwingha til àwdheligha... gh haffu oc foràff .... iwar|bethalat màk nustha pànigh oc màsta so iwáar kaup kom thil ilhmeira bein sjungh oc witiusburdt pe-

nigha thesse åpthrskrffna godha man for . . . agle ins sine for tilla breff är swa eitha Amundh Osteinss em. . . . . jonss som skrffwar war aaro åpthr guds byrdh thusåndhe fyr hundrat uppa thsuvendhe laugurdåghen naåst fyr paalsmåsso åptyr jolon."

b.

Allom dåne mönom som thess breff se aller hora luser ick botolff Gunndss ath ick haffu uplathyth frelsathss solth juarsons so mykyn jordh, jordapartha som myn hustru Mildrydh Mauno Dott: otthe i augardy i Grysligh . . allom theym luthüm lüwüdu som the til ligge och ligget hafu fra somo var for-de jüos gamalt odel for XL marck norske udan mik ock myno epthrkomande och for de juor . . . jons og hans erffunsum och epthrkomande och haffu jak fra de botolff jundss anamdh och upborth t tessa XL marck halfuan penigh och hålan opt nyne sada . . . . alnöye som oss bodom tykk vel vara dom som lånsmånen nåpdhe oss til at höra uppo um . . . . vara beste och thes meyra vitne och vissa och vithnesbürdh um thes kauph och frelsm tha bedde ick botolf Gunderson goda vissa dane man's . . . for thss breff medan ick ej falu insigla haffu som er . . . . h . . nils hakons . . . i sælabu . . . ffyn siursdss. Guttorm thorgrss: Guthorm Olaffss. thore . . . . linghss . . . . jonss i ladh och war thss breff stadfesth och srefnadt i trondeum — St ämbrosii dagh anno dej: m. c d l xxviii.

Af det Første, *a*, sees: at Olaf Thorgersen har solgt en Deel af Græslie til Iver Jonsøn, og at dette Skjøde var underskrevet af Amund Østensen og Embrigt Jonsen paa den syvende Løverdag før Povls-Messen, Aar 1400.

Af det Andet, *b*, som er underskrevet af Nils Hakonssøn . . i Sælbo, (Thor)-ffyn Sigurdsen, Guttorm Thorgersen, Guttorm Oluffsen, Thore Ellingson og . . . Jonsøn (paa Lhade) i Throndhjem St. Ambrosii Dag 1478, sees ogsaa, at en Part af Græslie er solgt af Bottolf Gundersen for 40 Mark.

Foruden disse, som vare af Skind, saae jeg ogsaa fire Stykker af Papir, omtrent af samme Indhold, hvoraf det Ene var udstædt Sct. Agatha dagh anno dei: M. C. D. X. L. xxxiii, og et af de Andre paa vii dagh i Juli Aar epthir Christi Födsel M. D. L. xxxviii.

Røraas Præstegjeld gaaer jeg aldeles forbi, da der intet mere findes, end hvad af Schøning forhen er beskreven.

I Holtaalens Præstegjeld har jeg heller ikke fundet andet end det Schøning anfører, kun maae jeg anmærke, at Capitaine Randulf, som beboede Sindsager Gaard for omtrent 36 Aar tilbage, fandt udi een af Kæmpehøugene ved den, i ovennævnte Schønings Reise afbildede Bautasteen, en Hestesko med Ringe i, en svær Jernlænke, en Spore, et Sværd og et Spyd.

Omtrent 5 Alen fra bemeldte Bautasteen har tilforn staaet en Mindre, som nu er borte. I Mellemrummet mellem disse fandt ogsaa Capitain Randulf en firkantet Steenhelle, 4 Alen lang og $\frac{5}{4}$ Alen bred, som dækkede en muret Grav, hvori nogle Leer-Urner vare nedsatte.

Storen.

No. 29. — *c.*

Paa Brinken af en gammel Elvmæl, tæt ved Gaarden Bones, findes en Bautasteen, $5\frac{1}{2}$ Alen høi og nedentil 2 Alen bred. Nogle Alen fra denne har staaet en Anden, noget mindre, som for nogle Aar siden er omgraven, og benyttet til Bygningerne paa Gaarden.

Begge disse Stene findes vel aftegnede i Schønings Reise gjennem denne Egn, men da de ikke ere accurate, saa har jeg troet det rigtigt her at levere en Tegning over den, som endnu staaer tilbage.

En 90 Aar gammel Bonde i Rennebo, hvis Forældre havde boet i Nærheden af Bonæs, fortalte mig, Aar 1811, at hans 96 Aars gamle Farfader havde af sin ligesaa gamle Fader lært at synge en Vise (et Qvad) om Ormen og Solen, som vare begravne under de nævnte Bautastene ved Bonæs. Poesien og Musiken eller Tonen, som han kaldte det, havde han glemt, men af Indholden fortalte denne af Alderdom sløvede og svækkede Mand, nogenledes sammenhængende, følgende:

"Ormen var fæstet (forlovet) med Solen, en fager Møe, (hvis Fader var Smed og boede paa Lunde) som en mægtig Mand vilde berøve ham. Denne forsøgte først at vinde hende ved kostbare Gaver og store Løfter til hendes Brudgom, og da dette ikke hjalp, vilde han tage hende med Vold; Ormen, som fornam dette, samlede sine Venner, som vare hele Dalens Indbyggere, saasom han var afholdt af Enhver, og jog ham ud af Sengen den Dag, eller Morgen, han vilde bortføre Solen, og drev ham til Jarlsdalen i Melhuus, hvor han gjemte sig, og fik Leilighed til om Natten at flygte til Throndhjem. Men da denne mægtige Mand siden blev dræbt paa Rimol, saa drog Ormen derhen og begrov ham paa den brugelige Maade, da han vel hadede hans Fremfærd mod Solen, men ærede ham tillige som en dygtig Kæmpe.

Derefter blev Ormen tilbuden af en Konge, som afskaffede Hedendommet, at blive Hofmand, som han ei vilde være, men flyttede til Bonæs, hvor han og Solen døde paa samme Dag, begge 100 Aar gamle, og bleve der af deres Børnebørn, som Alle vare Kæmper, begravne."

Efter dette Sagn ere Bautastenene ved Bonæs opreiste over den i Hakon Jarls Tid saa bekjendte Orm Lyrje, hvis Hustru var Lunde-Solen, eller den vakkre Gudrun Berg, (Thors Datter paa Lunde i Hornig Annex), som Jarlen var forelsket

vilde bortføre, hvorved han paadrog sig det Had af Bønderne, som meget bidrog til hans sørgelige Endeligt.

Tæt ved Lunde ligger Gaarden Løhre, som uden Tvivl er det gamle Lyrje, hvor Orm maa være født og hvoraf han maae have taget sit Tilnavn.

Næsten overalt igjennem Størens Hovedsogn og Horrig Annex findes Kæmpe-houge, hvori Tid efter anden er opgravet Sværde, Spyde, o. a. m.

Annexet Budalens første Beboer skal have været en Kæmpe ved Navn Ketil, hvis Bolig var ved Bua Elv under Fjeldet Hoikittiln, som synes af ham at have Navn. Denne Ketil, som levede i Selskab med tvende Andre, forlod igjen Buda-len, og byggede ved Orkel-Elven i Rennebo, hvor der endnu findes en Stue efter ham, paa Gaarden Uff, der kun er opført af 3 eller 4 Stokke i Høiden.

Sagnet siger: at gamle Ketil bar sig ihjel paa en 20 Alen lang og 2 Alen tyk Furu, som han fældede langt borte i Skoven og vilde paa sine Skuldre slæbe hjem.

Af de gamle Træbygninger seer man, at den nu brugelige Omlægning af Stok-kene, saaledes at den Enes Rodende følger den Andens Top eller Smalende, ikke kjendtes for 2 à 300 Aar tilbage; derimod gjordes enhver Stok til en fuldkommen Cylinder, ved at den blev tilhuggen igjennem en Jernring fra Topenden af. Dette kaldtes Ringhugning, og har paa mange Steder i Norges Fjeldegne, hvor der ingen Mangel er paa Skov, været brugt indtil de sildigere Tider.

Qvikne.

Omtrent midt paa Syvmils-Skoven, imellem Tonset og Qvikne, findes, paa en Slette ved Gaardene Løkka og Støa, tæt ved Orkel-Elven, nogle Kæmpehouge, og derved en Plads, som endnu kaldes Eystensvolden.

Her siges at have staaet et Slag, hvor en Konge, ved Navn Eystein (Oysten) blev slagen og begravet.

Ved Orklas og Yas Forening, under Gaardene Vollan, Handrevet og Bratbougst findes adskillige Kæmpehouge. Udi een af disse fandt Hr. Proprietair Schjeldrup, for nogle Aar siden, under nogle sammenreiste Steenheller, et Beenrad, i hvis Bryst endnu en Steenpiil stod fast.

Fra Qvikne Kirke af og ligened til Bredvad, hvor Dalen med et bliver meget trang, findes hele Sletter fyldte med Kæmpehouge, der for det meste ere forsynede med en Fordybning, eller en Grav rundt om Foden.

Opdal.

Paa flere Steder i denne Bygd har man i Kæmpehouge fundet Vaaben og Been.

Mellem Kirken og Gaarden Hokker er en heel Deel Houge, ligesom ved Rise, 1 Miil nærmere Fjeldet. Her er blandt andet ogsaa opgravet et Bidsel af Jern.

Strax vestenfor Kongsvolden, paa selve Dovrefjeld, findes paa en liden Forhøining, tæt ved Kongeveien, 3 à 4 lave smaae Houge. Den ene af disse blev for

ikke længesiden udgraven, og fandtes deri et Menneske-Skelet, nedlagt i en Kiste af reiste Steenheller.

Paa Overliggerstenen findes Aarstallet 1621, som Bønderne, der gjorde mig opmærksom paa denne Grav, havde læst fra en gal Ende, og saaledes faaet det til 1291.

Enten maa denne Begravelse være fra Hougaolden, og først opdaget 1621 af en Reisende eller nogen Anden, som har havt Fornøielse af at indhugge Aarstallet, eller ogsaa maae Kongsvoldens Indbyggere have havt Tilladelse at begraves paa Gaarden i den Tid, da Veiene vare for besværlige til at kunne føre et Lig derfra til Kirken.

Ved Jerken, midt paa Fjeldet, findes Rudera af en Bygning, hvis underste Deel har været af Steen.

Denne har jeg aldrig havt Leilighed til at see, da paa dette Sted har været Snee hvergang jeg har været der.

Borse-Skognen.

Under Gaarden Rost eller Røstad staaer, omtrent 26 Alen fra Søen, 5 opreiste Stene i tvende Linier, trende i den Første, som er nærmest Søen, og tvende i den Anden, 24 Alen lige i Syd derfra.

Tvende af disse Stene ere henved 4 Alen høie og de Andre noget mindre. I Nærheden heraf findes ogsaa nogle Kæmpehouge.

Sagnet lyder: at Einar Tambeskjelver, som eiede denne Gaard, havde her sine Skibe liggende, og skal de nævnte Stene af ham være nedsatte for deri at binde Skibene fast. (Nøst kaldes endnu overalt i det Nordenfjeldske det Huus, hvorunder Baade og Fartøier forvares).

Paa Gaardene Huseby ved østre Side af Indsøen Laugen i Børsesogn (ikke i Buvigen, som Nogle have paastaaet) findes endnu, paa en Terrasse, af en langsom heldende Lid, hvor der er en vid Udsigt over hele Dalen, Rudera af Einar Tambeskjelvers Borg, som har været opført af 2½ Alens tyk Muur, 36 Alen lang mod Øst og Vest, samt 17 Alen bred. Under den vestre Deel har der været en meget dyb Kjelder, hvis Hvælving tillige med de tilbageværende Mure af Borgen først for 20 Aar siden skal være nedbrudte, og benyttede til Syldmure, Skorstene, Trapper m. m., paa de noget nordenfor liggende Gaarde.

Paa een af disse Gaarde (Søndre Huseby) forvares endnu en svær Furrukiste med tvende Laase, et Bord hugget af een Stok, 8 Alen langt og ⅝ Alen bredt, med Bænk eller Skammel til, samt tvende af Jern meget smukt udarbeidede Dørbeslag, som altsammen skal have tilhørt Einar Tambeskjelver.

Alt dette skattes endnu, som Helligdomme. Til Beviis herpaa, kan jeg anføre: at mange Syge søge endnu til Huseby, for at overlades et Stykke af Dørbeslagene, som troes alene at være nok til at gjengive dem deres tabte Helbred (give dem Hælsbod), naar de kun daglig bære det hos sig.

Gamle Sagn berette, at denne Einar Tambeskjelvers Borg blev siden hans Dage indrettet til et Kloster, som omsider blev sløifet og ødelagt, fordi en Munk derved midt for Alteret, under Gudstjenesten, dræbte sin Prior, hvilket ogsaa er alt, hvad jeg om disse ærværdige Levninger har faaet at vide.

At Einar Tambeskjelver valgte Huseby til sin Bolig istedenfor Nest ved Gulosen, har været Klogskab af denne erfarne Kæmpe, da han paa hiint Sted (hvortil Veiene endnu, en god norsk Miil, ere meget besværlige) ikke lettelig var udsat for Overrumpling af Sørøvere og andre Fiender.

Sagnet siger ogsaa, at Gaarden Huseby, efter den sorte Død, stod øde i trende Mænds Alder, og at da den igjen blev beboet kom der tvende Uhyrer, eller Slanger af en svær Tykkelse og Længde, fra Fok-Søen forbi By og ned i Laugen, hvoraf den ene skal være der endnu, men den Anden forsøgte for 150 Aar siden, at gaae ned ad Elven til Gulosen, hvor den i en Fos slog sig ihjel og drev over til Braaleeret ved Bynæsset, hvor den forraadnede, og gav saadan Stank fra sig, at intet Menneske kunde komme Stedet nær.

Paa Nabogaarden til Huseby, Rekstad, fandtes Aar 1816, udi een af de derværende mange Kæmpehouge, et 2 Alens langt Sværd, som endnu er forvaret der paa Gaarden.

Under Gaarden Skauge, hvoraf Bygden har Navn, sees endnu Tomten af et 40 Alen langt og 14 Alen bredt Huus, omgivet af endeel Kæmpehouge. Formodentlig har her været et Gilde eller Offerhuus, da Stedet endnu kaldes Gildeskaalen.

Ved denne Gaard ligger ogsaa Berseskognens Kirke, som er liden men meget smukt opført af 2½ Alens tyk Muur, med firskaarne Grot- og Marmorsteens Hjørner, samt Pillarer ved Dørene. Dens Længde er 26 og Breden 16 Alen, foruden Choret, som er 12 Alen i Firkant og adskilles fra Kirken ved en spids Hvælving. Af Bygningsmaaden skjønnes, at den er fra det 13de eller 14de Aarhundrede.

Alterfoden i denne Kirke er beklædt med en katholsk Tavle af Egeplanker, hvorpaa 5 forskjellige Malerier sees. I Midten forestilles Maria med Barnet i den

venstre og en Kugle, eller et Æble, i den høire Haand. Paa hendes venstre Side forestilles Christi Fødsel og Daab. Paa den høire er en Afdeling udslettet; men i den anden sees en Engel, der rækker Maria et Klæde, hvorpaa følgende Ord ere anbragte med Munkebogstaver: ave Maria. (g) p.

Endvidere findes i Kirken paa en Trætavle malet Herrens Bøn, Daabens Sacramente, Nadveren og vor Christelige Troe, foræret af H: C: Posk: Ano domini 1593.

Paa Toppen af en Kæmpehoug ved Gaarden Melby staaer en 3⅔ Alens høi og nedentil 1⅛ Alens bred Bautasteen.

Ved Gaarden By findes adskillige baade større og mindre Kæmpehouge, hvoraf nogle ere 30 à 40 Alen i Diameter, men dertil meget lave, da de ligge i dyrket Jord og blive saaledes aarlig udjævnede. I en af disse fandtes endeel forraadnede Bjelker, der laae ved Siden af hverandre fra Syd til Nord. Nogle Alen i Syd fra denne staaer en stor Kampesteen, hvori et Mærke er hugget, der ligner et Rune M.

Paa Nabogaarden til By, Otterstad, ligger en betydelig Kæmpehoug, oplagt af Kampestene.

Orkedalen.

Midt udi Gaardspladsen paa Fandremmen staaer en 4 Alen høi, 1 Alen bred, prismadannet Bautasteen.

Udenfor Indgangen til Orkedals Kirkegaard findes en nedfalden Bautasteen, 5⅞ Alen høi og ⅝ Alen bred, spids til Toppen.

P

Paa Gaarden Munkelie i S. O., ½ Miil fra Orkedals Kirke, skal, efter gamle Sagn, et Kloster have staaet, skjøndt dertil nu ikke ringeste Spor findes.

Ved Gaarden Hongslo findes, saavel i Udmarken som i den dyrkede Jord, adskillige Kæmpehouge.

Orkedals Kirke er en gammel, grundmuret Bygning, 22 Alen lang og 18 Alen bred, foruden Choret, som er 16 Alen langt og 11 Alen bredt. Mellem dette og Kirken har tilforn været en spids Hvælving, som nu til Vanziir er tilmuret og forsynet med Bjelker.

Under Gulvet findes, blandt mange Andre, begraven Caspar Christoffersen, som har foræret en Kalk af Sølv til Kirken, hvorpaa findes følgende:

Gjort i hederlig och vellærd Mand H. Jens Paaskes Tid, och hafver Casper Christoffersen Stigsskrifver lat den gjort 1614 — denne Kalk er 52 Lot. 1 qvt.

Denne Caspar Christoffersens Stammenavn har været Schøller, og skal han en Tid have boet paa Gaarden Aunemoe.

En Ligprædiken over denne Schøller, (som var født i Ribe i Jylland 1582, blev Handelsmand i Trondhjem og var tillige Stiftskriver og Foged over Sælbo, samt Ombudsmand over Bakke Klosters Lehn, var gift med Borgermester Christen Jydes Datter Eline, døde 1661,) blev holdet ved Søfren Hanson, Sognepræst til Domkirken, og er trykket i Kjøbenhavn 1671, in 4to.

Gjennem hele Surendalen paa Nordmør fandt jeg intet Oldminde, uden paa enkelte Gaarde nogle Skjøder paa Pergament fra Midten af det 17de Aarhundrede.

I Stangvigens Præstegjeld var jeg kun paa Gaardene Stangvig og Breske. Ved hiin findes endeel Kæmpehouge, hvoraf en, som er den Største, kaldes Stangs-Hougen, hvor en Konge ved Navn Stang skal være begraven.

S

ad

bre
Ki
syr

ha

ko

Ti

H
Or
D
kir

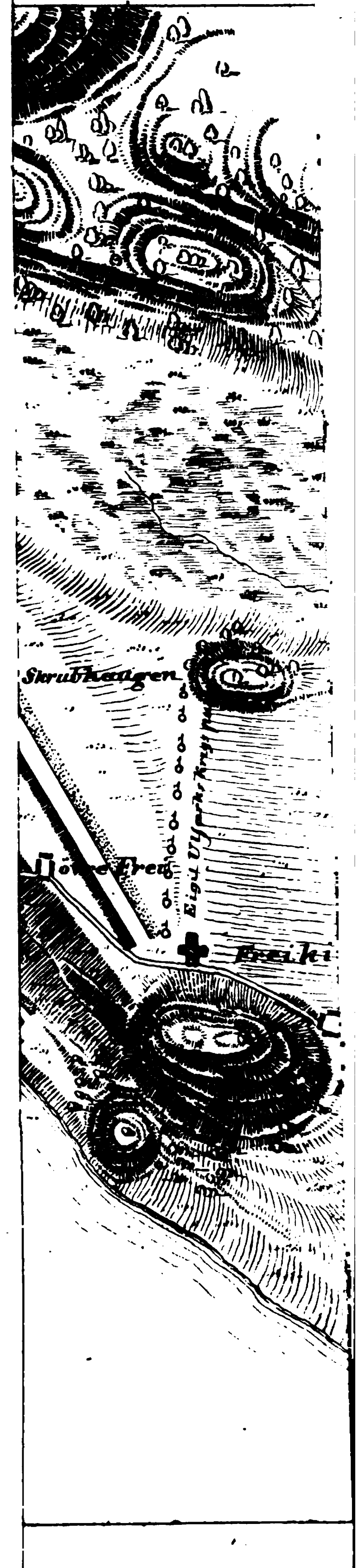
en

W
H

r
e
r
t
e

de
ke
d.
ke
af

eb
ae

Skrubhaugen
Freiki

Ved denne (Brøske) er en liden Halvøe eller et Skjær, som kaldes Thingholmen, hvor der skal have været et gammelt Thingsted.

Paa førstnævnte Gaard, Stangvig, findes endnu et Mageskifte-Brev paa Pergament, mellem Befalingsmanden paa Trondhjems Gaard Hr. Oluf Parsberig, Ridder, og mandhaftig Rytter paa Nordmør Hendrich Mogensen, som er confirmeret og forsynet med Kong Christian den Fjerdes egenhændige Underskrift, den 26de April 1642.

Thingvold.

No. 30.

Slaget paa Rastarkalv, Aar 958.

For om muligt at hæve Uvisheden hos flere af vore Historieskrivere i Henseende til dette Slag, mellem Hakon Adelsteens Fostre og Erik Blodøxes Sønner (som ikke kan være forefaldet paa noget andet Sted end ved Frei Kirke, paa Frei-Øen, i Nordmør, 1 Miil fra Christiansund, hvor der findes Alt hvad der kan fordres til ikke mere at tvivle derom), har jeg optaget et Situations-Kart over denne Egn, hvoraf Enhver, der ei har Leilighed til at besee Stedet, kan bedømme denne Paastand.

1) Findes her hele Øens Navn.

2) Kongsgaarden Birkestrand, hvorved en vældig Kampehoug paa en Klippe ved Søen endnu sees, og kaldes Kongshougen, fordi en Konge der skal være begraven. Ovenfor denne findes ogsaa en Mængde mindre Houge.

3) Freier Fjord, og Freier Sund.

4) Freier Bjerg.

5) Rastarkalv. Dette Navn, som den hele Odde ved Frei Kirke tilforn har havt, er nu saa nær udgaaet, at man maae søge det i Benævnelsen af et Bjerg og en Bæk. Hiint ligger paa Otternæs, og kaldes Roste eller Raste Bjerg, og denne (Bækken), som flyder ud ved bemeldte Næs, kaldes Kalvsgrova (Kalvsgrøften eller Kalvsrenden), hvoraf man faaer det forsvundne Navn Rastarkalv frem.

6) En god halv, eller i det høieste ¾ Miil fra Gaarden Birkestrand, paa den nordlige Odde af Thingvoldlandet ved Tuster-Fjorden, ligger Gaarden Ulfset, som, efter Navnet at skjønne, sikkert har været den fra Slaget paa Rastarkalv saa bekjendte Eigil Ulfserks Gaard.

Dette er blot de Navne som i Historien forefalde, men hvad Terrainet og Situationen anbelanger, skal jeg tage Schønings Norges Historie til Hjelp, og med den gaae Skridt for Skridt fremad fra dette navnkundige Slags Begyndelse til Enden. — See bemeldte Histories 2den Deel, Sid. 374 ff.

"Kong Hakon lægger an med sine 9 Skibe norden under Freiar Bjerg (langs Stranden mellem Freiernæs og Kalvsgrovens Udløb under Gaarden nedre Frei), hvorimod Eriks Sønner med mere end 20 Skibe lagde an sønden under bemeldte Bjerg*) (langs Stranden fra Freier Sund til Freier Bjerg, under Gaarden øvre

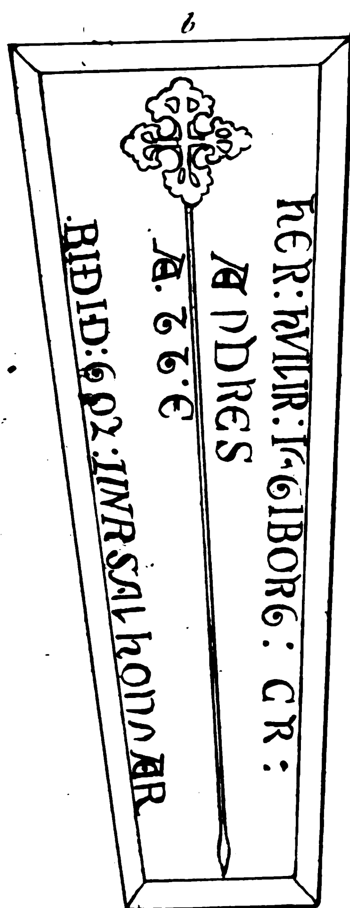
*) Det eneste, som paa dette Sted ei stemmer aldeles med Historien, er Compasset, og dette er det mindst væsentlige, da man før dets Opfindelse neppe angav Stregene saa nøiagtig, og naar man beregner Misviisningen i Aaret 1817, saa er denne Uoverensstemmelse heller ikke saa betydelig.

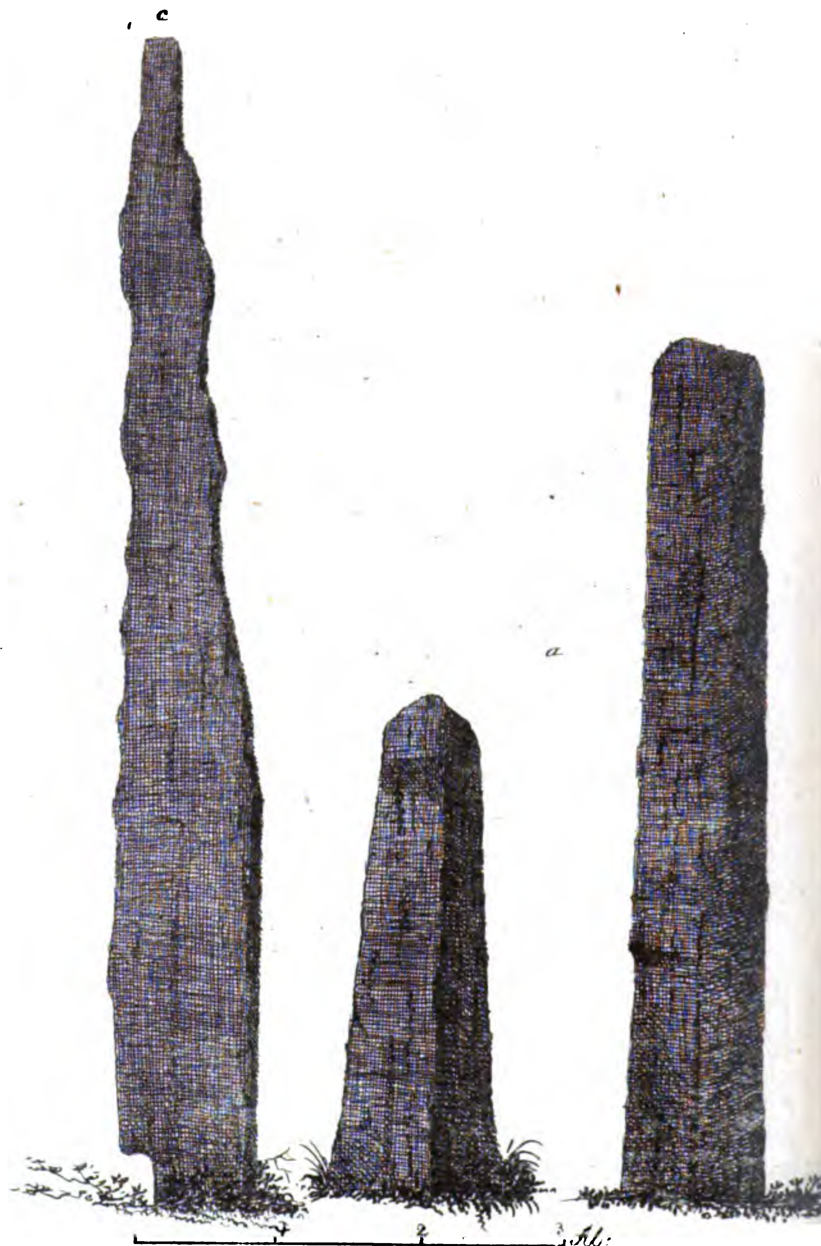
Frei). Kong Hakon lader dem tilbyde at stige i Land og udfordrer dem tillige til en Træfning paa Rastarkalv, hvor han havde ladet udmærke Kamppladsen, thi der vare store og slette Marker, med en ovenfor beliggende lav og smaalig nedhældende Bakke eller Brink" (Altsammen fuldkommen overeensstemmende med Terrainet fra Freiarbjerg og Skrubhougen nedefter til Kalvsgrova og Freiernæs). "Over denne Brink eller smale Hals ved bemeldte Freiarbjerg komme nu Kong Eriks Sønner anmarscherende, for at angribe Kong Hakon, som imidlertid opstillede sine Folk paa foromtalte jævne Marke, men gjorde sin Slagtordning meget lang, for ei at omringes af Fiendens Mængde" (Af en Hob smaa Kæmpehouge, hvor de, der faldt i første Træfning, ere begravne paa Stedet, sees denne hans Slagtordning at have været omtrent i en Linie mellem Freiarnæs og Kalvsgrova, hvorved han havde en Myr og Bjergene paa høire, Søen paa venstre Fløi, og sine Skibe bagud, hvorhen han kunde retirere, ifald han havde været uheldig). "Fienden gjør ogsaa et heftigt Anfald, og Træfningen begyndte med megen Hidsighed paa begge Sider, men den gamle Eigil bragte den hele fiendtlige Krigsmagt paa Flugten ved et Krigspuds. Forend Slaget begyndte, begjærte og fik han af Kong Hakon 10 Mænd med lige saa mange Faner; med disse begiver han sig bag bemeldte Brink, og da Slaget var begyndt, lader han bemeldte Mænd, hver med sin Fane, den ene efter den anden, men med et langt Rum imellem hver, marschere frem bagved og langs den øverste Kant af Brinken, saaledes at de af Fiendens Folk, som stode bagerst i Krigshæren og tillige længst opad Brinken, kunde see hine Faner. Herved bringes Fienden i Allarm og omsider til Flugt ved Eigills og hans Folks Anstrig" o. s. v. (Heri stemmer ogsaa Terrainet fuldkommen med Historien. Eigill, med sine 10 Mænd og Faner, har sandsynlig begive sig fra Hakons høire Fløi og opefter Kalvsgroven, bagom Skrubhougen, hvor han

aldeles var i Skjul, og derifra marscheret frem langs Brinken imellem bemeldte Sted og Freierbjerg, hvor han har opsat sine Faner, hvis øverste Dele, paa en 4 Alens høi Stang, netop ere synlige ved det Sted, hvor den første Træfning stod.

Jeg vil ikke troe, at den kloge Eigill gik ud fra den venstre Fløi, bagom Freierbjerg, da han der sikkert havde været opdaget, om ikke af den fremrykkende Hær, saa dog af Vagten ved de fiendlige Skibe, hvis Opmærksomhed han paa dette Sted ei kunde undgaae. "Kong Gamle opdager paa sin Flugt Eigills List, og lader blæse til Strid paa ny o. s. v." Nu blev den anden Træfning leveret, omtrent paa det Sted, hvor Eigill stod med Fanerne, nemlig paa Brinken eller Halsen ved Freiarbjerg, hvor nu Kirken og Gaarden øvre Frei ligger; "men Hakon tvinger Kong Gamle atter til at tage Flugten. En Deel af hans Folk toge tilligemed deres Anførere Veien sønderud over Halsen ved Freierbjerg (til Skibene); andre flydde vesterud, mod de derværende bratte Hammere (til de steile Bjerge ovenfor Gaarden Fladset). Imidlertid var Kong Gamle kommen ned paa den flette Mark søndenfor Freierbjerg, hvor en stor Deel af hans adspredte Tropper havde paa ny samlet sig, han finder der sine Brødre, hver med en anselig Skare Krigsfolk, og han beslutter derfor, endnu engang at vove et Forsøg, til hvilken Ende han vender sig paa ny mod Fienden" 2c. Denne tredie og sidste Træfning, hvor Eigill faldt, er leveret paa en liden Slette langs Stranden, under Gaarden øvre Frei, hvor Eriks Sønner landede.

Paa dette Sted findes endnu 5 runde og 3 ovale eller runde Skibshouge, *a*, *b*, *c*, hvoraf den første er 50 og de tvende andre hver omtrent 70 Alen lang. Udi en af disse maa Kong Gamle være begraven, og da Schøning beretter, at kun de slagne Fiender bleve begravne søndenfor Freierbjerg, saa maa Eigills Grav ei søges der, men i een af Hougene paa Freiernæs, nordenom Bjerget, hvor der, foruden den

b

c
a

foromtalte Mængde af smaae Houge, hvor den første Træfning var, ogsaa sees trende store Steendysser, *d*, *e*, *f*, som nu ere saa medtagne, at man ikke kan bestemme hverken deres Størrelse eller Figur mere.*)

Den Første, *d*, blev i Biskop Gunnerus's Overværelse af Major Tordenskjold og Pastor E. H. Kempe opkastet d. 14de Juli 1768, og blev deri fundet:

1) Klingen af et $\frac{7}{4}$ Alens langt Sværd. 2) En tyk Sølvplade med en afbrudt Stump Jern udi (formodentlig af Sværdskaftet). 3) En Menneskeland og et Stykke af et Skinnebeen. 4) Et langt Søm, eller Dragspiger, og endeel svære Baadsøm, som tilkjendegiver, at en Baad der har været nedgravet, og kunde saaledes formodes at være gamle Eigill Ulfsærks Grav, da han, efter Schønings Beretning, blev begraven paa denne Maade.

Bautastenene, som i Snorro Sturlesens Tid stode ved disse Houge, ere nu alle borttagne. Nogle deraf ere nedførte til Stranden, hvor de benyttes til Landstigning og Baadfæster. En af disse lod Pastor Hans Grøn Bull i Christiansund opreise tæt under Freierbjerg, paa det Sted, hvor hans Fader fik et heftigt Slagflod og døde 1797. En Anden (omtrent 2 Alen høi) staaer opreist ved *g*, imellem Frei og Fladset.

No. 31. — *a*.

Under Gaarden Aspen (paa en Halvøe af samme Navn, som er landfast med Thingvoldlandet ligefor den søndre Deel af Freiøen) i en Dal, omtrent 150 Alen fra Søen, staae disse tvende Bautastene, 56 Alen fra hinanden i Øst og Vest,

*) Under Gaarden nedre Frei har tilforn været mange flere Houge, som nu ere udjævnede.
Paa Gaarden Birkestrand bevares fra gammel Tid endnu en Stridshammer af Staal.

omgivne af endeel Kæmpehouge og gamle Huustomter. Den mindste er 2¼ Alen høj, 1½ Alen bred ved Foden og i Toppen kun henved 1 Alen, forresten er den firkantet. Den Største er 6 Alen høi, næsten rund, 1 Alen tyk, og staaer paa en aflang Steenhoug.

Husebygningerne paa Gaarden Aspen brændte den 23de Marts 1804. Disse havde været opførte 1584, hvilket Aarstal fandtes over en Dør i en saakaldet Herrestue, hvor der, istedetfor den nu brugelige Mose mellem Stokkene, var lagt fiint rødt Klæde. Døraabningen, der kun var anbragt igjennem 3 Stokkes Brede, var saa høi, at den høieste Karl kunde gaae opret derigjennem. De fladhugne Tømmervægge vare prydede med endeel Malerier, som forestillede adskillige Kæmper i deres fulde Rustning, hvilket altsammen tilkjendegiver, at denne Gaard baade i Oldtiden og Middelalderen har været beboet af anseelige Mænd, fra hvem den nuværende Eier, som er Bonde, skal nedstamme.

Ved den ovennævnte Ildebrand tilintetgjordes ogsaa et gammelt Skrin, som gjennem alle Slægter havde fulgt Gaarden, og havde en egen Plads i Kjelderen. Dette var fyldt med Kalveskindsbreve eller Pergamenter, som alle tilhørte og angik baade Familien og Gaarden. (Formodentlig Adkomstbreve og deslige). Et af disse, hvis Skrift næsten var uforstaaelig, skal siges der have oplyst, at den samme Familie, som endnu boer der og som bestandig har baaret Tilnavnet Trygve, stammer ned fra en Konge af dette Navn.

Ved nærværende Eiers Morfader, Peder Eriksen Trygve, er Slægten uddød i den mandlige Linie; dog leve endnu nogle af samme Familie baade i Thingvold og Øyernes Præstegjeld, som Alle have Tilnavnet Trygve.

b.

Foruden det, som Schøning anfører om Thingvolds Kirke, findes ogsaa der en Ligsteen af hvidt Marmor, 1⅔ Alen lang, bred til den ene og smal til den anden Ende. Professor F. Magnusen læser dens Inscription saaledes:

Her hvilir Ingiborg er Andres åttè. Bidid gôz (gôds) fur sål hennar.

ɔ: Her hviler Ingeborg, hvem Andres eiede (ɔ: havde til Ægte, var gift med). Beder godt for hendes Sjæl.

Paa Muren langs Opgangen til Prædikestolen har været malet en Munke-Inscription, hvis sidste Ord:

...... reathnud firir Konug, nu kun ere læselige.

I Thingvolds Kirke var endnu i Behold et meget smukt Røgelsekar, støbt af Messing-Malm.

Bulsøen og Molde.

c.

Omtrent 300 Alen østenfor Bulsøe Kirke staaer paa en liden lav Houg en, 8 Alen lang, smal og tynd Bautasteen, ved hvis østre Side er en stor Kæmpehoug og Rudera af tvende Bygninger.

Paa en smal Ryg eller Brink, som strækker sig mod Øst, og er fra Stenen omtrent 400 Alen lang, ligger i een Linie 5 smaae Kæmpehouge og 3 Skibshouge,

hvoraf den ene er 36, den anden 30, og den tredie 20 Alen lang, Alle forsynede med en Ramme af Kampestene om Foden.

Paa den mindste Klokke i Bulsøe Kirke findes:

Magistro. op. maihave. fudit. Paulus Gerogii. f. ao. Christi. M.D.X.C.LX — Perpetuo. lavdando —

Den største Klokke er støbt 1751.

Paa mange Steder ved Fanne-Fjorden, men især under Gaarden Mjølve, ⅝ Miil i Øst fra Molde, findes endeel Kæmpehouge.

I Molde Kirke findes Lauge Nielsens Portrait. Han døde den 18de November 1661.

Ligesaa Oden Agesen med Hustru, Malene Eliasdatter, og 21 Børn, som ere malede 1665.

I Rækkenæs Hospitals Kirke hænger dets Stifter Pastor Knud Mann's og hans Hustru Anna-Dorothea Mundermans Portraiter, som ere besørgede afmalede, eller copierede, efter de originale Malerier i Borgensunds Kirke paa Søndmør, 1775, paa hvilken Tid ogsaa følgende Vers blev tilføiet:

Det Gode Du har gjort mod dette Hufes Lemmer,
Saalænge Huset staar, ei nogen af dem glemmer.
Din Gave det har gjort, Du ei forglemmes kan,
Saa ströes Roser for Velgjöreren Knud Mann.

Vedøen.

Paa Gaarden Næsche, ½ Miil i Nordvest fra Vedøen, findes endeel svære Steendysser, hvoraf Nogle for 12 Aar siden bleve opkastede. I Een fandtes en omhyggelig muret Grav, 1½ Alen lang og ½ Alen bred, hvori kun et Menneskehoved af almindelig Størrelse var nedlagt. Formodentlig har dette været en Begravelse af samme Slags, som Halfdan Svartes, hvis Hoved ogsaa ligger alene udi en Steenhoug, ved Gaarden Steen paa Ringerige.

Udi en anden af disse Houge fandtes et Sværd og en Stridsøxe.

I Vedøens Kirke findes intet, uden det som af Schøning er anført. Paa Munkestenen, som han nævner, ere tvende Afdelinger; i den Øverste sees Maria, siddende paa en Throne, og i den Nederste en Menneskefigur, paa Knæ med oprakte Hænder.

Af Inscriptionen sees kun her ligr ihu.r... Resten er ulæselig.

Aarstallet udenpaa Kirkens Muur, troer jeg skal være 1703 (ikke 1203), paa hvilken Tid Kirken har behøvet nogle Muurankere, som da ere blevne anbragte som Tal udvendig.

I de mange Kæmpehouge paa Gaarden Geirmundnæs (som skal have Navn af Kong Geirmund, en Sønnesøns Sønnesøn af Nor) blev i Foged Eegs Tid fundet tvende store Sværde og en Hjelm.

Paa Gaarden Hellan eller Helleland, tæt ved Vesnæs Annexkirke, boe endnu Descendenter af en adelig Familie, Skaktavel. Denne Familie var forfulgt under Christian den Anden, hvorfor Stammefaderen Christoffer og hans Frue Margaretha *)

*) Disse Navne bruges endnu af Alle i Familien.

Skaktavel flyttede til Romsdalen, og maatte der leve skjulte, som Bønder, under andre Navne.*)

En af denne Familie var det, som Sinclair tvang til at lotse de Skotske Skibe ind til Veblungsnæsset, da han vilde gjæste Norge; men den kjække Skaktavel bildte ham ind, at de ei kunde flyde længere end til Skothammeren (som deraf har Navn), hvorved Fienden maatte gjøre en lang og besværlig Marsch ad ubanede Veie til Bestemmelsesstedet, og hvorved Bønderne fik Tid at samles ved Kringen i Guldbrandsdalen, hvor Skotterne bleve slagne.

Paa Vesnæs Kirkegaard ligge tvende smukke Ligstene af hvidt Marmor, over Margrethe Pedersdatter og Jacob Pedersøn, som døde paa Vesnæs, af Kopper, 1601.

Disse vare Søskende til Laugmand Jac. Pedersen, som først var Foged og Tolder i Romsdalen, og siden forflyttet som Laugmand til Throndhjem, hvor han døde 1633, 97 Aar gammel, ifølge den af Sognepræsten til Domkirken Hr. Mens Christoffersen holdte og i Aaret 1634 i Kjøbenhavn udgivne Ligprædiken, in 8vo. Inscriptionen paa hans Ligsteen findes i Schønings Domkirkes Beskrivelse, Sid. 207.

I Vesnæs Kirke findes et Malerie, som forestiller den tornekronede Frelser, hvorunder følgende Inscription er anbragt.

"Denne Gestalt er mig udi Süa d: 8te December om Morgenen paa det Huus Rodemborg forekommen — Den Haan oc Spaat, som vor Frelser oc Saliggjörer Christi Jesus for vor Skyld hafuer lidt oc udstaaet, da jeg gjorde min Bön til Gud for den ganske evangeliske Kirches Anliggende Nöd Ao. . . . ,

Christian IIII D. G. Daniæ & Norvegiæ.

---

*) Familiens Adelsbrev skal have været endnu i Behold for 30 Aar siden.

Her henger ogsaa et Portrait af Foged Iver Andersen, som døde 1683, den 23de Januar.

Ligesaa af Foged Anders Iversen, som tillige var Forvalter paa Vesnæs Gods og Tolder samme Sted, hans Hustru var en Søster af Laugmand Jac. Pedersen i Throndhjem.

Under Gaarden Vesnæs findes endeel Kæmpehouge og Kæmpekrebse.

Qvernæs.

I dette Præstegjeld findes tvende ligesaa sieldne som mærkværdige Huler:

1) Steenvigs-Hulen, under Gaarden Steenvigen, er fra Nord mod Syd omtrent 150 Alen lang. Fra Indgangen, som er meget snæver, omtrent paa Midten af en 100 Alen høi Klippeside, er Nedgangen i 30 Alen meget steil, siden er den horizontal. I Midten er denne Hule næsten lukket ved et nedfaldet Klippestykke, og der indenfor temmelig bred, henved 10 Alen, hvor der overalt findes endeel baade brændte og ubrændte Been af baade voxne Mennesker og Børn.

2) Bremsnæs-Hulen, under et Bjerg tæt ved Bremsnæs Kirke, er 150 Alen lang fra Vest til Øst. Ved Indgangen er den temmelig smal, men længere ind er den for det meste 8 à 12 Alen, men ved Enden 20 Alen bred, og næsten overalt 16 Alen høi. I den søndre Side af dens Ende, midt paa Klippevæggen, er en mindre Hule, hvori der, i nogle Kul og Askehobe, findes, ligesom i Steenvig-Hulen, Been af Mennesker.

Omtrent 200 Alen nedenfor Bremsnæs Gaard ved Søen er et Dommersæde, 15 Alen i Diameter og omgivet af 8 Stene, med een meget større Steen i Midten. Paa nordre Side heraf er en Kæmpehoug, 15 Alen i Diameter; paa søndre Side ere tvende Houge, hver 22 Alen i Diameter, og paa den østre Side en liden Kæmpehoug, samt en 32 Alen lang Skibshoug med tvende opreiste Stene i hver Ende.*)

Ved Gaarden Bremsnæs har tilforn været en Borg, opført af tilhugne Stene, hvis Ruiner bleve først nedbrudte og solgte 1750, af Robert Smith, som da eiede Gaarden.

Bo eller Bu.

No. 32. — *a.*

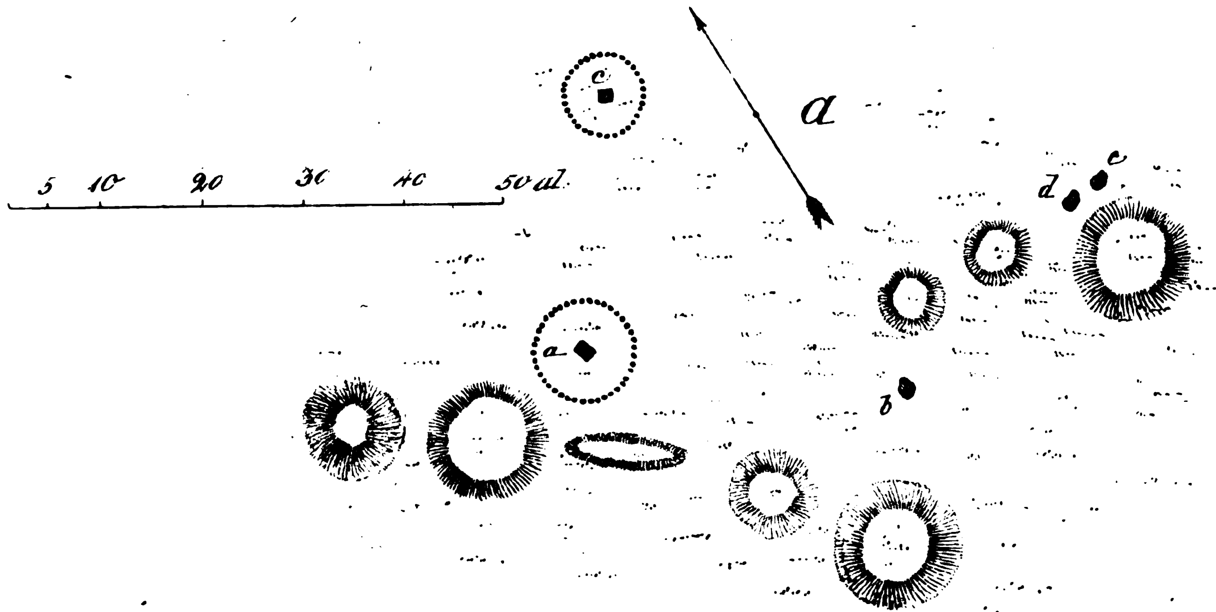
Under Gaarden Gule, ½ Miil S. O. for Kirken, findes 5 Bautastene og 7 Kæmpehouge, samt en 12 Alen lang Skibshoug.

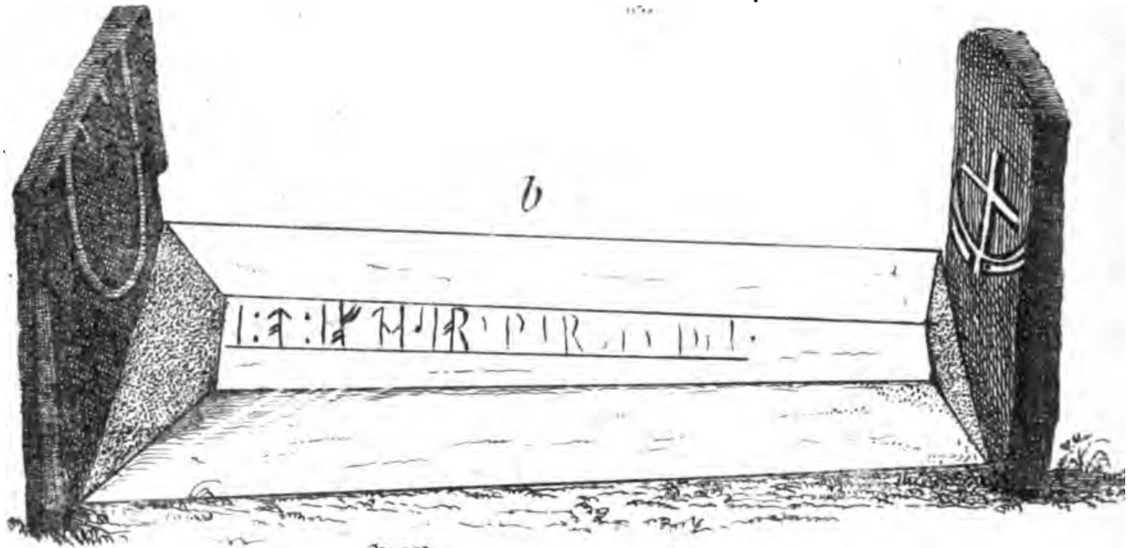
Stenen, *a*, midt i en Kæmpekreds, er 3 Alen lang, 1 Alen bred og ½ Alen tyk; *b* er afbrækket, saa kun Stumpen staaer tilbage; *c*, 3½ Alen høi og 2½ Alen bred, staaer ogsaa i en Kæmpekreds; *d*, 2½ høi og ½ Alen bred; *e*, 1 Alen lang og ¾ Alen bred.

Under Præstegaarden, 100 Alen fra Søen, ligger en 30 Alen lang Skibshoug. I Syd fra denne, omtrent 300 Alen, har staaet tvende Bautastene, 10 Alen fra hinanden og 5 Alen høie. Disse ere nu omfaldne.

---

*) I en af disse Houge fandtes 1672 en Glasurne med en Guldring omkring.

a
c
a
b
d
e
5 10 20 30 40 50 al.

b

Paa det ovenfor Husestads Annexkirke liggende Bjerg skal den Kongsgaard have ligget, hvor Kong Eystein Magnussøn døde 1122.

Udenfor Døren paa Gaarden Husestad ligger en graae Ligsteen, hvorpaa har været en Munke-Inscription, som nu er ulæselig.

I Udmarken under Gaarden Farstad staae trende Bautastene, hvoraf den Største er 3 Alen lang.

Akerøen.

Denne Øe, hvorpaa Sogneis Hovedkirke ligger, kaldes ogsaa Gossen eller Gorsøen og skal have Navn af Gor, en Broder af Nor.

Paa denne Øes sydligste Odde, ikke langt fra Kirken, findes nogle ualmindelig store Steendysser.

Ved Præstegaarden findes en stor Kæmpekreds og en Kæmpehoug, hvori en Metal-Urne er opgravet.

Paa Øens sydvestre Ende, ved Gaarden Smaage, staae tvende flade, 2½ Alen høie Bautastene, hvor en Korsdrager, efter gamle Sagn, skal være begraven.

Hårams Præstegjeld.

Foruden Det, Strøm, i sin Søndmørs Beskrivelse, anmærker om dette Steds Oldsager, kan ogsaa tilføies: at ved Kjerstad Præstegaard findes en heel Slette opfyldt med større og mindre Kæmpehouge, hvori er fundet adskillige Vaaben, og en Slyngesteen af ½ Alens Længde, 1 Tomme tyk, aldeles spids oval, forsynet med en Fordybning til Slyngen eller Baandet. Paa dens ene Side er tvende og paa den anden 1 Rise anbragt.

Borgunds Præstegjeld.

Af det i Strøms Søndmørs Beskrivelse, 2 Deel, Sid. 71, nævnte St. Peders Kloster ved Præstegaarden findes endnu Fundamentet tilbage. Kirken har været af Muur, 24 Alen lang og 14 Alen bred; Choret 8 Alen langt og 10 Alen bredt. Cellerne have formodentlig været af Træ, da dertil intet Spor mere findes.

St. Marias Kirke, østenfor Præstegaarden, har været 18 Alen lang og 16 Alen bred; Choret 10 Alen langt og 14 Alen bredt.

Paa St. Margarethas, eller den nuværende, Kirkegaard findes nogle Ligstene af hvidt Marmor, der ere skabte som Laagene af vore nu brugelige Ligkister, uden nogen Inscription; saaledes er ogsaa Stenen paa den saakaldte Valborgs Grav dannet; hvorom mere paa et andet Sted. Disse Stene, som jeg ikke har fundet paa noget andet Sted, ere sandsynlig ældre end de flade, hvoraf her ogsaa findes en,

som har været forsynet med en Munke-Inscription i Kanterne, der nu aldeles er udslettet. Ovenpaa samme er Korsfæstelsen anbragt.

No. 32. — b.

Skiøn Valborgs Grav paa Gisköe Kirkegaard, see Strøms Beskrivelse, 2 Deel, Sid. 113. Overliggerstenen er henved 3 Alen lang, 1 Alen i den brede og ⅞ Alen i den smale Ende. De paa begge Ender opreiste Stene, som ere af samme Slags som Overliggerstenen (hvidt Marmor), ere begge brækkede, saa at de tilbageværende Stumper kun ere ⅜ Alen høie.

Levningerne af den paa dette sieldne Monument anbragte Rune-Inscription har jeg fundet noget forskiellige fra det, som derom hos Strøm er anført.

Af Gisköe Kloster findes endnu Fundamentet af en 100 Alen lang og 50 Alen bred Muur, hvoraf oppløies aarlig Stene, som ere saa fast sammenbundne med Kalk, at de ei kunne skilles ad.

Imellem dette Sted og Kirken, hvor Gisköe Gaard fordum har staaet, findes en Plads, af 100 Alen i Firkant, meget ordentlig og smukt brolagt med Kampestene.

Paa en høi Bakke, omtrent 200 Alen i Nord til Øst fra Gidsköe Kirke, staaer en 3½ Alen høi og oventil spids Bautasteen, som almindelig kaldes Varden.

Tæt ved det af Strøm i hans Søndmørs Beskrivelse, 2 Deel, Sid. 117, nævnte Trækors, som nu er aldeles forfaldet, staaer en 3⅔ Alen høi, 1 Alen bred, og meget tynd Bautasteen, som kaldes Svarbet.

Ulfsteens Præstegjeld.

Anmærkninger til Strøms Beskrivelse over dette Præstegjeld.

1. I Henseende til Lia eller Hjøringevaag, saa kan det til Strøms Formodning om, at det var her, Hakon Jarl slog Jomsvikingene i Aaret 994, anmærkes:

a) Oldingen Provst Baade i Borgund har, for omtrent 40 Aar siden, af en gammel Bonde hørt Smaaøerne sønden for Hareidlandet nævne for Smaahoudene, og selve Hareidlandet for Store Houd.

b) Under Gaarden Overaa, ligemod Hjoringenæs ved Vaagens Munding, ligger paa en Klippe, tæt ved Søen, 5 Kæmpehouge, som ere opkastede af Kampestene.

c) I Bunden af Liavaag ligger Gaarden Hjøringdal, hvoraf den nedre Deel, som var en Lid ned til Vogen, er bortsolgt og matrikuleret for sig selv. Denne Deel blev da kaldet Hjøringsdalslien, som nu er forkortet til Lien, hvorefter Vaagens Benævnelse ogsaa er bleven forandret fra Hjøringe- til Lia-Vaag.

Dette tilføiet Strøms Beskrivelse, Sid. 428 og 9, synes fuldkommen at hæve al Tvivl mod hans Formodning.

2. Bautastenen paa Hareids Kirkegaard er henved 6 Alen høi, trekantet og spids til Toppen.

3. Jern- eller Jarnbryggens gamle Navn synes at have været Jarlbryggen, maaskee efter Hakon Jarl. At det ikke har været usædvanligt at forvandle Ordet Jarl i Sammensætninger, ved at bortkaste L og af A at gjøre E, samt istedet for L

at sætte R, sees deraf, at Jarlsøe ved Tønsberg er blevet forvandlet til Jarnsøen og nu Jersøe eller Gjersøe.

4. Mellem Gaarden Skeide og Ulvsteen har staaet tvende Bautastene tæt ved Søen, 180 Alen fra hinanden. Den Ene, som nu er omfalden, har staaet midt i en Kæmpekreds; den er $5\frac{3}{4}$ Alen lang, ordentlig tilhuggen, som en Kegle, med en Spids nedenunder, hvorpaa den har staaet i Jorden. Den Anden, som endnu staaer opreist, er $4\frac{1}{2}$ Alen lang og spids til Toppen.

5. Tæt ved Gaarden Aasnæs, $\frac{3}{4}$ Miil fra Ulvsteen, ligger en meget stor Kæmpehoug, som rundt omkring Foden er besat med svære Kampestene; dens Diameter er omtrent 80 og den perpendiculaire Høide omtrent 16 Alen. I Steencirkelen omkring Foden er mod Nord en Aabning, ligesom en Port, hvorfra gaaer en 50 Alen lang og tæt steenlagt Vei, i hvis Ende sees Rudera af tvende Bygninger. Omtrent 300 Alen i Syd fra denne Houg, som er oplagt paa en temmelig høi og steil Klippe, staaer en 3 Alen lang, 2 Alen bred og $\frac{1}{2}$ Alen tyk Bautasteen.

6. Midt i Gaardsrummet paa Sæter ved Vardtals-Stranden ligger en 5 Alen lang, 3 Alen bred og $\frac{1}{4}$ Alen tyk Steenhelle, hvorpaa der udi een heel og fire halve Circler findes de ti Bud indhuggede:

"Du skal ikke have fremmede Guder — Du skal ikke tage Guds Navn forfængeligt o. s. v."

Denne Steen, som tilforn har ligget et Stykke fra Gaarden, er hugget af Gaardens første Beboer, Knud Endresen, Ao. 1599, hvis Navn og Aarstal findes i Midten af Stenen, tillige med Bogstaverne IHS, som nok skal betyde

Jesus hominum salvator. (De samme Bogstaver ere anbragte over enhver Inscription paa Østeraad.)

En 5 Alen lang Bautasteen og nogle Kæmpehouge, som findes paa denne Gaard, bevise, at den før 1599 har været beboet. Hvorfor Knud Endresen muligen er den Første, som efter den sorte Død har oprydbet og bebygget den.

Herrøe Præstegjeld.

Anmærkning til Strøms Beskrivelse.

1. Af de ubetydelige Levninger, som endnu ere tilbage af Herrøe Kloster (see Strøms Beskrivelse, 2 Deel, Sid. 433) findes: at dets Kirke, af hvilken sees nogle hvide Marmorblokke, har været 14 Alen lang og 7 Alen bred.

Paa Klippen, hvor denne Kirke har staaet, er der ikke Rum til nogen anden Bygning, hvorfor Cellerne, som formodentlig have været af Træ, maa have ligget nedenfor bemeldte Klippe.

2. I Herrøe Kirke, som efter Sigende skal være opført af det forfaldne Klosters Stene, findes følgende Portraiter og Inscriptioner:

a) Under en Sømand, som er afmalet med sin Octant og Compas;

Denne Tavle er foræret af den ærfarne Ungekarl Iver Paalsen til Herrøe Kjercke paa Sundmör Ao. 1710.

b) Paa en Trætavle findes følgende Personers Portraiter:

Iacob Clausen, föd i Bergen 1644, Trine Nielsdatter, föd i Borgensund 1645, Iens Rasmussen, föd i Assens udi Fyen 1645, og Claus Iacobsen Remer, föd i Kielsund 1672.

Derunder følgende Vers:

O Jesu min faste Borg og himmelsalig Klippe
Christe Guds ævig Søn lad mig dig aldrig slippe
Trolig jeg holder ved, o Jesu med mig gaae
Naar jeg skal vandre bort, din Haand lad hos mig staae
I dine Dyders Vei du mig i Livet føre
Rech mig din gode Aand, som kan min Tunge røre
Clarig at Æren din udbredis skal og maae
I Himelen min Sjel kand Ærens Krone faae.

c) Under Pastor Michelsons og Hustrues Portrait:

Herr Melchor Michelson, paa Melhuus föd og baaren
(Ao. 52) Udaf en geistlig Stand som from og god har vaaren
Til Herröe Kald jeg kom (Ao. 81) en Hyrde var udsendt
Av Guds og Kongens Naade, mit Hjert til det var vendt.
Natus 52 — Mort: 16.

d) Endelig findes ogsaa i denne Kirke et Portrait af Clas Jacobsen Reinersen, som har givet til den en Deel af sin Formue.

Sælløe.

Ved Enden af en dyb Fjeldrift, paa den venstre Side af Saløen i Nordfjord, lige mod Stadthavet, ligge Ruinerne af den hellige Sunneves Kloster, som har be-

staaet af fire forskjellige Bygninger (der alle have været murede af kløvne og tildeels firhugne Stene), nemlig Klosterkirken med Cellerne, Bu- eller Ladegaarden, et Capel med tvende Terrasser udenfor, og endelig en Bygning under Fjeldhvælvingen ved Sunnevas Hule.

No. 33.

Klosterkirken, *a*, er indvendig 42 Alen lang, og 14 Alen bred. I den østre Tværende har den havt trende, paa den nordre Langside fire og paa den søndre trende Vinduer og en Dør til Klostergaarden. Murens Tykkelse er, ligesom overalt i Cellerne, imellem $1\frac{1}{2}$ og 2 Alen.

Taarnfoden *b*, som endnu er henved 20 Alen høi, er udvendig 8 Alen lang og 12 Alen bred; herigjennem har Hoved-Indgangen været til Kirken. Indvendig ere tvende, glatte, runde Buer anbragte i $\frac{1}{2}$ Deel af Murens Tykkelse; den ene er over Indgangen til Kirken og den anden paa den nordre Væg. Paa vestre og østre Side har den tvende smaa Vinduer over hinanden; paa søndre Side ligesaa, men paa den Nordre kun eet.

I det nordvestlige Hjørne er en Vindeltrappe, 28 Trin høi, som gaaer til en Afdeling op i den øvre Deel af Taarnfoden, hvorifra der sandsynligviis have været Træstiger til Klokkehuset.

c, Sacristiet, hvorifra er en Indgang til Kirken, og en anden østerud, er det eneste Værelse, der hidtil har beholdt Taget, som er en af de flade Graastene sammensat Tøndehvælvning. Herunder har været en Kjelder, der var bedækket med en Steenhelle, saa stor, som hele Sacristiet; denne er nu bortført og Kjelderen tilfalden.

d, *e*, *f*, *g*, *h*, *i* og *k* ere Cellerne.

l, en Sval eller Gang.

KART

over Ruinerne af Sunneres Kloster paa Sælöe

optaget 1817 af

L. D. KLÜWER.

5 10 15 20 25 50 Al.

m, Klosterbrønden.

y, en 3 Alen bred Port, hvorfra der synes at have været en Steenbroe over Bækken til *o*.

n, Kirkegaarden, forsynet med en stærk Muur omkring.

o og *p*, Ladegaarden, eller Udhusene; hiint, som har trende Afdelinger, er 21½ Alen langt og 10 Alen bredt, og dette 13 Alen i Firkant.

Den tredie Bygning, Capellet *s*, som ligger 150 Alen østenfor, og omtrent 70 à 80 Alen høiere end Klostergaarden, synes at være opsat paa det Sted, hvor Kong Olaf Tryggveson lod bygge den første Kirke foran St. Sunnivas Hule.

Kirken og Choret indtager en Længde af 21½ Alen; hiins Brede er 9½ Alen og dettes 7 Alen. (Paa denne Bygning er Muren kun 1 Alen tyk.)

Udenfor dette Capel er opmuret tvende Terrasser, (begge lige store, 24 Alen brede og 14 Alen lange), som synes at have været tvende Hauger; disse staae hver paa en 12 à 14 Alen høi Muur.

Ved bemeldte Capels Chor begynder Fjeldsiden at hælde fremover, efter den puncterede Linie, *z z*, og tiltager dermed for hver Alen saaledes, at man opad Trappen, *x**), er aldeles som under et Tag. Ved den øverste Ende af bemeldte Trappe staaer den fjerde Bygning, som er 30 Alen lang, og bestaaer af tvende Vægge, der ere murede op under den overhængende Fjeldhvælving.**)

---

*) Denne Trappe bestaaer af 24 Trin, der ere sammensatte af smukt tilhugne Graastene, ½ Alen brede og 2 Alen lange.

**) Denne har paa dette Sted været malet og forsynet med endeel smaae Jernstifter, formodentlig til at hænge Lamper paa.

I den østre Ende heraf er en 29 Alen dyb Hule, *u*, af forskjellig Høide og Brede, som gaaer horizontal under Fjeldet. En anden Hule gaaer ind under Fjeldet paa den nordre Side, *v*, hvis Dybde, Høide og Brede jeg ikke nøiagtig kan bestemme, da den næsten er fyldt med Skarn, af de paa Øen baade Vinter og Sommer udsluppne Bukke og Faar. I en af disse Huler, formodentlig i *u*, som er den største og rummeligste, er altsaa St. Synneva, for hvem dette Kloster er bygget, død.

Ovenfor disse Huler er Fjeldet ubestigeligt, da Siderne bestaae af Hængehammere, hvorfra aarlig nedrulle store Klippestumper, som næsten have fyldt den derfra til Klostergaarden liggende Dalstrækning.

I en Kaldsbog for Selle Præstegjeld findes fra 1746, af Pastor P. H. Friman, følgende om Klosteret:

"Stenene, hvoraf dette er opført, skal være hugne af den høie Klippe Staven, mellem Fure og Heddevig, hvor det kan sees.

Klosteret skal være ruineret af Sørøvere, som kom derhen med fire Skibe. Munkene søgte i Hast at redde dets Kostbarheder ved at nedlægge dem i deres store Gildekjedler, hvilke de med Reb sænkte ned i Søen; men da de skulde trække dem op igjen, saa sprang Rebene, der vare for tynde, hvorved Alt blev et Rov for Havet. Den største Klokke skal have havt den samme Skjebne.

Den store Steenhelle, som udgjorde Gulvet i Sacristiet, skal være taget paa Gaarden Skorreboe, og fremført paa Tømmerflaader."

Over Døren til Vindeltrappen er en gammel Runesteen, *æ*, af hvidt Marmor, benyttet, som ved dens ny Dannelse har mistet begge Enderne af en Rad Runer, som derpaa have været anbragte.

Professor Finn Magnusen troer at kunne læse de tilbagestaaende Runer saaledes:

...ᚱ ᚢᛅᛋ ᚴᛅᚱ ᚼᛁᚱ ᚦᛅᚱᛁᛋ

(R) (H ᚼ)

R VAS GÖR HER ÞÓRIS eller . . . .

. . . . K . . . .

ɔ: blev gjort her (eller Herr) Thorer eller ogsaa: Her var Thorers Leiested (Kör).

Paa det sidste Navn nær beroer dog dette Forsøg blot paa Gisninger, da den næstførste Rune mere ligner R og en maa antages at være det latinske H.

Sællø Hovedkirke stod tilforn paa Søløens østre Ende, hvor der endnu sees Rudera deraf.

I Aaret 1654 blev den af Pastor Jacob Rasmusen Stub flyttet over paa Fastlandet.

Paa Gaarden Ervigen, strax søndenfor Forbjerget Kjærringvigen ved Stadt, er Tid efter anden i en Flyvesandsgrav, omtrent 100 Alen fra Søen, fundet en Smedestabbe eller Amboldt, en Hammer med Jernskaft, nogle Messing-Kamme og en Malmstang.

Her har formodentlig staaet en Smide, som ved den bekjendte sorte Død pludselig er bleven forladt, og siden, i den lange Tid, mange Egne i Norge vare ubeboede, tildrevet af Flyvesand.

Beboerne paa Gaarden Lote i Gloppens Præstegjeld bryste sig endnu af deres Tilnavn Lots-Kampene (Lotes Kæmperne). Aarsagen til dette skal være, at deres

Stammefader, Amund, som med sine Sønner og Husfolk i en Sotræfning udi Nordfjord (Tiden vides ei) havde viist særdeles Bravour, blev af sin Konge givet Tilnavnet Kamper, eller Kæmpe, som hans hele Slægt efter ham skulde bære.

Paa min Hjemreise fra Bergens Stift, drog jeg igjennem Præstegjeldene, Ørskoug paa Søndmør, Aure paa Nordmør og Hævne i Fosen, hvorved jeg intet har at anmærke, da Strøm i det Første og Schøning i de tvende Sidste har beskrevet alt hvad der findes af Oldsager.

No. 34.

Følgende tvende Kæmpeviser har jeg af Bønderne hørt synge. Den Første hørte jeg af en Hallingdøl, 1818, i Vagten paa Aggershuus, og den Anden af Ingrid Kongsvold paa Dovrefjeld. (Af den store Lighed med Baggesens Ridder Roe og Rap, formoder jeg at denne Vise tilforn er bekjendt).

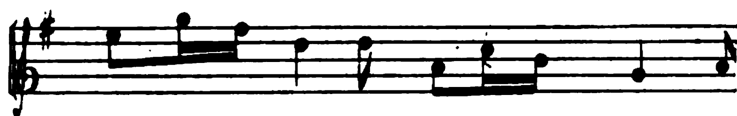
a.

1.

Kongen han stod paa høien Loftsval
Han saae sig ud saa qvide,
Tet ude paa den grønne Val,
Der fik han see han Sjugur mon ride,
Sjugur voge Live for Jomfrua.

1. Kongen han stod paa høien Loftsval, han saae sig ud saa sorrigfuld; tæt ude paa den grønne Vold, der fik han see Sigurd monne ride — Sigurd vover Livet for Jomfruen.

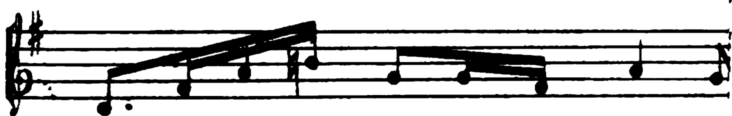
Adagio. *a.*

Kon-gen han stod paa höyen loft svaal, han

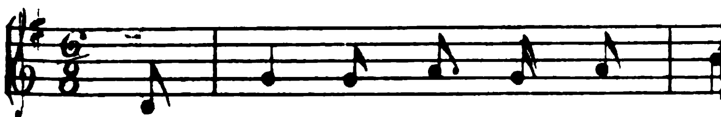

u-de paa den grön-ne Val

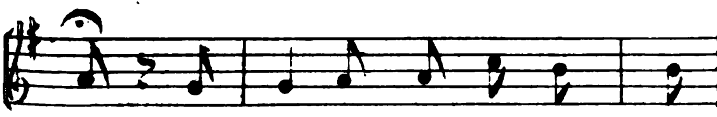

Sjugur vo-ga li-ve för jomfru-

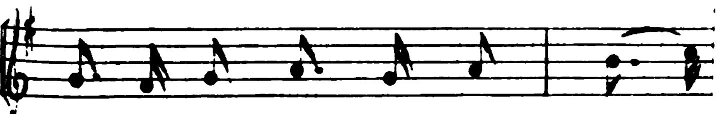
b.

Han Lu-ge tjen-te i K

von i tretten maann aa der

om de ska ko-ste mag rö-der

2.

Jeg seja ful maa, at Kongen vart vil
For sin Dotter, han mista ti Bergo,
Kor Juttul aa Tussan holdt Brøllopsspil,
Men Sjugur had Nævan ti Værgio
Sjugur voge Live for Jomfrua.

3.

Aa hør mæg, min Sjugur! mi Dotter er din,
(Du e no saa stærk en Hærre)
Om du tør gange i Berge in,
Aa hente din Hjertens Kjære.
Sjugur voge Live ꝛc.

4.

Ja fullan saa gjær æg, i Berge indfær,
Aa pussar de Uglene mange,
Men inte saa vil æg dem vole me Sværd
Men Klubba — ho kjem te aa dangle —
Sjugur ꝛc.

---

2. Jeg maa vel sige at Kongen blev vred, for sin Datter han misted i Bjerget, hvor Jætter og Tusser, eller Trolde, holde Bryllupsspil, men Sigurd havde alt grebet, havde alt taget sit Værge i Haanden.

3. Og hør mig, min Sigurd! min Datter er din! (— Du er nu saa stærk en Herre —) ifald du tør gaae ind i Bjerget og hente hende (din Kjæreste.)

4. Ja fuldvel saa gjør jeg! — Jeg drager ind i Bjerget og slaaer ihjel alle Uglerne eller Troldene. — Sværdet vil jeg ikke bruge paa dem, men Klubben, eller Kollen, kommer til at dandse.

5.

Sjugur han tok sæg te atten Pund Jan,
Aa sæt sæg i Brand te aa kara,
De eno saa godt aa lagi eit Han
Mod Juttul aa Tussan kan vara
Sjugur ꝛc.

6.

Sjugur han lod te Brøllops bee
Saa mange han kunde udvælja,
Derette saa ba-en saa mange Hautus
Saa tjukt, som sju kunne tælja.
Sjugur ꝛc.

7.

Som Brura-Skjenkjen va gaa'n forbi,
Aa Folkje begyndte aa tvista,
Han Sjul bangla ette me Kluppa si
Han sloe ei Slagje mista.
Sjugur ꝛc.

---

5. Sigurd han tog sig 18 Pund Jern, og satte sig dermed at røde i Ilden, (d. e. at smide det). Det er saa behageligt at tilbrede en Skjenk for Jætterne og Tusserne.

6. Sigurd lod bede til sit Bryllup saa mange han kunde vælge, derefter bad han saa mange Jætter og Tusser, som 7 Karle vare istand til at tælle.

7. I det Brudetractementet eller Brudeskjenken var tilendebragt, og Gjæsterne begyndte at blive uenige, som Følge af Rusen, gik Sigurd bag efter med sin Kølle og slog intet Slag feil.

8.

Du mine vel Brura va lækker i Taus
 Me Jeiter aa Haar, som Sophia? —
Nei! Nasa ho hadde som Nautefjaus,
 Aa Øua som Kjøn udi Lia.

9.

Trol-Brura ho vendte paa breie Berg,
 Tok Stønninga opimod Væggja,
Men Sjul dangla ette me Klubba i Slag,
 Saa Skrea stoe end op me Væggja.

10.

Heim kom han Sjugur med Kongsdottra sin,
 Hova bætter fær Tausa end Trolla,
Men Kongen tok Ore te Sjugur sin:
 Du har tjent a, ta me a, behóll a!

---

8. Du mener vel, at Bruden var en yndig Pige, med Bryster og Haar, som Sophia! — Nei! — Hun havde en Næse som et Fæhuus (eller Kostald) og Øine som Kjernene eller Smaavandene i Fjeldlierne.

9. Trolsbruden (som formodentlig havde præsenteret sig istedet for Kongedatteren) vendte paa sin brede Bagende, og støttede sig op efter Væggen, men Sigurd gik i Mag efter hende og slog med sin Kølle, saa hendes Been kom op efter Væggen istedet for Hovedet.

10. Sigurd kom hjem med den smukke Kongedatter, som han passede bedre for end Trolsbruden, og Kongen tog Ordet og sagde til sin Sigurd: "Du har fortjent hende! — behold hende!"

No. 34.

b.

1.

Han Lage tjente i Kongens Gaard,
Som de va nu von',
I tretten Maana aa dette et Aar,
Tjen trudt no sa'n Joe.
Aa om de ska koste mæg røden Guld, jeg følger sa'n Joe.

2.

Han Lage brygga aa blanna me Viin,
Som de va no von'.
Aa ba saa alla Grannanne sin
Farutan han Jo,
Aa om de ska ꝛc.

3.

Saa leidde de Brura paa Kirkegaar,
Som de ꝛc.
Med sølvstukne Klæa aa udsliet Haar,
Du e lækker, sa'n Jo.
Aa om ꝛc.

---

1. Han Lage tjente i Kongens Gaard, som det kunde være, i tretten Maaneder og dertil et Aar; tjen troe sagde Joe, og om det skal koste mig røden Guld, jeg følger, sagde Joe.

2. Han Lage bryggede og blandte med Viin, og bad saa alle sine Naboer, undtagen Joe.

3. De ledede Bruden paa Kirkegaard, med sølvvævede Klæder og udslaget Haar. "Du er lækker (yndig) sagde Jo."

4.

Saa leidde de Brura for Altre fram,
Som de 2c.
Hendes Skjønhed beundra baae Qvinde aa Mann,
Tykk' I om ho, sa'n Joe.
Aa om 2c.

5.

Han Lage kasta si Kappe i Bænk,
Som de 2c.
Aa bar saa fram aad dem kvarsin Skjenk,
Skjenk mæg me, sa'n Joe.
Aa om de 2c.

6.

De dansa i Daga, de dansa i toe,
Som de 2c.
Aa inte vil Brura aad Sængja sæg ho,
Sit oppe, sa'n Joe.
Aa om de ska 2c.

---

4. Saa ledeb de Bruden for Alteret frem — hendes Skjønhed beundrede baade Qvinder og Mænd — Synes I om hende? sagde Joe.

5. Han Lage kastede sin Kappe i Bænken, og bar frem til sine Gjæster en Skjenk (et Horn Mjød eller Øl) — Skjenk mig med! sagde Joe.

6. De dandsede i Dage, de dandsede i to, og ikke vilde Bruden gaae til Sengs. Sid oppe, sagde Joe.

7.

De dansa i Dage de dansa i tre,
Som de 2c.
Aa sau ville Brura aa Sængsa sæg tee,
Du bli trøt no, sa'n Joe.
Aa om de 2c.

8.

Saa leidde de Brura i Brurehuus,
Som de 2c.
Me tretten Sølvstager og tændte Voxlius;
Go Qvællom, sa'n Jo.
Aa om de ska 2c.

9.

Saa satte de Brura paa Sængestok,
Som de 2c.
Aa klædde sa taa a baa Skoe aa Sok,
Klæd taa mæg me! sa'n Joe
Aa om de 2c.

---

7. De dandsede i Dage, de dandsede i tre, og da vilde Bruden først begive sig til Senge. Du blir træt nu, sagde Joe.

8. Saa ledede de Bruden i Brudehuus, med 13 Sølvstager og tændte Voxlys. God Aften sagde Joe.

9. De satte Bruden paa Sengestokken, Sengeskammelen, og klædde af hende baade Skoene og Strømperne. "Klæd af mig med!" sagde Joe.

10.

Saa lae de Brura i Sænge ne,
Som de ꝛc.
Han Joe han lae sæg saa vakkert breid me;
Nu ligg Æg, sa'n Joe
Aa om de ꝛc.

11.

Det første Bud ind til Lage kom,
Som de ꝛc.
Der ligg en Anden hos Brura di,
"De e mæg" sa'n Joe.
Aa om de ꝛc.

12.

Da annar Bue til Lage kom,
Som de ꝛc.
Saa monne han raune aa bleigne i Kin,
Fe du ondt no, sa'n Joe.
Aa om de ꝛc.

---

10. Saa lagde de Bruden ned i Sengen, og Joe lagde sig smukt ved hendes Side. "Nu ligger jeg!" sagde Joe.

11. Det første Bud kom ind til Lage og fortalte: at der laae en Anden hos hans Brud. "Det er jeg!" sagde Joe.

12. Da det andet Bud kom til Lage, saa rødmed og blegned han. "Faaer du ondt, bliver du syg nu," sagde Joe."

13.

Han Lage banka paa blaamaala Dør,
Som de &c.
Stad op mi Brur, ta Laase ifør,
Ho søv no, sa'n Joe
Aa om de &c.

14.

Han Lage pikka Taalkniv ti Bor,
Som de &c.
"Aa Herre Gu gi mæg eit godt Taalmo"!
"Ja mæg me"! sa'n Joe.
Aa om de &c.

15.

Aa Lage fram over Bore sprang,
Som de &c.
Saa Øl-Mjø ud over Bænken ran,
"Far makkje"! sa'n Joe.
Aa om &c.

---

13. Lage banked paa blaamalet Dør: "Staa op min Brud! tag Laaset ifra!" "Hun sover nu," sagde Joe.

14. Han Lage stødte sin Tollekniv ned i Bordet, "o! Herre Gud! giv mig en god Taalmodighed!" — "Ja mig med!" sagde Joe.

15. Og Lage frem over Bordet sprang, saa Øllet og Mjøden randt udover Bænkene "Far sagte!" sagde Joe.

16.

Han Joe toe han Lagi aa kasta me Væg,
Som de :c.
Saa Flugu aa Dyra færgjyldte hans Skjæg,
"Lig der du"! sa'n Joe.
Aa om de :c.

17.

"Ska Eg nøyes aa bie te Dagen bli jus,
Som de :c.
Saa lyt æg ret gaae op te Konningens Huus" —
"Eg bli me"! sa'n Joe.

18.

"Allernaadigste Konning! udmiukast æg beer,
Som de :c.
Alt om aa legge en Klage her ner"! —
"Sej sandt no"! — sa'n Joe.
Aa om de ska :c.

---

16. Han Joe tog Lage og kastede ham ud om Væggen, udaf Dørren, hvor Fluene lagde Æg i i hans Skjæg (der var formodentlig Levninger af Mjød deri) "Lig der du!" sagde Joe.

17. "Skal jeg tvinges, nødes, at vente til Dagen blir lys; saa maae jeg gaae op til Kongens Huus!" "Jeg bliver med!" sagde Joe.

18. "Allernaadigste Konge! underdanigst beder jeg om at faae nedlægge en Klage!" "Siig sandt nu!" sagde Joe.

19.

"De smerter mæg meire end Dødspilleskud,
Som de ꝛc.
At Joe har lagt hos mi unge Brur"
"Ja gjor æg saa", sa'n Joe.
Aa om ꝛc.

20.

"Aa ette J Begge har hende saa kjær,
Som de ꝛc.
Saa faar J takes me tvekjæfta Svær
"Ha Tak no"! — sa'n Joe.
Aa om ꝛc.

21.

Den første Gang de tilsammen ree,
Som de ꝛc.
Saa rei han Lage sin Hest i Knee,
Stad opad, sa'n Joe.
Aa om de ska ꝛc.

---

19. "Det smerter mig mere end et Dødspileskud (Banesaar) at Joe har ligget hos min unge Brud." "Ja, jeg gjorde saa!" sagde Joe.

20. "Efterat J Begge have hende saa kjær, saa maae J tages med tvekjæftet (tveegget) Sværd!" "Hav Tak nu!" sagde Joe.

21. Den første Gang de reed tilsammen, faldt Lages Hest paa Knæerne. "Staae op igjen," sagde Joe.

22.

Den andre Gang de tehobes foer
Som de ꝛc.
Ga Lage Joe eit drabeligt Saar,
"Du læs sou"! sa'n Joe.
Aa om de ꝛc.

23.

Den tredje Gang de tehobes reist,
Som de ꝛc.
Saa slo Joe Lage, saa Bloe ran,
"Tork taa Dæg"! sa'n Joe.
Aa om de ꝛc.

24.

Den fjerde Gang de tilhobes rei,
Som de ꝛc.
Saa sloe Joe Lage dou ne paa Stein,
"Du ligg no"! sa'n Joe.
Aa om de ꝛc.

---

22. Den anden Gang de fore tilsammen, gav Lage Joe et drabeligt Saar. "Du lader saa," (det er ikke dit Alvor) sagde Joe.

23. Den tredie Gang de reiste, eller reed sammen, slog Joe til Lage, saa Blodet flød af ham. "Tørk af Dig!" sagde Joe.

24. Den fjerde Gang de tilsammen reed, saa slog Joe Lage død paa en Steen. "Du ligge nu!" sagde Joe.

25.

Fru Inger stoe oppaa høyen Sal,
Aa skratta aa loe;
Nu ha æg int sjet større Gomma i Dag,
Han vandt han Herr Joe.
Aa om de ska ꝛc.

---

25. Fru Inger stod paa Høiloftet eller Salen, hvor hun slog op en Skoggerlatter: "N[illegible] jeg ikke seet større Løier i Dag," Herr Joe vandt.

Denne Vise maae mangle nogle Vers i Begyndelsen, da Lage alt for snart kommer [illegible] Brygning, til Kirken.

Foruden det her anførte Omqvad i Slutningen af ethvert Vers, bruges ogsaa følgende: "Jeg binder op Hjelm af røden Guld og følger, sa'n Joe."

Anmærkninger ved Hr. Capitaine Klüwers antiqvariske Reiser af Professor Rasmus Nyerup:

No. 1. — a.

At Stenen i første Linie ikke har "vides" men "vidas" er klart nok; men deraf følger vist Steenhuggeren jo mulig her kan have begaaet en Feil. I den anden Linie skal upaatvivlelig læses "reqviemqve" ikke "regemqve." I tredie Linie gjetter jeg "Dans prece me Christo, Tumulo qve tegitur isto."

No. 5. — a.

Her er Colonia nostra meget mistænkeligt. Vist er det, at her ikke skal læses nunc anima, men "cujus" anima.

No. 19. — a.

Inscriptionen er: Hic reqviescit Petrus Presbiter hujus ecclesiæ persona rector. Obiit autem anno 1286. Orate pro anima ejus.

No. 19. — b.

Den latinske Inscription er: Hic reqviescit Atlas, presbiter, hujus ecclesiæ persona. Obiit hic anno domini ....

No. 22. — b.

Her staaer blandt andet Dedicatio hujus ecclesiæ in Hore Stæ. Mariæ, S***,* Sti. Huberti, martyrum, qvorum reliqviæ hic habentur.

Hvad de tre Malmkar, No. 11, angaaer, da haves der 4 af selv samme Art i det Kjøbenhavnske Museum for Oldsager. Disse have alle henstaaet i Kirker bag Alteret, og Catholiker have forklaret, at det er Vandkar, af hvilke Kirkebetjenten gydede Vand paa Præstens Hænder, naar denne berørte det ved Consecrationen til Christi Legeme forvandlede Brød.

Bidrag til Læsningen og Forklaringen af Indskrifterne, som findes paa de af Herr Capitaine Klüwer tegnede Norske Monumenter af Cancellieraad Thomsen:

No. 2. — d.

: Epter Pal ... kan tydeligen læses, har formodentlig Hensyn paa Dødsdagen og maa være Efter Palme.

No. 3. — a.

Har tesimo decimo prd.

No. 3. — c.

Maae læses: Her : hviler : Jærdrut : Öystains : Dote....

No. 5. — a.

Har i Midten: ave Maria gracia plena og ender med Am... efter min Formening er: .... de Colonia pia (Coln) obiit Anno ..

No. 10. — b.

De sidste Runer synes at være Simun : Amen.

No. 15. — a.

Paa denne Steen sees tydelig: Præstans Dus ..... Michael Canonicus.

No. 19. — a.

De fire Bogstaver mellem "obiit" og "Ano" udtrykke formodentlig Stedets Navn. Imellem Aarstallet, "1286", og "orate" læses 6: Kls Mar.

No. 19. — b.

Ender formodentlig med pro anima : eius.

No. 20. — b.

Seer ikke ud til at være funden i en Gravhøi, jeg formoder det er en Guldmynt fra Ost-Friesland (Frisia Orientalis.)

No. 22. — b.

III. Kl: Februarii dedico (hu)j. eccle in ho(n)ore Scte Marie. S. Qvintinio (I)us. et S Huberti — og Slutningen som Professor Nyerup.

S. Qvintiniolus er Navnet paa en Helgen, det findes ikke alene i Acta Sanctorum, men ogsaa i Heiligen-Lexicon, som er et Udtog af dette store Verk.

